

UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE

JERNEJ PINTAR

**Javno-zasebno partnerstvo za regionalni razvoj:
Razvojno izobraževalni center
Zgornje Savinjske doline**

DIPLOMSKO DELO

Ljubljana, 2006

UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE

JERNEJ PINTAR

Mentorica: doc. dr. Gordana Žurga

**Javno-zasebno partnerstvo za regionalni razvoj:
Razvojno izobraževalni center
Zgornje Savinjske doline**

DIPLOMSKO DELO

Ljubljana, 2006

ZAHVALA:

Zahvaljujem se vsem, ki so s svojimi dejanji in svetovanji pripomogli k nastanku te diplomske naloge. Stari rimski rek pravi, da vsakogar oplemeniti njegovo lastno delo. Meni je k temu pripomoglo delo mnogih. Misli, delo in interesi teh ljudi se zrcalijo v diplomski nalogi.

Posebno zahvalo namenjam predstavnikom podjetij in občin, ki so si vzeli čas in izrazili podporo mojim dejavnostim. Pri tako zahtevnem področju kot so javno-zasebna partnerstva je bila njihova pomoč odločilna.

Kot glavnemu svetovalcu in ključni osebi v procesu nastajanja diplomske naloge, se zahvaljujem tudi mentorici dr. Gordani Žurgi.

JAVNO-ZASEBNO PARTNERSTVO ZA REGIONALNI RAZVOJ: RAZVOJNO IZOBRAŽEVALNI CENTER ZGORNJE SAVINJSKE DOLINE

POVZETEK:

Javno-zasebna partnerstva (JZP) predstavljajo sintezo prednosti obeh sektorjev, kjer postane izvajanje javnih storitev učinkovitejše, cenejše in hitrejše. Država si z njimi zagotovi dodatne finančne vire in operativne sposobnosti zasebnega sektorja. Opirajo tudi nove poslovne možnosti, kar prida k rasti in konkurenčnosti podjetij. JZP sem utemeljil kot mehanizem za regionalni razvoj. Zaradi njihovih prednosti in sposobnosti bi jih lahko uporabljali za gospodarsko rast in višanje zaposlenosti prebivalstva. Kot dokaz sem izdelal načrt za Razvojno izobraževalni center Zgornje Savinjske doline. Slednji bi odgovarjal na lokalne potrebe gospodarstva in trga dela, s čimer bi zadovoljil razvojne smernice Slovenije in Evropske Unije. Izdelan načrt sem preveril pri zastavljenih akterjih. Ugotovil sem, da akterji center podpirajo, ampak da ga brez oblike JZP večina ne bi podprla. To je dokaz, da lahko sektorja z uporabo partnerstev dosežeta cilje, ki jih posamično ne bi. JZP torej niso nadomestek za druge razvojne mehanizme, ampak odpirajo nove možnosti in predstavljajo meje. Med državami Evropske Unije je Slovenija pri uporabi JZP med zadnjimi. JZP so pri nas dokaj nepoznan pojem in njihova uporaba v zametkih. Opozarjam, da če področja ne bomo uredili, bo Slovenija prikrajšana prednosti partnerstev, ki jih druge države že koristijo za pospeševanje razvoja.

PUBLIC-PRIVATE PARTNERSHIP FOR REGIONAL DEVELOPMENT: CENTER OF EDUCATION AND DEVELOPMENT OF ZGORNJA SAVINJSKA VALLEY.

SUMMARY:

Public-Private Partnerships (PPP) are a synthesis of strengths of both sectors. They provide higher efficiency and make the provision of public services faster and more inexpensive. They provide the state with additional financial resources and private working methods. Further on they cause economic growth and better competitiveness of private firms. PPP can be used as mechanisms for regional development. Their advantages and capabilities can be used to boost economic growth and employment rates. To prove the above, I established a plan for Center of Education and Development of Zgornja Savinjska Valley. Center would fulfill the needs of local economy and labor market, thus satisfying development plans of Slovenia and European Union. Plan was checked with anticipated actors. They approved it but also stated that their interest is viable only if the center was a PPP. This proves that usage of PPP can cause the sectors to exceed their present limitations. Therefore PPP are not a substitute for other development mechanisms but enable new projects and open new potentials. Among EU states Slovenia scores among last in the usage of PPP. The term is relatively unknown and their usage is scarce. Slovenia needs to develop and promote PPP if she is to benefit from their capabilities and potentials.

KLJUČNI POJMI:

Javno-zasebna partnerstva
Regionalni razvoj
Gospodarska rast
Zgornja Savinjska dolina

KEY TERMS:

Public-Private Partnerships
Regional development
Economic growth
Zgornja Savinjska Valley

KAZALO:

| | |
|---|----|
| 1. UVOD | 11 |
| 2. PRVI DEL: JAVNO-ZASEBNA PARTNERSTVA | 14 |
| 2.1 Javno-zasebna partnerstva (JZP) | 14 |
| 2.1.1 Razlogi za uporabo JZP | 16 |
| 2.1.2 Definicija JZP | 19 |
| 2.1.3 Elementi JZP | 20 |
| 2.1.4 Oblike JZP | 21 |
| 2.1.5 Lastništvo in financiranje JZP | 26 |
| 2.1.6 Nadzor v JZP | 28 |
| 2.1.7 Proces in faze ustanavljanja JZP | 30 |
| 2.1.8 Spodbudno okolje za JZP | 33 |
| 2.1.9 Zaključek: prednosti in slabosti JZP | 34 |
| 2.2 JZP pri nas in v tujini | 37 |
| 2.2.1 Ocena osnutka zakona o JZP | 37 |
| 2.2.2 JZP v Evropski Uniji | 39 |
| 2.2.3 Praksa JZP v državah EU in nekaterih drugih državah | 40 |
| 3. DRUGI DEL: JZP KOT MEHANIZEM ZA REGIONALNI RAZVOJ | 42 |
| 3.1 Uvod | 42 |
| 3.2 JZP za regionalni razvoj | 42 |
| 3.2.1 Razvojne smernice Slovenije | 45 |
| 3.2.2 Razvojne smernice EU – Lizbonska strategija | 47 |
| 3.3 Pomen znanja in izobrazbe za razvoj | 48 |
| 3.4 Umestitev razvitosti Slovenije in Savinjske regije | 51 |
| 3.5 Zaključek | 55 |

4. TRETJI DEL: RAZVOJNO IZOBRAŽEVALNI CENTER ZGORNJE SAVINJSKE

| | |
|---|-----|
| DOLINE | 56 |
| 4.1 Uvod | 56 |
| 4.2 Razvitost Zgornje Savinjske doline..... | 57 |
| 4.2.1 Splošno o Zgornji Savinjski dolini..... | 58 |
| 4.2.2 Izbor kazalcev | 61 |
| 4.2.3 Obravnavani kazalci | 63 |
| 4.2.4 Indeks ogroženosti..... | 75 |
| 4.2.5 Zaključek: (Ne)razvitost Zgornje Savinjske doline | 79 |
| 4.3 Usmerjenost Zgornje Savinjske doline v razvoj | 80 |
| 4.3.1 Občine in razvoj | 80 |
| 4.3.2 Zavod Savinja..... | 82 |
| 4.3.3 Lesarski razvojni center (LRC)..... | 83 |
| 4.3.4 Potrditev prve hipoteze..... | 85 |
| 4.4 Razvojno izobraževalni center (RIC)..... | 86 |
| 4.4.1 Namen RIC..... | 86 |
| 4.4.2 Izbira področja delovanja RIC | 89 |
| 4.4.3 Partnerska izobraževalna institucija – Šolski center Velenje (ŠCV) | 92 |
| 4.4.4 Glavni akterji RIC | 97 |
| 4.4.5 Model RIC..... | 99 |
| 4.5 Interes za center razvoja in izobraževanja v Zgornji Savinjski dolini | 103 |
| 4.5.1 Potreba po CNC usposobljenem kadru na trgu dela | 104 |
| 4.5.2 Interes ŠCV in MIC..... | 105 |
| 4.5.3 Interes podjetij..... | 106 |
| 4.5.4 Interes občin | 109 |
| 4.5.5 Interes RRA Celje | 111 |
| 4.5.6 Potrditev druge hipoteze..... | 112 |
| 4.6 RIC kot javno-zasebno partnerstvo | 113 |
| 4.6.1 JZP RIC in vpliv JZP na uresničljivost projekta – stališča občin | 114 |
| 4.6.2 JZP RIC in vpliv JZP na uresničljivost projekta – stališča podjetij..... | 116 |
| 4.6.3 Potrditev tretje hipoteze | 117 |
| 4.7 Vpliv RIC na razvoj Zgornje Savinjske doline | 118 |
| 4.7.1 Mnenja občin..... | 118 |
| 4.7.2 Mnenja podjetij | 120 |

| | |
|--|-----|
| 4.7.3 Mnenja RRA in Sa-Ša ORA..... | 120 |
| 4.7.4 Pat pozicija četrte hipoteze..... | 121 |
| 4.8 Zaključek: SWOT analiza RIC | 122 |
| 5. SKLEP..... | 125 |
| 6. VIRI:..... | 128 |
| 7. PRILOGE..... | 135 |
| PRILOGA A: Faze, elementi in pogoji ustanavljanja JZP..... | 135 |
| PRILOGA B: Praksa JZP v članicah EU | 136 |
| PRILOGA C: Tabele poglavja 4.2.3 | 137 |
| PRILOGA D: Anketna vprašanja za župane..... | 144 |
| PRILOGA E: Vprašanja intervjujev za podjetja | 146 |

SEZNAM GRAFOV:

Graf 2.1.4.1: Pogostost uporabe oblik JZP

Graf 3.4.1: Stopnja (ne)razvitosti regij glede na indeks ogroženosti

Graf 3.4.2: Primerjava BDP na prebivalca in stopnje brezposelnosti (indeks EU25 = 100)

Graf 4.2.3.1: Povprečna mesečna neto plača (indeks SLO = 100)

Graf 4.2.3.2: BDV gospodarskih družb na zaposlenega (indeks SLO=100)

Graf 4.2.3.3: Bruto osnova za dohodnino na prebivalca (indeks SLO = 100)

Graf 4.2.3.4: Število vzdrževanih oseb na 100 delovno aktivnih oseb (indeks SLO = 100)

Graf 4.2.3.5: Indeks staranja prebivalstva (SLO = 100)

Graf 4.2.3.6: Stopnja registrirane brezposelnosti (indeks SLO = 100)

Graf 4.2.3.7: Stopnja formalne (registrirane) zaposlenosti (indeks SLO = 100)

Graf 4.2.3.8: Prebivalstvo staro 15+, ki ima opravljeno največ OŠ (indeks SLO = 100)

Graf 4.2.3.9: Poseljenost območja

Graf 4.2.3.10: Delež delovno akt. preb., ki dela v tuji občini ali v okoliškem urbanem centru

Graf 4.2.3.11: Izvozna usmerjenost podjetij (indeks SLO = 100)

Graf 4.2.4.1: Primerjava indeksnih vrednosti devetih izbranih kazalcev

Graf 4.2.4.2: Razvojna ogroženost Zgornje Savinjske doline in Savinjske regije (indeks SLO = 100)

Graf 4.2.4.3: Primerjava indeksnih vrednosti izbranih kazalcev (brez kazalca poseljenosti)

SEZNAM SLIK:

Slika 2.1.4.1: Oblike JZP glede na delež zasebnih vlaganj

Slika 2.1.4.2: Oblike JZP glede na investicijo in vlogo oblasti

Slika 2.1.7.1: Smernice za uspešno JZP

Slika 2.1.8.1: Ravni predpisov, ki zadevajo posamezni JZP projekt

Slika 4.2.1.1: Mapa Slovenije, Savinjske regije, potencialne Sa-Ša regije, in Zgornje Savinjske doline

Slika 4.4.5.1: Model Razvojno izobraževalnega centra Zgornje Savinjske doline

Slika 7.1: Faze, elementi in pogoji ustanavljanja JZP

Slika 7.2: Praksa JZP v članicah EU

SEZNAM TABEL:

Tabela 2.1.7.1: Prednosti in slabosti razpisnih metod

Tabela 3.2.2.1: Prednosti in slabosti Evropske Unije

Tabela 3.4.1: Pogoji za umestitev NUTS regij

Tabela 3.4.2: Primerjava BDP na prebivalca in stopnje brezposelnosti

Tabela 4.2.1.1: Demografske statistike občin Zgornje Savinjske doline

Tabela 4.2.2.1: Primerjava izbora kazalcev

Tabela 4.2.3.1: Povprečna mesečna neto plača

Tabela 4.2.3.2: BDV gospodarskih družb na zaposlenega

Tabela 4.2.3.3: Bruto osnova za dohodnino na prebivalca

Tabela 4.2.3.4: Število vzdrževanih oseb na 100 delovno aktivnih oseb

Tabela 4.2.3.5: Indeks staranja prebivalstva

Tabela 4.2.3.6: Stopnja registrirane brezposelnosti

Tabela 4.2.3.7: Stopnja formalne (registrirane) zaposlenosti

Tabela 4.2.3.8: Prebivalstvo staro 15+, ki ima opravljeno največ OŠ

Tabela 4.2.3.9: Poseljenost območja

Tabela 4.2.3.10: Delež delovno akt. preb., ki dela v tuji občini ali v okoliškem urbanem centru

Tabela 4.2.3.11: Izvozna usmerjenost podjetij

Tabela 4.2.4.1: Primerjava indeksnih vrednosti izbranih kazalcev (indeks SLO = 100)

Tabela 4.2.4.2: Mnenja županov o razvitosti Zgornje Savinjske doline

Tabela 4.3.1.1: Rezultati anketiranja županov – Usmerjenost občin v razvoj

Tabela 4.5.3.1: Interes za Razvojno izobraževalni center – odgovori podjetij

Tabela 4.5.3.2: Interes podjetij za skupne projekte in inkubatorsko udejstvovanje

Tabela 4.5.4.1: Interes za Razvojno izobraževalni center – odgovori občin

Tabela 4.6.1.1: JZP RIC – stališča občin

Tabela 4.6.2.1: JZP RIC – stališča podjetij

Tabela 4.8.1: SWOT analiza RIC

UPORABLJENE OKRAJŠAVE:

| | |
|--------------|--|
| BDP | – Bruto domači proizvod |
| BDV | – Bruto dodana vrednost |
| CNC | – Computer Numerical Control |
| EU | – Evropska Unija |
| GD | – Generalni direktorat (Evropske komisije) |
| IKT | – Informacijsko-komunikacijske tehnologije |
| JZP | – Javno-zasebna partnerstva |
| LRC | – Lesarski razvojni center |
| MIC | – Medpodjetniški izobraževalni center |
| NPK | – Nacionalna poklicna kvalifikacija |
| NUTS | – Nomenclature of Territorial Units for Statistics |
| OECD | – Organisation for Economic Co-operation and Development |
| OZN | – Organizacija združenih narodov |
| PPP | – Public-Private Partnerships |
| R&R | – Raziskave in razvoj |
| RIC | – Razvojno izobraževalni center |
| RITS | – Razvojno, inovacijsko in tehnološko središče (Celje) |
| RRA Celje | – Regionalna razvojna agencija Celje d.o.o. |
| RS | – Republika Slovenija |
| Sa-Ša ORA | – Savinjsko-Šaleška Območna razvojna agencija d.o.o. |
| Sa-Ša regija | – Savinjsko-Šaleška regija |
| SRS | – Strategija razvoja Slovenije |
| SURS | – Statistični urad Republike Slovenije |
| SVLSRP | – Služba Vlade RS za lokalno samoupravo in regionalno politiko |
| SWOT | – Strengths, Weaknesses, Opportunities, Threats |
| ŠCV | – Šolski center Velenje |
| UMAR | – Urad za makroekonomske analize in razvoj |
| ZIO | – Zakonu o izobraževanju odraslih |
| ZSRR | – Zakon o spodbujanju skladnega regionalnega razvoja |

1. UVOD

Javno-zasebna partnerstva (JZP) so pojem v razvoju. Predstavljajo omrežja, ki se vzpostavijo med javnim sektorjem in zasebnim sektorjem za doseganje določenih ciljev. Lahko zadevajo zasebno izvajanje javnih nalog ali vzpostavljanje infrastrukturnih projektov, ki so v javnem interesu. Predstavljajo torej področje med javnim in zasebnim sektorjem, ki je povezano z umikom države iz izvedbenih dejavnosti v vlogo oblikovalca ciljev in predpisov. Država s partnerstvi pridobi dostop do zasebnih sredstev in zasebnih delovnih metod, ki njene dejavnosti pocenijo in povečajo njeno učinkovitost. Zasebnemu sektorju se s tem odprejo nova področja delovanja, kar pomeni nove poslovne možnosti.

Javno-zasebna partnerstva so zanimiva kot vse bolj pogost in zelo perspektiven mehanizem spajanja prednosti obeh sektorjev. Zanimiva so tudi, ker je to področje v Sloveniji zaenkrat precej nerazvito in neurejeno.

Za raziskovanje partnerstev imam tudi bolj pragmatičen razlog. Javno-zasebno partnerstvo želim v praktičnem delu diplome uporabiti za oblikovanje inovativnega in uresničljivega projekta. Izdelati želim načrt za Razvojno izobraževalni center (RIC), ki bi kot partnerstvo pospešil razvoj mojega domačega okolja – Zgornje Savinjske doline. V ta namen bom moral utemeljiti uporabo partnerstev kot mehanizmov za razvoj manj razvitih regij.

Cilji, ki izhajajo iz navedenih interesov so trije:

1. *Prvi cilj* je podroben pregled teorije o javno-zasebnih partnerstvih. S tem želim prispevati k oblikovanju slovenskega znanja o partnerstvih.
2. *Drugi cilj* je utemeljitev uporabe partnerstev kot mehanizmov za razvoj manj razvitih regij. S tem želim dodati svoj delež k nastajanju teorije o javno-zasebnih partnerstvih.
3. *Tretji cilj* je uporaba partnerstva kot razvojnega mehanizma za vzpostavljanje Razvojno izobraževalnega centra Zgornje Savinjske doline. S tem ciljem želim pridobljeno znanje praktično uporabiti v domačem okolju.

Razmerje med prvima ciljema in tretjim ciljem je načelo: »Misli globalno, deluj lokalno«, saj bom pridobljeno znanje praktično uporabil na lokalni ravni.

Z izpolnitvijo vseh treh ciljev želim lokalnim in centralnim oblastem prikazati, da bi lahko bila javno-zasebna partnerstva odlično razvojno orodje. Prikazati želim smiselnost njihove promocije in uporabe v vsakodnevnih razvojnih politikah.

Cilje bom v diplomski nalogi preverjal na sledeč način:

Prvega cilja ne bom preverjal s hipotezo, saj v tem primeru ničesar ne dokazujem, ampak povzemam obstoječe znanje o javno-zasebnih partnerstvih. V ta namen bom analiziral primarne in sekundarne vire, ki zadevajo obravnavano področje.

Drugi cilj bom preverjal z dvema pristopoma. Smiselnost uporabe partnerstev za regionalni razvoj bom najprej utemeljil z znanjem, pridobljenim iz prvega cilja in z dodatnimi viri. Za praktični dokaz bom oblikoval projekt, ki ga omenja tretji cilj.

Tretji cilj bom preverjal s štirimi hipotezami:

1. *»Zgornja Savinjska dolina je manj razvito območje, usmerjeno v razvoj«.*
2. *»Obstaja interes za center izobraževanja in razvoja v Zgornji Savinjski dolini«.*
3. *»Javno-zasebno partnerstvo je pri tem centru prednost, ki zelo poveča možnost realizacije projekta«.*
4. *»Razvojno izobraževalni center Zgornje Savinjske doline bi pozitivno vplival na razvoj doline«.*

Za preverjanje zgornjih hipotez bom uporabil primerjalne analize statističnih podatkov, analizo poročil in uradnih dokumentov, razvil bom vprašalnik za preverjanje interesa ter opravil ankete in intervjuje z glavnimi akterji Razvojno izobraževalnega centra.

Potrditev vseh štirih hipotez bi zadovoljila tretji cilj in hkrati potrdila uporabnost partnerstev kot mehanizma za regionalni razvoj – še zlasti za razvoj manj razvitih regij.

Struktura diplomske naloge:

V prvem delu bom obravnaval teorijo o javno-zasebnih partnerstvih. Prikazal bom različne definicije javno-zasebnih partnerstev in njihove glavne elemente. Nadalje bom utemeljil njihovo uporabnost in obravnaval oblike, ki jih najpogosteje zavzamejo. Dotaknil se bom tudi treh najbolj delikatnih tem pri javno-zasebnih partnerstvih: financiranja, lastništva in nadzora. Na koncu bom prikazal še proces ustanavljanja, kakšno je spodbudno okolje za partnerstva ter kot povzetek navedel njihove prednosti in slabosti.

Teorijo bom okrepil z uporabo partnerstev pri nas in v tujini. Obravnaval bom osnutek Zakona o javno-zasebnem partnerstvu (marec, 2006), prikazal evropski pogled na partnerstva in njihovo uporabo v članicah Evropske Unije ter drugih državah.

V drugem delu bom na osnovi ugotovljenih lastnosti utemeljeval smiselnost uporabe javno-zasebnih partnerstev za regionalni razvoj. Poudaril bom razvojne elemente partnerstev in prikazal razvojne smernice Slovenije in Evropske Unije.

S kombinacijo zgornjih bom ustvaril temelje za praktični projekt, imenovan Razvojno izobraževalni center, ki ga obravnavam v tretjem delu. V ta namen bom prikazal pomen znanja za razvoj in gospodarsko rast. V zadnji fazi bom umestil razvitost Slovenije in Savinjske regije glede na Evropsko Unijo, sosednje države članice in ostale slovenske regije.

V tretjem delu bom javno-zasebna partnerstva uporabil kot temelj za razvoj mojega domačega okolja, Zgornje Savinjske regije. Najprej bom na osnovi izbranih kazalcev preveril in primerjal razvitost doline z razvitostjo Slovenije in Savinjske regije. Preveril bom tudi njeno usmerjenost v razvoj, saj mi le kombinacija obeh zagotavlja dobre okoliščine za uporabo javno-zasebnega partnerstva za regionalni razvoj. V drugi fazi bom izdelal projekt, ki bi odgovarjal na interese obeh sektorjev in bil motor razvoja doline. Z izdelanim projektom bom preveril interes glavnih akterjev za center. Zanimalo me bo tudi, če se jim zdi javno-zasebno partnerstvo najbolj smiselna oblika in če takšna zviša možnost za uresničitev projekta. Nazadnje bom preko mnenj akterjev preverjal vpliv, ki bi ga center imel na razvoj Zgornje Savinjske doline. Potrditev vseh štirih hipotez bi pomenila dobro osnovo za uresničitev projekta in za uporabo javno-zasebnih partnerstev za regionalni razvoj.

2. PRVI DEL: JAVNO-ZASEBNA PARTNERSTVA

2.1 JAVNO-ZASEBNA PARTNERSTVA (JZP)

Javna uprava je z razvojem države blaginje postala zelo velik in potraten aparat. Njene funkcije se vsak dan širijo na nova področja, vendar ta področja pogosto zahtevajo hitro odzivnost, dobro stopnjo prilagodljivosti in visoko specializacijo. Poleg tega si je sodobna država s splošno blaginjo, mednarodnimi obveznostmi in dragim javnim aparatom postavila zelo zahtevne proračunske okvirje. Breme se na plečih prebivalcev in gospodarstva posledično veča, s čimer lahko postane država gospodarsko nekonkurenčna in nesposobna vlagati v razvoj. Dejavnosti sodobne države na področju razvoja so sledeče (Senjur, 1992: 244):

1. Zagotavljanje javnih dobrin, ki jih trg ne more zagotoviti.
2. Prerazdeljevanje dohodka za socialno varnost.
3. Naložbena funkcija v infrastrukturo in gospodarski razvoj.

Kot odziv na izpostavljen sistemski zanko, si je kapitalistična država sprva prizadevala za notranjo posodobitev javne uprave. V 90. letih se je poudarek preusmeril v njeno zunanje okolje, kjer lahko kot vse bolj priljubljeni mehanizem izpostavimo javno-zasebna partnerstva¹ (Sack v Setnikar-Cankar, 2005: 3-5). Slednja umestijo državo v mrežo zasebnih ponudnikov, ki v različnih oblikah izvajajo javne projekte ali ponujajo javne storitve.

Takšna usmerjenost je povsem razumljiva s stališča Clausa Offeja, ki kot temelj kapitalistične države navaja nujnost, da so 'vsi in vse' vključeni v menjalne odnose (1985: 63). Trg postavi storitvam določeno ceno, cena pa je splošen način vrednotenja v človeški družbi. Predmet brez cene lahko postane predmet manipulacije, prevare ali neprimerne uporabe. Po tej logiki Offe državo spodbuja k privatizaciji vsakršne produkcije, saj sta politika in država slab gospodar. Država največkrat sliši očitke glede visokih stroškov delovanja, potratnosti, neučinkovitosti, previsoke birokratiziranosti in celo nestrokovnosti. To so ravno tista področja, na katerih se podjetja zasebnega sektorja najboljše znajdejo, saj bi sicer zaradi nekonkurenčnosti propadla. Popolna prepustitev upravnih nalog zasebnemu sektorju bi bila seveda nesmiselna. Zasebni sektor sledi logiki dobička in ne javnega interesa, s čimer bi

¹ Angleški izraz za JZP je »PPP«, kar pomeni »Public-Private Partnerships«.

marginalizirani prebivalci države ostali brez storitev. Potreben je kompromis med prednostmi javnega in zasebnega sektorja. Ta kompromis imenujemo javno-zasebno partnerstvo.

Javno-zasebna partnerstva so oblika sodelovanja, kjer javne in zasebne institucije združijo človeške in materialne vire za doseganje obojestranskih koristi. (De Braekeleer v Setnikar-Cankar, 2005: 3) V praksi jih razumemo predvsem kot finančne projekte, kjer si sektorja delita tveganja in koristi.

Pojav JZP je nastal kot posledica naraščanja civilnih organizacij, globalizacije gospodarstva in spremembe mnenj o nalogah države. Te tri skupaj spreminjajo nekdanje zelo jasne vloge sektorjev (Organizacija združenih narodov (OZN): *Understanding Public-Private Partnership*: 2). Namesto značilnih antagonističnih vlog javnega in zasebnega sektorja, partnerstva sedaj odpirajo novo organizacijsko polje, kjer se spajata dva povsem različna načina mišljenja in delovanja. Na eni strani imamo javni sektor za katerega so značilna blaginja, javna odgovornost, obvezanost k interesom prebivalcev in monopol storitev. Na drugi strani je zasebni sektor, definiran s cenami, konkurenco, poslovno diskretnostjo in obvezanostjo k interesom lastnikov. Takšna struktura naznanja Janusov obraz JZP, ki omogoča edinstveno svobodo delovanja in izbiro želenih vlog (Collin, 1998: 79, 80, 89). Dvojnost delovanja lahko pomeni izredno prednost, lahko pa tudi preglavice zaradi sporov o zunanji vlogi organizacije ali notranjih načelih delovanja.

Urejanje in izvajanje javno-zasebnih partnerstev je zelo zahtevna naloga. Sektorja ne smeta posegati drug v drugega a vendar morata na tak način sodelovati. Operativne okvirje mora nuditi zakonodaja, vendar Collin (1998: 80) navaja pomanjkanje dobre teorije, da bi lahko oblikovali dobro zakonodajo. Istočasno iz Nemčije poročajo, da je iskanje celovitega JZP pristopa zaviralo njihov razvoj in uporabo (Scherrer v Setnikar-Cankar, 2005: 7). Partnerstva niso nov mehanizem, vendar sta se njihova pestrost in uporabnost odkrili šele v zadnjih letih. So koncept v razvoju, ki ga diktira praksa. Teorija lahko zgolj sledi in opazuje dnevno nastajanje novih oblik partnerstev ter jih opredeljuje na relativno splošni ravni.

Podjetje PricewaterhouseCoopers (2000: 9-11) je zaznalo trend, da države najprej oblikujejo celovit pristop k JZP in potem na njegovi osnovi izvedejo pilotne projekte. Ti projekti največkrat zadevajo vzpostavljanje prometne infrastrukture in se šele v primeru uspešne prakse razširijo na ostala področja. Kvaliteten celovit pristop pomaga zagotoviti uspešno

prakso pilotnih projektov, brez katere je uveljavljanje partnerstev malo verjetno. Država lahko na ta način izgubi priložnost za hitrejši razvoj.

Slovenija ima na področju JZP relativno malo izkušenj in tudi zakon je šele v procesu nastajanja. Menim, da je osnutek zakona nekoliko neurejen in namiguje na omejeno poznavanje obravnavanega področja², kar Sloveniji ne omogoča kvalitetnega celovitega pristopa za bodočo uspešno prakso.

OZN (*Understanding Public-Private Partnership: 2*) ugotavlja, da je neuspeh držav posledica nevednosti, kaj partnerstvo dejansko je in na čem prava partnerstva slonijo. Zato bom v naslednjih poglavjih opravil celovit pregled teorije in na ta način prispeval k slovenskemu poznavanju partnerstev. Pridobljeno znanje bom kasneje uporabil za utemeljitev JZP kot razvojnega mehanizma.

2.1.1 Razlogi za uporabo JZP

Javno-zasebna partnerstva so se pojavila kot rešitev povečanja potreb po infrastrukturi in storitvah v sektorjih, ki so bili nekoč državno zavarovani. Trije primeri takšnih sektorjev so promet, zdravstvo in šolstvo (Setnikar-Cankar, 2005: 4). Danes se JZP uporabljajo za izgradnjo ali obnovo infrastrukture na teh področjih ter za izvajanje storitev v pristojnosti države. Naloga JZP je, da z delovnimi metodami zasebnega sektorja te dejavnosti zagotovijo hitreje, ceneje in bolj kvalitetno.

V obeh sektorjih so povod za uporabo partnerstev lastni interesi. Pri tem se moramo zavedati, da od zasebnega sektorja ni moč pričakovati filantropije. Zasebnik zlepa ne bo delal nedonosne donacije dragocenih virov ali znanj, zato mora v partnerstvu videti možnost za realizacijo svojih interesov. JZP zasebniku ponudijo dobiček in razvoj, lažje obvladovanje tveganj in pogodbeno varnost. Civilni družbi partnerstva nudijo dostop do večjega financiranja, medtem ko državi nudijo dostopnost do novih finančnih, tehničnih, raziskovalnih in infrastrukturnih virov (OZN: *Understanding Public-Private Partnership: 4-6*).

² Analiziran je v poglavju 2.2.1.

Najpomembnejša razloga za razvoj JZP sta torej (Kaufmann in soavtorji, 2006: 4):

1. Učinkovitejši menedžment zaradi zasebnega sektorja.
2. Izogibanje proračunskemu zadolževanju.

Prvega sem že poudaril, vendar je izogibanje proračunskemu zadolževanju najmanj toliko pomembno. Države so v JZP prepoznale dodaten vir finančnih sredstev za izgradnjo infrastrukture ali opravljanje storitev. S takšnim virom državi ni potrebno črpati sredstev iz državnega proračuna. To ne pomeni, da je bila dejavnost storjena zastonj in brez stroškov za davkoplačevalce. Zasebno podjetje delo opravlja določen čas in se financira iz sredstev države ali iz plačil uporabnikov, ki bi sicer šla v državni proračun. Iz finančnega stališča so JZP torej oblika dodatnega kredita države, ki ni vezan na proračun in zato predstavlja elegantnejšo potrošnjo.

Navedena razloga sta tudi dva izmed treh, ki jih kot povod za JZP v *Zeleni knjigi o javno zasebnih partnerstvih in o zakonodaji Skupnosti o javnih naročilih in koncesijah* (v nadaljevanju: zeleni knjigi) navede Evropska komisija (2004: 8). Tretji razlog za JZP je:

3. Umik države iz vloge neposrednega dobavitelja storitev v vlogo organizatorja, regulatorja in nadzornika.

Sprememba vloge države je avtomatična posledica vključitve zasebnega partnerja. Največja sprememba nastane, kadar država s pogodbo pooblasti zasebnika za celotno izvajanje storitev, medtem ko sama ohrani zgolj normativno in nadzorno vlogo. Nekoliko manjša sprememba nastane v tako imenovanih skupnih podjetjih³, kjer se javni in zasebni sektor spojita na lastniški in operativni ravni. Tako vzpostavita sinergijo materialnih in človeških virov ter si delita tveganje.

Skupno podjetje se vzpostavi tudi:

4. Kadar se izkaže potreba po izrednih delovnih potrebah ali povezavah, ki jih je težko zadovoljiti zgolj s pogodbo (Collin, 1998: 86).

³ V angleščini: »joint venture«.

Na mednarodni ravni obstaja poleg omenjene zelene knjige tudi študija o mednarodnih izkušnjah JZP, kjer PricewaterhouseCoopers (2000: 6) zaznava še tri razloge njihove uporabnosti:

5. Investiranje v infrastrukturo.
6. Večja učinkovitost na področju izrabe virov.⁴
7. Vzpostavitev oziroma ustvarjanje komercialne vrednosti iz javnih sredstev.

Med navedenimi je potrebno poudariti predvsem investiranje v infrastrukturo, saj je večina partnerstev na mednarodni ravni namenjenih vzpostavljanju infrastrukture na področju prometa, energije ali pridobivanja in obdelave vode.

Potrebno je omeniti tudi nekatere druge razloge, ki morda niso tako univerzalni, a vseeno odločilni v posameznih situacijah. Med njimi Allan Siddall (1998: 552) in Ministry of Municipal Affairs of British Columbia (1999: 19) navedeta:

8. Zaščita določene dejavnosti pred političnim vplivom.
9. Decentralizacija moči.
10. Širjenje državnih aktivnosti brez večanja števila zaposlenih kadrov.
11. Hitrejša implementacija.
12. Projekt je priložnost za inovacijo.
13. Projekt je priložnost za gospodarski razvoj območja.

V skladu z zadnjim razlogom želim opozoriti na še en razlog za JZP, ki je za diplomsko delo izrednega pomena in ga bom obravnaval v poglavju 3. Kot dodaten razlog za JZP želim namreč utemeljiti:

14. Uporabo JZP za regionalni razvoj in kot promotorjev razvoja manj razvitih regij.

S tem sem zaključil predstavitev razlogov za JZP in ustvaril temelje za poglavje o definicijah javno-zasebnih partnerstev.

⁴ PriceWaterhouseCoopers (2004: 39) navaja, da so v Britaniji in na Nizozemskih uspeli z učinkovitostjo znižati stroške tudi za 15%.

2.1.2 Definicija JZP

Robert A. Jones ugotavlja, da je raznolikost oblik JZP v praksi že tolikšna, da enotna in enostavna definicija partnerstev ni več možna. Meni, da je dober približek definiciji zgolj trditev: »JZP so organiziran načrt mobilizacije virov obeh sektorjev, s katerim želimo v okviru formalnega sodelovanja doseči zastavljene cilje« (1998: 183). Kljub temu bom predstavil nekaj variacij ožjih in širših poizkusov opredelitve.

Miranda Groff Ferjančič v magistrskem delu partnerstva opiše takole: »Partnerstvo med javnim in zasebnim sektorjem je oblika sodelovanja z namenom opravljanja storitev, ki jih tradicionalno zagotavlja javni sektor« (2004: 10). Takšna definicija je zelo podobna definiciji koncesije, kjer oblast ohrani lastništvo ali pravico do izvajanja storitve, medtem ko dejansko izvajanje storitev prenese na zasebnega koncesionarja. Država se s tem znebi komercialnega tveganja (Shaw in soavtorji, 1996 : 1). Kot bom prikazal kasneje, je koncesija res najpogostejša oblika JZP, vendar še zdaleč ne edina.

Naslednji definicijo postavlja Evropska komisija. V že omenjeni zeleni knjigi partnerstva opredeli kot: »sodelovanje med javno avtoriteto in poslovnim svetom, ki je namenjeno zagotovitvi financiranja, izgradnji, obnovi, menedžmentu, vzdrževanju infrastrukture ali izvajanju storitev« (2004: 3).⁵ Podoben pristop izvedejo Kaufmann in soavtorji (2006: 1), ki za uporabo Statističnega urada OZN partnerstva označijo kot: »kompleksne pravne dogovore med zasebnim podjetjem in javno enoto, namenjene delitvi nadzora, tveganj in nagrad nad skupnimi viri«. Obe definiciji sta bolj odprti in dovzetni za različne elemente in oblike partnerstev. Njuna dodana vrednost je nekoliko višja, ker teoriji o partnerstvih ne postavljata nepotrebnih omejitev, hkrati pa poudarjata glavne elemente.

Še bolj praktično definicijo poda britanski HM Treasury (2000: 10), ki JZP opredeli po skupinah partnerstev. Našteje tri skupine:

1. Spremenjena lastništva javnih podjetij (različne oblike privatizacije).
2. Spremenjeno opravljanje storitev, ki jih pogodbeno prevzame zasebni sektor.
3. Prodaja javnih storitev trgu, kjer zasebna podjetja koristijo komercialno vrednost državnih sredstev.

⁵ Miranda Groff Ferjančič globlje v svoji magistrski nalogi nekoliko predruža definicijo Evropske komisije in jo navede kot: »vse oblike sodelovanja med javnim in privatnim sektorjem s ciljem razvoja ali izvajanja aktivnosti, ki so v javnem interesu« (2004: 30). S to potezo je JZP postavila morda že preširoke okvirje, saj sodelovanje pomeni tudi nešteto neinstucionaliziranih in neformalnih odnosov med sektorjema.

V teh točkah se zvrstijo vrste različnih oblik JZP – od skupnih podjetij, koncesij ali drugih pogodbenih dogovorov izvajanja projektov ali storitev, do prodaje državnih storitev in znanj zasebnemu sektorju. Med slednjimi lahko omenim vojaške tehnologije in patente. Ta definicija je pomembna, ker opozarja, da JZP niso zgolj oblika zasebnega izvajanja javnih storitev, ampak tudi skupna podjetja in druge oblike formalnega sodelovanja.

Povsem nasproten pristop k opredelitvi partnerstev je izvedla OZN (*Understanding Public-Private Partnership*: 3). V iskanju 'pravih' JZP je podala negativno definicijo – kaj partnerstva zagotovo niso:

1. Človekoljubni ali donator-prejemnik odnosi.
2. Prav tako ne kratkotrajni projekti, ki jih vodi določen sektor.
3. Niti odnosi, ki vključujejo preko-sektorske povezave (podizvajalske pogodbe).

OZN se je odločila odmakniti od mnenja, da so JZP 'vse oblike' odnosov med javnim in zasebnim sektorjem. Pomembne so dolgoročnost, skupna agenda in organizacijska prepletenost, ki presega meje odnosa naročnik-izvajalec.

Navedene definicije so nekoliko razjasnile sliko, vendar konkretnega skupnega imenovalca zaenkrat ni moč najti. Zadovoljiti se moramo z Jonesovim zelo splošnim opisom iz prvega odstavka. Nekoliko več vsebine bosta prikazali naslednji poglavji, ki obravnavata elemente in oblike JZP.

2.1.3 Elementi JZP

V tem poglavju bom nakazal elemente JZP, ki definicijam postavijo pomenske meje in jim dajo pravo vsebino. To je vidno že iz prvega navedka elementov, ki jih je Evropska komisija predstavila v zeleni knjigi o JZP (2004: 3):

1. Dolgotrajno sodelovanje.
2. Metode financiranja z zasebnimi in ponekod tudi javnimi sredstvi.
3. Poudarjena vloga gospodarskega upravitelja, ki sodeluje v več fazah projekta. Javni sektor primarno določa cilje, kakovost, ceno in nadzor storitev.
4. Prenos tveganj na partnerja, ki določeno tveganje najbolje obvlada (ne nujno povsem na zasebni sektor).

Elementi nakažejo časovne lastnosti, pestrost financiranja, vlogo javnega in zasebnega sektorja, ter delitev tveganj. Miranda Groff Ferjančič (2004: 17) predstavi podobne elemente, le da izpusti časovni okvir in financiranje, doda pa povezavo med kakovostjo storitev in povpraševanjem ter plačilom:

1. Povezava zasebnega podjetja z upravljanjem javne aktivnosti.
2. Plačila vezana na kakovost storitev in povpraševanje.
3. Delitev tveganj.

Glede na to, da so tveganja pri JZP zelo delikatna tema in so očitno eden izmed glavnih elementov je prav, da jih nekoliko bolje predstavim.

Generalni direktorat (GD) Evropske komisije za regionalno politiko (2003: 80) navaja vrsto tveganj, povezanih z javno-zasebnimi partnerstvi. Navedena so recimo tveganja prenosa lastništva, okoljevarstvene ustreznosti, strukturnih napak projekta, slabše kakovosti storitev, politične nestabilnosti, zmanjšane povpraševanja trga, sprememb v potrebnih sredstvih, neustreznosti glede na predpise in dovoljenja, tveganja neustreznih tehnologij, nelikvidnosti javnega sektorja, inflacije, zaposlovanja, delovanja, tožb, naravnih katastrof in še nekatera druga tveganja⁶.

Tveganja so tisti element JZP, ki ga je potrebno primerno razporediti med sektorja glede na njune sposobnosti. Najboljše je, če določeno tveganje nosi tista stran, ki ga najbolj obvladuje. S tveganji so povezani visoki finančno-materialni stroški, zato mora biti to področje v pogodbi opredeljeno zelo natančno.

2.1.4 Oblike JZP

Mnogovrstnost in uporabnost javno-zasebnih partnerstev sta najbolj vidni pri oblikah partnerstev, ki so s prakso nastali na različnih področjih in v različnih državah sveta. Predstavil bom delitev oblik glede na namen partnerstev, glede na organizacijski odnos med sektorjema ter glede na faze in financiranje projekta.

⁶ Navajajo celo tveganje božjih dejanj («acts of God») (2003: 80).

Glede na namen jih razdeli OZN (*Understanding Public-Private Partnership: 5*), ki navede štiri različne oblike: *operativna partnerstva* zadevajo podrobno opredeljene probleme in za njihovo reševanje vzpostavijo okvirje sodelovanja. *Strateška in 'policy' partnerstva* zadevajo nove ali zelo kompleksne situacije, ki zahtevajo partnerstvo z višjimi ali nižjimi instancami. *Advokativna partnerstva* s skupnimi močmi opozarjajo na nek problem, ki zadeva pomanjkanje zavedanja ali politične volje za reševanje določenega problema. Zadnja so *dovršena partnerstva*, ki so sestavljena iz značilnosti prvih treh.

Evropska zelena knjiga o JZP (2004: 8) deli partnerstva glede na organizacijski odnos med sektorjema. Kot prvo obliko navede *pogodbena partnerstva*, kjer odnos med sektorjema temelji zgolj na pogodbi. Druga vrsta so *institucionalna partnerstva*, kjer sektorja sodelujeta znotraj nekega področja in v ta namen uporabljata skupno ustanovo. OZN bi glede na definicijo 'kaj niso prava JZP' najverjetneje pogodbena partnerstva zanikala in priznala zgolj institucionalne oblike.

Zgornji delitvi sta enostavni in jasni. Veliko večjo pestrost in kompleksnost odkrijemo, če na JZP gledamo iz finančnega in projektne stališča. Tukaj seznam oblik ni zaključen, saj nove oblike nastajajo iz dneva v dan. Poleg tega jih različne ustanove različno delijo. Partnerstva se v literaturi najpogosteje navajajo v teh oblikah, zato jih bom podrobno naštel in opisal. Kanadski svet za javno-zasebna partnerstva (*About PPP: Models of PPP*) navaja⁷:

1. *Design-Build (DB)*: Zasebni sektor oblikuje in zgradi infrastrukturo po naročilu javnega sektorja. Ponekod DB niso priznana kot JZP, saj gre zgolj za razne oblike javnih naročil.
2. *Operation & Maintenance (O&M)*: Zasebni sektor pogodbeno upravlja javne vire za določeno obdobje, vendar slednji ostanejo v lasti javnega sektorja.
3. *Design-Build-Finance-Operate (DBFO)*: Zasebni sektor oblikuje, zgradi in financira javno infrastrukturo. V zameno mu javni sektor prizna dolgoročen najem in upravljanje infrastrukture, z vsemi dobičkonosnimi dejavnostmi⁸. Po poteku pogodbe se infrastruktura prenese na javni sektor.
4. *Build-Own-Operate (BOO)*: Zasebni sektor financira, zgradi in si za vedno lasti kapacitete ali storitve. Javne zahteve in omejitve so navedene v začetnem dogovoru in delujejo kot obvezne smernice.

⁷ Uporabljal bom angleške okrajšave, saj se pojavljajo tako v tuji kot tudi slovenski literaturi.

⁸ Na primer izgradnja tunela, za katerega je zasebni sektor daljše obdobje upravičen do cestnin.

5. *Build-Own-Operate-Transfer (BOOT)*: Podobno kot BOO, le da se kapacitete po poteku pogodbe lastninsko prenesejo na javni sektor.
6. *Buy-Build-Operate (BBO)*: Zadeva (delno ali popolno) prodajo javnih kapacitet zasebnemu sektorju. Omogoča nadgradnjo kapacitet in upravljanje za določen čas⁹.
7. *Operation License*: Zasebni sektor s pogodbo prejme licenco za opravljanje javne storitve; navadno za določen čas.
8. *Finance Only*: Zasebna ustanova (ponavadi s finančnega področja) financira projekt ali storitev. To so dolgoročna posojila in obveznice.

Komisija ZN za mednarodno trgovinsko pravo (2001: 6) izmed zgornjih omeni le BOO in BOOT, doda pa:

1. *Build-Operate-Transfer (BOT)*: Zasebni sektor izgradi kapacitete in jih za določeno obdobje uporablja v komercialne namene. Po poteku pogodbe so kapacitete prenesene v uporabo javnemu sektorju. Najverjetneje je lahko zasebnik pred prenosom tako lastnik kot najemnik kapacitet.
2. *Build-Transfer-Operate (BTO)*: Tukaj predvsem poudarimo, da kapacitete postanejo last javnega sektorja takoj po izgradnji. Vseeno ima zasebni partner pravico do komercialne uporabe kapacitet za določeno obdobje.
3. *Build-Rent-Operate-Transfer (BROT) ali (BLOT)*: To je posebna verzija BTO ali BOT, kjer je poudarjen najem ('Rent / Lease') fizičnih kapacitet oziroma virov.¹⁰

Nazadnje bom omenil še delitev podjetja PricewaterhouseCoopers (2004: 10). Poleg že omenjenih oblik navedejo še:

1. *Koncesije*: nanašajo se na pravico opravljanja neke dejavnosti, dostop do neke omejene naravne dobrine ali rabo neke stvari za gospodarsko dejavnost. Pri koncesijskih pogodbah je zasebni vlagatelj odgovoren za delovanje, vzdrževanje in investicije v stalna sredstva, vendar sredstva ostajajo last javnega sektorja.
2. *Skupna vlaganja / podjetja*: To so skupne ustanove, ki dobavljajo storitve in infrastrukturo javnemu sektorju ali pa jih prodajajo zasebnemu sektorju. Skupno podjetje je lahko posledica prodaje solastniškega deleža ali skupne ustanovitve novega podjetja.

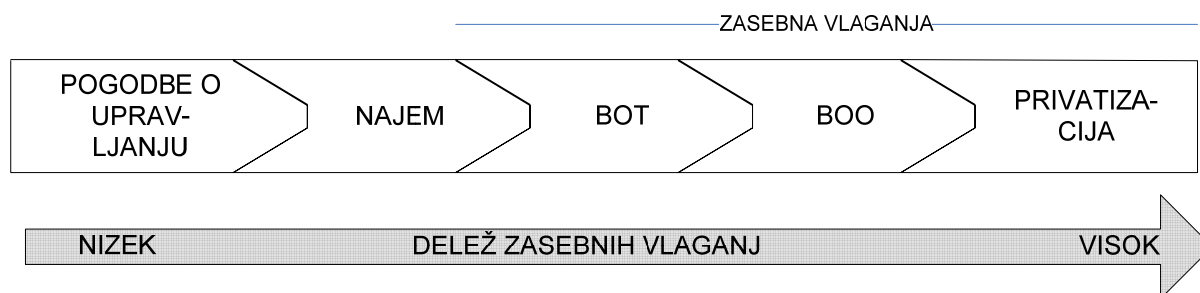
⁹ Namesto novogradnje se uporabijo že obstoječe kapacitete. Je način, kako javni sektor obnovi stare in zapostavljene kapacitete.

¹⁰ Navedejo tudi nekatere druge oblike, npr: MOT (Modernize-Own-Transfer) in MOO (Modernize-Own-Operate), ki so podvrste omenjenih oblik.

V tej delitvi smo priča veliki pestrosti oblik, ki se med seboj deloma prekrivajo. Nekatere se osredotočajo na posamezne faze projektov, druge na prenos lastništva, tretje na elemente financiranja. Da bi zmanjšali zmedo, bi jih bilo smiselno urediti po posameznih skupinah. Lahko bi jih postavili v skupine glede na končno lastništvo. Prva skupina bi bile pogodbe, kjer je lastnik kapacitet ves čas država, ali pa se lastništvo šele kasneje prenese na državo.¹¹ Druga skupina bi bile pogodbe s končnim zasebnim lastništvom¹² in tretja, kjer prenos lastništva na zgolj en sektor ne bi bili predvideni.

International Finance Corporation je zgornje oblike razporedila glede na delež zasebnih vlaganj in naredila sledeč model:

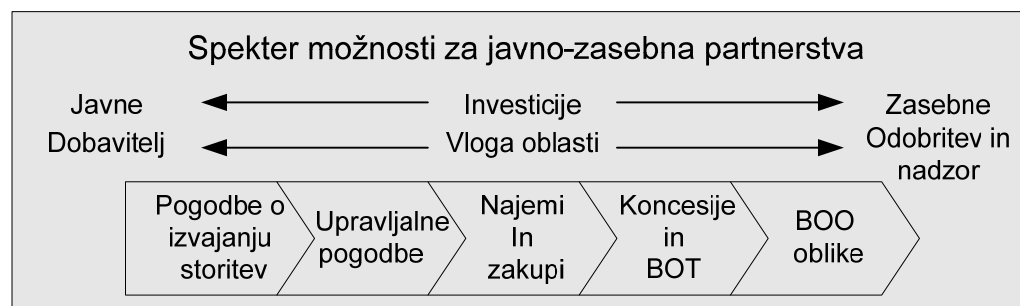
Slika 2.1.4.1: Oblike JZP glede na delež zasebnih vlaganj



Vir: International Finance Corporation (1996: 46).

Medtem, ko je Sasi Kumar za Svetovno banko oblike partnerstev razdelila po deležu investicij oblasti in glede na njeno vlogo:

Slika 2.1.4.2: Oblike JZP glede na investicijo in vlogo oblasti



Vir: Kumar (2004: 36).

¹¹ Skupina bi vključevala: O&M, DBFO, BOOT, BOT, BTO, BROT, koncesije, finančna posojila in tudi BBO, če je na koncu opravljen prenos lastništva.

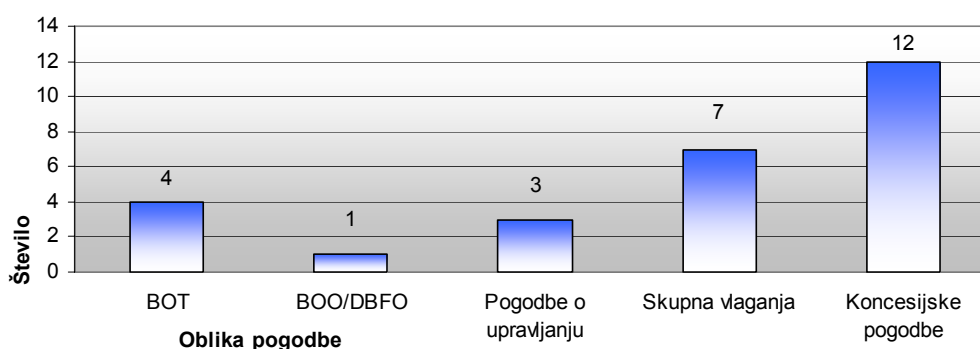
¹² Skupina bi vključevala: BOO, MOO in BBO, v primeru da na koncu ni prenosa lastništva.

Obe sliki prikazujeta oblike glede na nek element JZP. Na ta način predstavita sosledja in povezave, vendar ne prikažeta uporabnosti posameznih oblik.

Pogostost uporabe JZP

Ko sem govorili o oblikah partnerstev, sem jih obravnaval kot enakovredne. Vendar so nekatere oblike v resnici bolj pogoste od drugih. Dokaz temu je raziskava GD Evropske komisije za regionalno politiko (2004: 11), kjer so preverili določeno število partnerstev in ugotovili, katere oblike primeri zavzemajo. Rezultati so jim pokazali prevladujočo vlogo koncesij in skupnih vlaganj, kot to prikazuje spodnji graf:

Graf 2.1.4.1: Pogostost uporabe oblik JZP



Vir: Generalni direktorat Evropske komisije za regionalno politiko (2004: 11).

Dejstvo, da so koncesije na prvem mestu, ni presenetljivo, saj jih srečujemo na vsakem koraku. Miranda Groff Ferjančič (2004: 51-61) je v magistrskem delu preverila stanje podeljevanja koncesij v Sloveniji. Največ koncesij je do 31.12.2002 podelilo Ministrstvo za zdravje – 1115 koncesij. Sledi mu Ministrstvo za okolje in prostor s 189 podeljenimi koncesijami, Veterinarska uprava RS z 88 podeljenimi koncesijami, Urad RS za igre na srečo s 57 podeljenimi koncesijami in Ministrstvo za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano s 15 podeljenimi koncesijami.

Javno-zasebna partnerstva so, s koncesijami na čelu, zelo zanimiva ne le za domača podjetja in gospodarstvo, ampak tudi za tuje investitorje. Zato je pomembno, da imajo države to področje zakonsko urejeno in dovršeno. Enako velja za temo naslednjega poglavja, ki je pogosto jabolko spora.

2.1.5 Lastništvo in financiranje JZP

Vključevanje zasebnega sektorja v javne strukture in storitve je dvorezen meč. Na eni strani pričakujemo večjo konkurenčnost, višjo kakovost, nižjo ceno, večjo učinkovitost in izogibanje proračunskemu zadolževanju. Na drugi strani lahko v primeru slabih finančnih določb, zasebnik izgubi interes za kakovost, ceno in učinkovitost. Javni sektor mora na področju financ zelo paziti, saj je dobiček največje in skoraj edino gonilo zasebnega sektorja. V kolikor zasebnemu sektorju prehitro ali pretirano izpolnimo interese, oziroma mu jih sploh ne, potem je partnerstvo usojeno na neuspeh.

GD Evropske komisije za regionalno politiko (2003: 55-57) zahteva, da oblasti pred vstopom v JZP preverijo, če bodo dobile vrednost za vložena sredstva. Ta vrednost se ugotavlja s finančno primerjavo med ceno projekta v JZP obliki in ceno projekta v tradicionalni (zgolj javni) obliki. Pri oceni si pomagamo z »benchmarkingom«¹³. Vrednost na vložena sredstva se ugotavlja tudi s primerjavo ne-finančnih faktorjev, ki jim je težko pripisati vrednost. Primeri takšnih faktorjev so hitrost izvedbe, kakovost storitev in stabilnost.

Miranda Groff Ferjančič (2004: 17) nadalje navaja pogoje, ki morajo biti izpolnjeni za vključitev zasebnega kapitala. Potrebna je določitev vloge in storitev, ki jih bo izvajal zasebni sektor. Opraviti je potrebno tudi identifikacijo in razporeditev tveganj na sektor, ki jih najbolje obvladuje. Sledi vzpostavitev mehanizmov za nadzor partnerstva in nazadnje določitev metodologije za določanje plačil zasebnikom.

Nujna je korelacija med kakovostjo storitev, povpraševanjem ter plačili (prav tam). Potrebno je upoštevati tudi (ne)rentabilnost dejavnosti. V kolikor je dejavnost rentabilna, si bo zasebnik sredstva za delovanje pridobil iz plačil uporabnikov. Nasprotno mu bo v primeru nerentabilnosti morala vsaj del stroškov kriti oblast (prav tam: 18). Dejanski sistem je lahko kombinacija obeh načinov, kjer se del stroškov povrne iz fiksnih prihodkov oblasti in del od prihodkov realiziranih na trgu. Tako si zasebnik zagotovi preživetje in hkrati dobi motivacijo za dobiček (prav tam: 24).

¹³ Oblast izračuna realne stroške storitve, ki jih bo privatnik imel z opravljanjem dejavnosti. Ocena zajema plače, dodatke in davke, koristi, prostore, opremo, zavarovanja, zagonski kapital, nedirektne stroške, stroške posojil in morebitne druge finančne obremenitve. Če 'benchmarking' ni mogoč, potem izračunamo stroške, kot če bi projekt izvajal javni sektor (prav tam: 75).

Miranda Groff Ferjančič opozarja na dejstvo, da so JZP zelo dolgoročna partnerstva, ki segajo tudi 30 let v prihodnost. Zato moramo v finančnih določilih nujno upoštevati možne spremembe gospodarskega stanja na področju inflacije, obrestnih mer, kupne moči in bruto domačega proizvoda (BDP) (prav tam).

Za uspešno financiranje partnerstva sta pomembna tudi uporaba dobrih finančnih svetovalcev in usposobljen delovni kader. Prvi je pomemben, ker je neuspeh pogosto posledica miselnosti, da zmoremo vse sami, medtem ko drugi zagotavlja enakovredno sodelovanje z akterji in financerji na nacionalni in nadnacionalni ravni (Karapova: *Financial strategies for infrastructure*).

S financami skoraj vzročno povezana tema je lastništvo nad objektom partnerstva. Lahko se zgodi, da lastništvo nad neko ustanovo zahtevata tako javni kot zasebni sektor ali pa nobeden. V obeh primerih nastane velika računovodska zmeda. Kaufmann in soavtorji (2006: 2) so se zato odločili prikazati nekaj metod, s katerimi določamo lastništvo. Za temelje so postavili tveganja, nagrade oziroma dobiček, in nadzor nad sredstvi.

Utemeljujejo, da je lastništvo nad viri partnerstva najbolj povezano z ocenami, katera stranka nosi večino tveganja, katera bo prejela največje nagrade in katera stranka kontrolira obliko, uporabo, kakovost, vzdrževanje in ostale pomembne elemente partnerstva (prav tam: 4). Večinski lastnik je torej stran, ki v večji meri zadovolji navedene elemente.

Nadalje navajajo tri predloge, ki so jih podale različne institucije (prav tam: 3):

EUROSTAT predlaga, da je lastništvo pripisano zasebnemu sektorju v primeru, da obstajajo močni dokazi, da ta sektor nosi tveganje izgradnje, izvedljivosti in povpraševanja.

UK Accounting Standards Board meni, da lastništvo pripada sektorju, ki ima dostop do nagrad in nosi glavna tveganja. Predlagani elementi ocenjevanja so: kdo nosi tveganje povpraševanja, možnost prihodkov od tretjih oseb, kateri sektor opredeljuje značilnosti partnerstva, kdo je subjekt kazni za nedoseganje pričakovanj, kdo nosi tveganje sprememb cen ali zastarelosti opreme in ostalih pogodbenih določil.

Tretji in zadnji predlog, ki ga navaja *International Accounting Standards Board* predlaga, da je javni sektor lastnik, če sam določa storitve javnega sektorja in nadzoruje nagrade, vključno s končnim lastništvom (ali je na koncu prenos lastništva na javni sektor ali ne).

Kaufmann in soavtorji ugotavljajo, da imajo navedeni predlogi določeno uporabno vrednost, vendar niso dovolj kvalitetni, da bi katerikoli izmed njih postal standard za določanje lastništva. Zato predlagajo predvsem upoštevanje tveganj, nagrad in nadzora, ki ga predstavljam v naslednjem poglavju.

2.1.6 Nadzor v JZP

Nadzor nad delom zasebnika, ki izvaja javne naloge, je eksistencialnega pomena. Podjetja vedno težijo k minimalizaciji stroškov, tržni optimalnosti in včasih celo k neprimerni delovni praksi. Slednja je seveda v nasprotju z javnim interesom, zato mora država to možnost izničiti.

Javni sektor mora skrbeti, da zasebnik ne vzdiguje cen ali znižuje kakovosti brez privoljenja, da so cene utemeljene, da so prikazani stroški resnični in poslovanje transparentno. Miranda Groff Ferjančič (2004: 76) navaja, da mora država v primeru monopolnih storitev ohraniti nadzor nad cenami in jih ne sme prepustiti trgu. V ta namen ima na voljo dva mehanizma. Prvi je *donos na vložena sredstva*, kjer zasebnik na osnovi stroškov izračuna želeni donos na investicijo in posledično določi ceno posamezne storitve. Javni sektor mora ceno pred potrditvijo preveriti. Država mora nadalje nadzirati vse investicije zasebnika, ki bi lahko zaradi višjih stroškov pripeljale do zvišanja cene. Drugi mehanizem je *price-cap*, kjer se cena določi za večletno obdobje in že vsebuje inflacijo ter pričakovane donose. Prednost tega mehanizma je, da fiksna cena zasebnika spodbuja k stalnemu nižanju stroškov in večji učinkovitosti, saj si na ta način zagotovi višji dobiček. Če država ne uspe zagotoviti konkurence ali nadzirati monopolnih cen, zgreši prvo izmed svojih temeljnih funkcij, ki sem jih navedel v uvodu – zagotavljanje javnih dobrin, ki jih trg ne zmore zagotoviti.

Javni partner mora dogajanje v JZP spremljati na dnevni, tedenski ali mesečni ravni. Nadzor ne sme biti zgolj birokratski. Dogovorjeni morajo biti mehanizmi in periodičnost nadzora.

Vsaj enkrat letno mora biti izvedena kontrola računa in na nekaj let temeljita in splošna kontrola.

Ministry of Municipal Affairs of British Columbia (1999: 90) je navedla dva mehanizma splošnega spremljanja delovanja JZP. To sta *notranji monitoring* in *zunanje vrednotenje*, ki ga morajo opraviti neodvisni strokovnjaki. Monitoring so razdelili na dve podenoti – monitoring kapitalskih projektov in monitoring delovanja. Prvi mora poskrbeti, da je projekt zgrajen po načrtih in določilih brez odstopanj. Drugi zadeva delovanje in vzdrževanje infrastrukture storitev ter uspešnost zadovoljevanja potreb končnih uporabnikov.

Vlogo končnih uporabnikov omeni tudi britanski HM Treasury (2000: 35-37), ki poudari pomen komunikacijske linije med končnimi uporabniki in sistemom upravljanja in nadzora JZP. Poudari tudi nadzor cen in jasnost standardov in sankcij.

Kljub temu, da je vloga javnega sektorja v partnerstvih vse bolj omejena na določanje ciljev, kakovosti, cene in nadzora, mora nadzor nad svojim delom opravljati tudi zasebni partner. Njegova vloga v nadzoru se mora večati sorazmerno s stopnjo privatizacije oziroma z večjo vlogo zasebnega sektorja v partnerstvu (PricewaterhouseCoopers, 2004:10).

Pri nadzoru upravljanja in delovanja se moramo zavedati, da v organizacijah ni pomembna moč nad odločitvami, ki jih javna uprava tako rada izdaja, ampak moč nad dejanji. Končen rezultat se pokaže šele, ko je celoten proces odločanja končan in (ne)ustrezne akcije izvedene (Mintzberg, 1979: 188).

Dober nadzor je zagotovo posledica kvalitetne pogodbe, kvalitetne razporeditve tveganj¹⁴ in kvalitetnega upravljanja. OZN v partnerstvih spodbuja zaupanje med akterji, vendar se mi zdi na tem mestu zelo smiselna misel: »*zaupaj, ampak vseeno preveri*«.

¹⁴ Tveganja so naštetna na koncu poglavja o elementih JZP.

2.1.7 Proces in faze ustanavljanja JZP

Prikazal sem mnoge lastnosti JZP, vendar so bile doslej predstavljene v ločenih segmentih. V praksi so partnerstva celoten proces, od ideje do izteka pogodbe ali prekinitve sodelovanja. To poglavje predstavlja nekoliko manj teoretičen in bolj praktičen pristop k JZP, saj v njem prikažem različne faze nastajanja partnerstva in predstavim pogoje uspešne implementacije.

GD Evropske komisije za regionalno politiko (2003: 8) navaja teme, ki morajo biti domišljene pred začetkom ustanavljanja JZP ali v njegovih začetnih fazah. Domisliti je potrebno način zagotavljanja konkurence na področju delovanja JZP, s čimer zagotovimo boljše zasebne ponudbe in kvalitetnejše delo. Enako pomembna je zaščita javnega interesa, ki ga v največji meri zadovoljimo z dobrim nadzorom JZP. V okviru financiranja partnerstva moramo zagotoviti usklajenost med zasebnimi in državnimi sredstvi, definirati ustrezne ravni subvencij in tem prej opredeliti najprimernejšo obliko JZP. Javni sektor mora biti dovolj skrben, da sestavi analizo faktorjev uspeha in zaprek, saj bo zasebnik zagotovo izdelal svoje analize in deloval v svojo korist. Pozabiti ne smemo na časovne umestitve vključno s trajanjem posameznih faz ustanavljanja, trajanjem partnerstva in opredelitvijo različnih zahtev, ki se bodo pojavile v obdobju delovanja. Glede na to, da Evropska Unija (EU) nudi izdatna razvojna sredstva, predlagajo tudi uskladitev ciljev JZP s cilji EU. Na ta način se odprejo vrata za evropske prispevke.

Ministry of Municipal Affairs of British Columbia (1999: 30) dodaja, da mora oblast nujno izdelati predpise za JZP in vedeti kdo je znotraj oblasti za partnerstva odgovoren. V nasprotnem primeru bo zasebnik naletel na že značilen labirint birokracije. Posledica bi bilo oteženo in okrnjeno delovanje partnerstva ali pa obstoj administrativnih lukenj, ki bi jih zasebnik koristil v svojo prid.

Ko smo zadovoljili omenjene zahteve in identificirali želeni projekt, lahko pripravimo razpisno dokumentacijo in začnemo z izborom najboljše ponudbe. Na tem mestu naj poudarim pomen različnih razpisnih metod, ki nas pripeljejo do boljšega ali slabšega rezultata. International Finance Corporation opozarja na njihove prednosti in slabosti:

Tabela 2.1.7.1: Prednosti in slabosti razpisnih metod

| METODA | PREDNOSTI | SLABOSTI |
|------------------------------|--|--|
| Mednarodni razpis | Transparenten postopek, ki vodi k znižanju stroškov delovanja ob pogoju, da je dobro sestavljen. | Dolgotrajnost, višji stroški postopka, znižana inovativnost, možnost korupcije. |
| Konkurenčna pogajanja | Postopek je še vedno transparenten. Dovoljuje inovativne rešitve. Lahko dovoljuje direktno konkurenco. | Manjša transparentnost, potreba po svetovalcih za vrednotenje alternativnih rešitev. |
| Neposredna pogajanja | Postopek je hiter, stroškovno ugoden, dopušča inovativne rešitve. | Nižja transparentnost, lahko višji stroški delovanja, možnost korupcije. |

Vir: International Finance Corporation (1996: 46).

Sledijo pogajanja, dokončni dogovor in izvajanje partnerstva. V Prilogi A (Faze, elementi in pogoji ustanavljanja JZP) prilagam model, ki ga predlaga GD Evropske komisije za regionalno politiko. Ta model sem izbral, ker je Slovenija članica EU in ker model prikaže elemente potrebne za sofinanciranje iz evropskih sredstev. Posledično ima model za slovenski prostor večjo uporabno vrednost.

Model je tako kompleksen, da ga na tem mestu ne bom opisoval, vendar je zagotovo vreden ogleda. Glede na časovni potek nam predstavi šest različnih stopenj s pripadajočimi elementi in pogoji. Nakaže faze, kjer sta posebej pomembna vrednotenje in monitoring. Faza, ki v modelu ni opisana, vendar je zagotovo zelo pomembna, je iztek partnerstva oziroma izhod iz njega. South African National Treasury (2004: 36) navaja naloge, ki jih je potrebno opraviti ob izteku JZP:

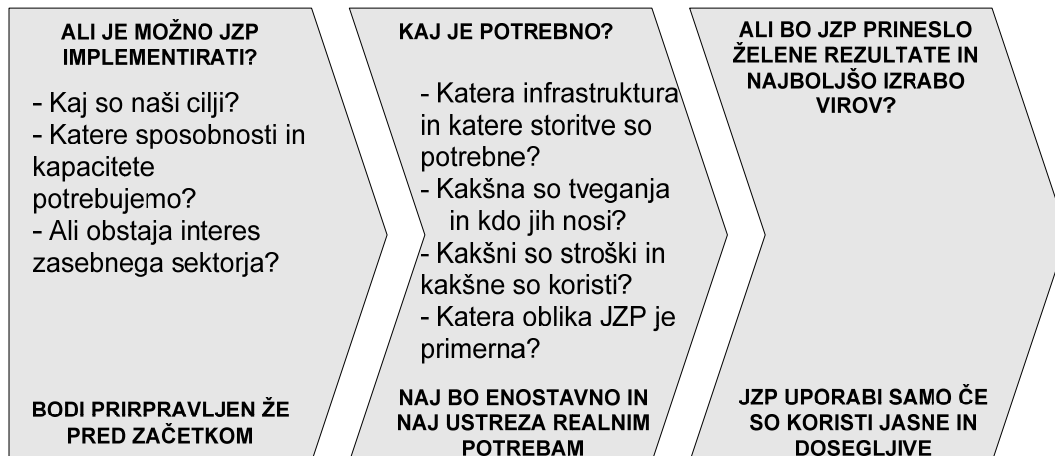
1. Pregled možnosti za nadaljevanje izvajanja dejavnosti v obliki JZP.
2. Integracija pridobljenih izkušenj v vsakdanje delo institucij.
3. Ocenitev glavnih elementov JZP in organiziranje neodvisnega preverjanja delovanja.
4. Ureditev dolgov in ureditev nadaljevanja, prenosa ali prekinitve dejavnosti.
5. Ureditev vseh zapletov glede zaposlenih v JZP.

Kvaliteten model ni neposredno zagotovilo za uspešnost partnerstva, ja pa eden izmed faktorjev uspeha. Ostalim dejavnikom, ki so pomembni za uspeh, posvečam naslednje poglavje.

Uspešnost ustanavljanja in delovanja JZP

GD Evropske komisije za regionalno politiko je izdelal smernice za uspešno JZP. Zahteva, da pred vstopom v JZP natančno odgovorimo na naslednja vprašanja:

Slika 2.1.7.1: Smernice za uspešno JZP



Vir: Generalni direktorat Evropske komisije za regionalno politiko (2003: 75).

OZN na 8. strani dokumenta *Understanding Public-Private Partnerships* navaja, da je uspešnost partnerstva v veliki meri odvisna od igralcev, njihovih namenov, sposobnosti in stabilnosti. Nadalje so pomembne še fleksibilnost, zaupanje in preverjanje, dokumentiranje in končno tudi vzpostavitev katalitičnega vodstva.

Katalitično vodstvo pomeni, da morajo vodilni uspešno spajati in uresničevati zahteve obeh (vseh) partnerjev. Vodja mora biti določen že v začetni fazi, saj mu to zagotavlja boljše poznavanje situacije, projekta in vpletenih akterjev.

Zadnji element, brez katerega je uspešnost na področju javno-zasebnih partnerstev malo verjetna, je spodbudno okolje. Zagotovljena mora biti primerna zakonodaja, usposobljeni kadri in razvit trg posojil.

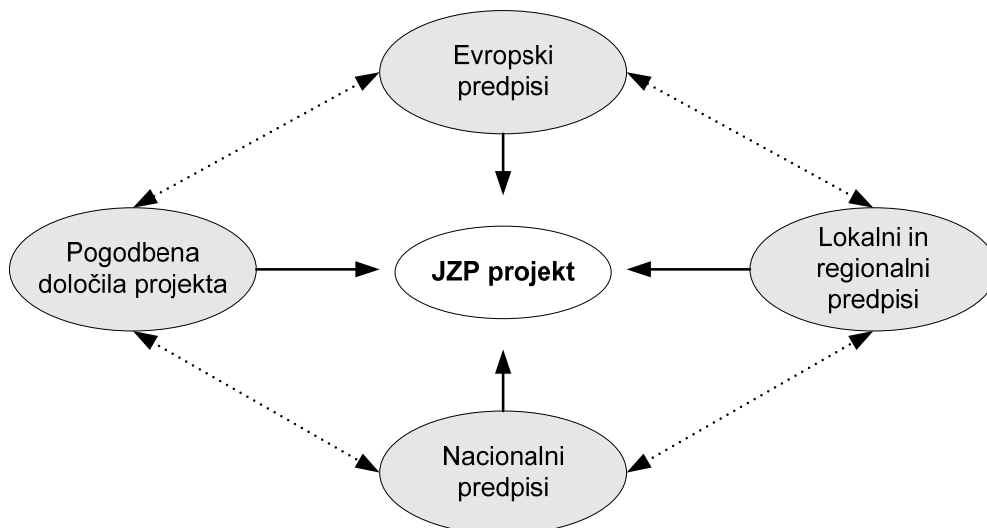
2.1.8 Spodbudno okolje za JZP

Morda bi bilo smiselno to poglavje postaviti na začetek raziskave, vendar sem prepričan, da šele natančno poznavanje JZP poda dobre temelje za spodbudno okolje.

Spodbudno okolje je najprej odvisno od primerne zakonodaje. Omenil sem, da je v Nemčiji iskanje in vzpostavljanje celovitega pristopa oviralo razvoj JZP, zato mora zakonodaja dopustiti stopnjo diskretnosti, s katero partnerstva prilagodimo potrebam posameznega projekta.

Partnerstva so v EU podvržena štirim različnim ravnam predpisov, kot to prikazuje slika GD Evropske komisije za regionalno politiko:

Slika 2.1.8.1: Ravni predpisov, ki zadevajo posamezni JZP projekt



Vir: Generalni direktorat Evropske komisije za regionalno politik (2003: 37).

Te ravni morajo biti usklajene in ne smejo izvajati nasprotujočih zahtev.¹⁵ Paziti moramo, da navkljub več ravnam ne postavimo nepotrebnih omejitev. Pomembno je tudi ravnotežje med predpisi, saj iz Velike Britanije poročajo o paradoksu, ko so več teže postavili na računovodstvo projekta kot na dejanski končni produkt (PriceWaterhouseCoopers, 2000: 12).

¹⁵ Ministry of Municipal Affairs of British Columbia (1999: 34) podrobneje navede teme, ki jih morajo predpisi opredeliti in uskladiti. Najpomembnejše so: določitev področij delovanja in oblik JZP, sprejemljiva in prepovedana tveganja, merila za ocenjevanje delovanja ali izbiro partnerja, urejanje konfliktov in čas vključitve zasebnika v projekt.

Miran Jus (2005: 532) poudari zakonodajne elemente pomembne za tuje partnerje, kot sta sodno varstvo in varnost poslovanja. Navaja, da mora imeti zakonodaja stabilne in kredibilne okvirje. Prav takšni morajo biti tudi administrativni okvirji ter sprejete strateške usmeritve (2005: 529).

Poleg zakonodaje je pomembna tudi kakovost državnih kadrov. Država se mora s svojimi kadri postaviti zasebnemu sektorju ob bok in ne pod njega. Biti mora sposoben in kredibilen partner, sicer bo uspešna praksa malo verjetna (Jus, 2005: 535).

Tretji in morda najpomembnejši element je dovezten trg posojil. Po podatkih International Finance Corporation (1996: 55) je več kot polovica projektov realiziranih z zadolževanjem. Infrastrukturni objekti zahtevajo velika vlaganja in praksa kaže, da je kar 2/3 potrebnih sredstev zagotovljenih s krediti. Pri tem je odločilen domači trg posojil, ki mora biti velik in konkurenčen. V primeru da država vzpostavi profitna partnerstva, bo gospodarstvo z vlaganji napajalo samo sebe in prejelo nagrade. Država si lahko s takšnim spletom okoliščin zagotovi učinkovita ter obnovljiva vlaganja. Pogoji za dovezten trg posojil so: stabilno makroekonomsko okolje, dobri zakonski okvirji, stabilni zakonski okvirji, ki odražajo potrebe JZP procesov ter dobro razvit domači trg posojil (FitchRatings, 2004: 2-3).

Na koncu poglavja bom navedel zgolj še tri glavne ovire za hitrejše uvajanje JZP, kot jih navaja PricewaterhouseCoopers (2000: 11). Prve so *strukturne ovire*, kjer je oblast razdeljena na več ravni, ki zaradi razdrobljenosti zelo počasi vzpostavijo kadre in predpise. Druge so *zakonodajne ovire*, saj je javni sektor v nekaterih državah zelo natančno določen. V takšnih primerih mora država za uporabo JZP spremeniti dolgo vrsto predpisov. Tretje in zadnje so *politične ovire*. Pojavijo se, ko je zaradi različnih zadržkov otežen ali celo onemogočen prehod JZP iz prometa na ostala področja. Vprašljiva je lahko tudi politična stabilnost v smislu spreminjanja državnih prioritet.

2.1.9 Zaključek: prednosti in slabosti JZP

Prišel sem do zaključka poglavja o JZP. Tekom razprave sem prikazal marsikatero prednost JZP in ponekod izpostavil potrebo po previdnosti. V tem poglavju bom to znanje povzel in ugotovljenim pozitivnim in negativnim lastnostim dodal še nekatere nove.

Prednosti JZP

Prednosti so bile tekom razprave že nekajkrat omenjene, zato jih bom zgolj strnil v naslednje točke:

1. Dodatni viri in izvenproračunske transakcije.
2. Pospeševanje vzpostavljanja infrastrukture.
3. Hitrejša in učinkovitejša implementacija.
4. Znižanje življenjskih stroškov projekta.
5. Boljša razporeditev tveganj.
6. Ohranjanje ali izboljšanje ravni storitev in delovanja.
7. Zvišana kakovost in znižana cena storitev.
8. Dodatni prihodki od stranskih produktov in učinkov.
9. Ojačan javni menedžment in ojačano gospodarstvo.
10. Izplačila, ko je storitev že opravljena.

Področje, ki ga do sedaj nisem poudarjal in ki je prav tako pomembno, so kritike javno-zasebnih partnerstev.

Slabosti in kritika JZP

Slaba stran JZP je morda nekoliko manj strukturirana, saj se odkriva šele s prakso. Ideja, ki se na papirju sveti kot zlato, je v praksi ponekod umazana in blede. Navadno so njeni največji nasprotniki končni uporabniki, saj se jim storitve podražijo ali poslabšajo.

Slovenija na področju JZP dela prve korake, zato mora biti posebej pozorna na dosedanje kritike in se izogniti enakim napakam. Ravno zato bom začel s problemi pilotnih projektov, ki utrdijo prakso in znanje o partnerstvih.

Najpogostejši problemi pilotnih projektov so neprimerno določene stopnje tveganja, slabo določene metode uresničitve in pomanjkanje standardizacije ter slaba koordinacija med oblastjo in ostalimi akterji. Zanimivo se pojavlja tudi problem pomanjkanja podpore partnerstvom s strani javnih partnerjev, ki bi naj bili nosilci projektov. Najverjetneje je to posledica politične nestabilnosti in upravne nestrokovnosti javnih kadrov. Nadalje obstajajo še

problemi upora do strokovnega svetovanja, prevelikega osredotočenja na vhodne namesto na izhodne specifikacije ter previsok optimizem o prihodkih (PriceWaterhouseCoopers, 2000: 12).

Javni sektor pogosto kaže tudi nerazumevanje JZP, saj partnerstva enačijo s privatizacijo. Prepričani so v izgubo nadzora, v slabšo kakovost storitev, izgubo služb in višje cene storitev. Pogosto mislijo, da JZP obstajajo zgolj zaradi gradnje infrastrukture, zaradi izogibanja zadolževanju in da sta v JZP lahko le dva partnerja (Ministry of Municipal Affairs of British Columbia, 1999: 11).

V spodnjih točkah navajam ostale kritike, ki sem jih opazil med raziskovanjem področja:

1. Pogosto se pojavi problem merjenja učinkovitosti – še zlasti, če je lastnik javni sektor (Kaufmann in soavtorji, 2006: 2).
2. Obe strani trdita ali zanikata lastništvo, kar povzroča računovodske probleme (prav tam: 5).
3. Dvojna narava JZP povzroča nejasnost poslovanja s poslovnimi partnerji in manjšo transparentnost (Collin, 1998: 90).
4. Razlike menedžmenta obeh sektorjev lahko privedejo do nestabilnosti ali celo predčasnega razpada JZP (prav tam: 92).
5. Nekompatibilnost interesov, ker zasebni sektor išče kratkoročno vračilo sredstev, medtem ko javni sektor išče socialno-ekonomska povračila (Jones, 1998: 184).
6. Država včasih uporablja JZP zgolj zaradi nabiranja zasebnih sredstev in ne zaradi bistvenih organizacijskih prednosti (posledica je slabša praksa) (prav tam: 185).
7. JZP so lahko izpostavljena močnemu političnemu pritisku (Siddall, 1998: 553).
8. JZP lahko postanejo izredno odvisni od ključnih oseb (prav tam).
9. JZP so dolgotrajne in dokaj nefleksibilne strukture (PriceWaterhouseCoopers, 2005: 4).
10. Javni partner nima dovolj izkušenj, znanja in sposobnosti (prav tam).
11. Javni partner izgubi nadzor (prav tam).
12. Vzpostavlanje JZP je lahko drago in dolgotrajno (prav tam).
13. Nezmožnost izkoristiti konkurenco (Ministry of Municipal Affairs of British Columbia, 1999: 11).
14. Znižana kakovost in učinkovitost storitev (prav tam).
15. Pristranost v postopku izbire (prav tam).

Potrebno je paziti, da JZP ne postanejo podaljšek javne uprave, ali da omogočijo vdor zasebnega sektorja v javno upravo.

GD Evropske komisije za regionalno politiko (2003: 13) opozarja, da JZP niso čudežno zdravilo ali hiter popravek problemov javnega sektorja. Pri njihovi uporabi je potrebno zelo paziti, saj ima vsaka oblika svoje prednosti in slabosti.

2.2 JZP PRI NAS IN V TUJINI

V zgornjih poglavjih sem podrobno pregledal dosedanje znanje o javno-zasebnih partnerstvih. To znanje je kvalitetna osnova za grobo ocenitev osnutka *Zakona o javno-zasebnem partnerstvu*. Poleg tega bom na kratko predstavil prakso JZP v državah EU in drugod po svetu.

2.2.1 Ocena osnutka zakona o JZP

Marca 2006 je Ministrstvo za finance na svojih spletnih straneh objavilo *Besedilo zakona o javno-zasebnem partnerstvu: Osnutek – marec 2006* in pripadajoči komentar. Ker je besedilo šele osnutek, ga bom ocenil zgolj na splošni ravni.

Besedilo, ki obsega 152 členov, je potrebno oblikovno nekoliko popraviti. V nekaterih členih je možno videti nedokončne misli (32. člen), ponekod se za vzpostavitev konteksta ali pojasnjevanje slovenskih besed uporabljajo angleške besede (23. člen), ali pa se navajajo neznane in nerazložene okrajšave (80. člen).

Osnutek je potrebno dovršiti tudi na vsebinski ravni. JZP so v njem definirana kot »zasebno investiranje v javne projekte ali javno investiranje v zasebne projekte, za katere obstaja javni interes« (1. člen). Definicija za osnovo postavi javni interes, ki je nujen segment partnerstev in zato pravilna odločitev. Vendar je vsebinski problem definicije njena omejitev sodelovanja

na investiranje, ki je povsem finančen pojem¹⁶. Takšna opredelitev kaže na že omenjeno nevarnost, da želi država zgolj ustvariti most do zasebnega kapitala.

Osnutek zakona razdeli partnerstva na *pogodbena partnerstva* in *statusna partnerstva* (23. člen). Pogodbena partnerstva obsegajo koncesijska razmerja in javno-naročniška razmerja (26. člen). Statusna partnerstva nasprotno opredelijo z nepotrebno zapletenim stavkom »razmerje med javnim in zasebnim partnerjem na način, da država, ena ali več samoupravnih lokalnih skupnosti ali druga oseba javnega prava oziroma drug javni partner poveri izvajanje pravic in obveznosti, ki iz javno-zasebnega partnerstva izhajajo izvajalcu statusnega javno-zasebnega partnerstva« (96. člen). Osnutek doda, da je to možno samo v primeru ustanovitve nove pravne osebe, s prodajo deleža javnega partnerja, z nakupom deleža v osebi javnega ali zasebnega prava in s kakšnim drugim primerljivim načinom.

Menim, da je zgornja delitev pravilno usmerjena¹⁷, vendar slabše opredeljena. Pri statusnih partnerstvih bi lahko smiselno navedli, da gre za spremembo lastništva ali skupno lastništvo javnega in zasebnega sektorja. Povsem nepotrebna je opredelitev s 'poverjanjem' pravic in obveznosti, saj jih to ne razlikuje od pogodbenih partnerstev. Zakon bo moral biti popolnoma jasen, saj zadeva povsem novo področje.

V besedilu se pojavljajo nepotrebni zapleti. Pri načinih spodbujanja partnerstev (4. poglavje) se komajda dotaknejo spodbujanja, saj večino členov namenijo ocenam in odločitvam za JZP. Nadalje v prehodnih in končnih določbah govorijo o preoblikovanju obstoječih javnih podjetjih v JZP (141. člen). Takšne določbe spadajo v vsebinski del zakona. Popraviti je potrebno tudi situacijo, ko je snovna delitev partnerstev izvedena v 23. členu, medtem ko razlago ene izmed dveh glavnih oblik najdemo šele v 96. členu.

Glavna kritika osnutka zadeva njegovo videnje JZP. Ob branju se pojavlja občutek, da beremo osnutek zakona o koncesijah. Pisatelji so si privoščili oceno, da so koncesije pretežna in *najprimernejša* oblika projektov (obrazložitev k 1. členu, str. 56). S takšno oceno so postavili pod vprašaj smiselnost celotnega zakona o JZP.

¹⁶ Investicija: »1. Uporaba denarja za povečanje premoženja, 2. Uporaba dela nanovo prizvedenih dobrin, sredstev za obnavljanje in povečevanje osnovnih sredstev in zalog, naložba« (Slovar slovenskega knjižnega jezika – SSKJ (1971-91). Ljubljana: DZS).

¹⁷ Podobno delitev izvede tudi Evropska komisija v zeleni knjigi o JZP, vendar veliko bolj jasno in koncizno.

Po moji oceni postavlja osnutek tudi nekatere nepotrebne omejitve. Razpravo na to temo bi bilo zagotovo smiselno odpreti pri časovnih omejitvah, kjer navajajo, da se lahko partnerstvo podaljša za največ polovico dogovorjenega roka. Menim, da takšna omejitev ni primerna za vse situacije¹⁸. JZP lahko deluje odlično in državljanom zagotavlja cenejše in učinkovitejše storitve. V takšen primeru je njegova ukinitve nepotrebna¹⁹.

Osnutek predvideva vzpostavitev organizacijske enote za JZP znotraj Ministrstva za finance, ki bo spremljala izbiro, vrednotenje in izvedbo vseh obstoječih javno-zasebnih partnerstev. Poleg tega naj bi partnerstva spremljal tudi Svet vlade RS za JZP, ki se ga oblikuje po zakonu. Svet bi urejal ključna vprašanja in politike na tem področju. (21. in 22. člen). Takšna poteza je dobrodošla, saj predvideva močan nadzor nad JZP.

Ureditev stališč in predpisov je nujna, če želimo JZP koristiti kot uspešen mehanizem. Dejstvo, da se področje zakonsko ureja je spodbudno, vendar bo potrebno paziti na posledice. Z nejasnim in zapletenim zakonom si lahko zaradi zapletov v praksi namesto finančne razbremenitve obetamo zgolj pravno in finančno obremenitev. Zakon v trenutni obliki najverjetneje ne bi ustvarjal spodbudnega okolja za JZP.

2.2.2 JZP v Evropski Uniji

Pri preverjanju partnerstev v tujini se želim dotakniti Evropske Unije.

EU vidi JZP kot 'vlečne konje' razvoja na nacionalni, regionalni in lokalni ravni, ki omogočajo rast zaposlovanja, industrije, raziskav in razvoja ter regionalno kohezijo. EU gleda na partnerstva s transnacionalnega vidika in podpira predvsem projekte, ki omogočajo povezovanje različnih držav in njihovih sektorjev (Jones, 1998: 183-186).

Tekom razprave sem na mnogih mestih prikazal teoretični pristop EU k JZP, vendar nisem podal tudi področij zanimanja. V EU se JZP najpogosteje uporabljajo na področjih prometa, izobraževanja, zdravstva in varnosti. Poseben poudarek je na vzpostavitvi transevropskega

¹⁸ To stališče je razumljivo zgolj, če gledamo na JZP kot na mehanizem varčevanja države. V tem primeru želi država sredstva tem prej dobiti v svojo last.

¹⁹ Če se JZP vzpostavi kot skupno podjetje, katerega namen je razvoj nekega območja (kakor projekt, ki ga bom prikazal v praktičnem delu diplome), potem ukinitve ni smiselna.

prometnega omrežja, ki zaradi visokih stroškov in proračunskih omejitev nujno potrebuje zasebni kapital (Evropska komisija, 2004: 3).

Jones (1998: 186) navaja, da je EU promotor partnerstev. To vlogo je razčlenil na različne komponente. Navaja, da je EU na področju JZP katalizator, agent, določevalec smernic, dobavitelj, učitelj, ojačevalec in reševalec problemov. Vse te vloge EU zavzame komplementarno in subsidiarno glede na nacionalne, regionalne in lokalne oblasti.

Področje JZP v EU še ni dokončno urejeno, kar dokazuje obstoj zelene knjige. Z njo EU išče mnenja in izkušnje svojih članic, na osnovi katerih bo oblikovala končno stališče o JZP. Poleg tega EU načrtuje gradnjo 'PPP center of Excellence', ki ga članice pozdravljajo in spodbujajo. Center bi naj postal središče znanja, ki bo članicam pomagal s smernicami, standardizacijo in strokovnim svetovanjem (PricewaterhouseCoopers, 2005: 51 in 65).

Nazadnje se bom dotaknil še virov evropskih sredstev za JZP. Za evropska sredstva je komisija postavila 4 krovne pogoje: prosti trg in javna preskrba, zaščita javnega interesa, uspešna razporeditev prispevkov in spoštovanje nacionalnih predpisov za dodeljevanje pomoči (GD Evropske komisije za regionalno politiko, 2003: 66). Viri teh sredstev so Evropska investicijska banka, Evropski investicijski sklad, Evropski sklad za regionalni razvoj, Evropski socialni sklad ter programi kot so Resider, Regen, Konver in Horizon (Jones, 1998: 187).

2.2.3 Praksa JZP v državah EU in nekaterih drugih državah

V dokumentih EU in drugih institucij je možno najti povzetke izkušenj posameznih držav na področju JZP. Najbolj nazorno predstavitev je izdelal PricewaterhouseCoopers (2005: 36). Oblikovali so tabelo, ki kaže, na katerih področjih države uporabljajo JZP. Prikažejo tudi, ali so pogovori v začetni fazi, ali se JZP že implementira in če so projekti že zaključeni. Tabela je na voljo v Prilogi B (Praksa JZP v članicah EU).

Država, ki je na področju JZP najbolj napredna, je Velika Britanija²⁰. Partnerstva uporablja za letališča, nastanitve, obrambo, zdravstvo, IKT, zapore, lahke železnice, ceste, šole, šport in

²⁰ Pri Britancih večino literature o JZP najdemo pod okrajšavo PFI, kar pomeni 'Private Finance Initiative'.

zabavo ter obdelavo vode. Na vseh omenjenih področjih imajo zaključenih in delujočih že vrsto projektov. Napredna je tudi Francija, ki JZP uporablja na vseh zgornjih področjih razen v IKT, nastanitvah in šolah. Namesto tega je partnerstva uporabila v pristaniščih in pri težkih železnicah. Večina področij je v Franciji še v razvoju. Partnerstva šele snujejo ali pa je bilo zaključenih le nekaj projektov.

Med novimi članicami EU ima največ dokončanih projektov Madžarska, vendar postaja uporaba JZP najbolj razširjena na Češkem. V novih članicah je večina področij še v povojih. Najslabše se odrežeta Slovenija in Slovaška. V slednji so vsi projekti šele v fazi diskusije, medtem ko ima Slovenija partnerstva v uporabi zgolj na enem področju – v preskrbi in obdelavi vode. Bolje od obeh držav se odrežejo celo Bolgarija, Romunija in Turčija, ki se za članstvo v EU šele pogajajo.

Če tabelo pogledamo iz ordinatne osi, vidimo da države JZP največ uporabljajo na področjih cest, preskrbe in predelave vode ter v zdravstvu. Visoko kotirata tudi šolstvo in lahke železnice. Najredkeje se JZP uporablja na področjih obrambe, IKT in pristanišč.

V ostalih delih sveta JZP najpogosteje uporabljajo v Avstraliji in na Japonskem. V obeh imajo manj zaključenih projektov kot Velika Britanija, vendar imajo JZP integrirana na prav vseh področjih. Dobro se odrežeta tudi Kanada in Južno Afriška Republika. ZDA imajo namen JZP integrirati na mnogih področjih, vendar so projekti šele v fazah diskusije ali izgradnje (prav tam: 54).

Naj na tem mestu opozorim, da sta Velika Britanija in Avstralija edini državi, ki sta najprej vzpostavili centralno strukturo predpisov za pričetek uporabe JZP. Ostale države so pričele JZP izvajati na več ravneh. Te ravni so JZP različno definirale, zato v večini držav ne obstajajo enotni predpisi, ampak se ustvarjajo skupaj s prakso (Industry Canada, 2003: 6 in 7).

3. DRUGI DEL: JZP KOT MEHANIZEM ZA REGIONALNI RAZVOJ

3.1 UVOD

Teoretični del diplome, kjer sem predstavil javno-zasebna partnerstva, je končan. Pričujoče poglavje preverja smiselnost uporabe JZP kot mehanizmov za regionalni razvoj – še zlasti za razvoj manj razvitih regij. Kot sem navedel v uvodu diplome, bom na tem mestu prikazal teoretične osnove za ta mehanizem, medtem ko ga bom praktično preveril s projektom v tretjem delu diplome.

Poglavje na nek način predstavlja prehod v praktični del diplome, saj v praktičnem delu diplome JZP uporabljam za razvoj Zgornje Savinjske doline. Razvojni potencial JZP doslej ni bil direktno izpostavljen ne med glavnimi razlogi za JZP niti med prednostmi in slabostmi.

Podal bom tudi osnovne smernice razvoja Slovenije in Evropske unije. Potrebna bo umestitev razvitosti Savinjske regije napram ostalim slovenskim regijam in umestitev Slovenije napram EU in sosednjimi državami.

3.2 JZP ZA REGIONALNI RAZVOJ

Med razlogi za JZP sem vnaprej nakazal uporabo JZP kot promotorjev razvoja manj razvitih regij. FitchRatings (2004: 1) navaja, da na globalni ravni obstaja ogromna potreba po sredstvih za demografski, zdravstveni, varnostni in gospodarski razvoj. Javna sredstva te naloge sama ne zmorejo, ne glede na to, ali je narod reven ali bogat. JZP imajo potencial za razvoj na globalni, nacionalni in lokalni ravni.

Miranda Groff Ferjančič (2004: 14 in 15) navaja, da so JZP sredstvo za hitrejši razvoj države. Za gospodarsko rast, odpravljanje revščine in zagotavljanje trajnostnega razvoja je potrebno mobilizirati vsa sredstva – tako javnega kot zasebnega sektorja. Vrzeli, ki nastanejo med razvojnimi načrti in dejanskimi razvojnimi sredstvi, se lahko zapolnijo zgolj z vključitvijo zasebnega sektorja. Ta trend je še posebej opazen pri državah v razvoju. Avtorica navaja, da

sistem pozitivno vpliva tako na gospodarsko rast kot tudi na okolje. Ustvarja nove priložnosti za zasebni sektor na vseh ravneh.

Ravno zadnji dejavnik je za razvoj manj razvitih regij zelo pomemben. Zlovešči krog neuspeha, kjer šibko gospodarstvo (ali njegovo upadanje) postopoma povzroči nižjo raven na ostalih področjih, je potrebno prekiniti. Med razlogi za JZP sem navedel umik države v nadzorno funkcijo, medtem ko zasebni sektor prevzame izvajanje storitve ali projekta. Takšna situacija pomeni priložnost za gospodarski sektor, saj se lahko razširi na nova področja in se s tem okrepi. Odpre se možnost za zaposlovanje in višjo konkurenčnost. Madeleine Albright²¹ je JZP v govoru v Dubaju označila kot rešitev bodoče socialne in gospodarske krize arabskega sveta. V arabskih državah je več kot 50% prebivalstva mlajšega od 18 let in posledično bodo morale države v naslednjih desetih letih ustvariti 100 milijonov služb. Tega javne politike same ne bodo zmogle, zato bodo JZP odigrala vodilno vlogo (Ameinfo, 2005).

Morda še večjo dodano vrednost za razvoj imajo skupna podjetja, kjer partnerja skupaj ustanovita novo podjetje. PricewaterhouseCoopers (2000: 9) navede skupna vlaganja kot vse bolj popularen mehanizem za gospodarski razvoj in preporod. Na eni strani lahko zasebni sektor s svojimi sredstvi pomaga uresničiti projekt javnega sektorja – v tem primeru so posledice iste kot sem jih navedel v prejšnjem odstavku. Na drugi strani lahko zasebni sektor oblikuje projekt, ki bi zagotovil hitrejši razvoj območja, vendar je projekt prezahteven, da bi ga zasebni sektor izpeljal sam. V tem primeru javni sektor projekt sofinancira zaradi javnega interesa po razvoju. V manj razvitih območjih je takšen mehanizem zelo smiseln.

Med razlogi za JZP sem navedel tudi pomanjkanje javnih sredstev in izogibanje proračunskemu zadolževanju. Skorajda paradokso je, da bi bila manj razvita območja dovolj bogata, da ne bi potrebovala zasebnih sredstev za razvoj. Razlika med razlogom *JZP zaradi premalo javnih sredstev* in *JZP za razvoj* je zgolj ta, da se sredstva zasebnega sektorja usmerijo v dejavnosti, ki bodo zagotovile rast gospodarstva in višanje kakovosti življenja.

Naslednji razlog, ki potrjuje uporabo JZP za razvoj, je vzpostavljanje infrastrukture. Države JZP primarno uporabljajo na področju transporta, ki je ožilje gospodarske rasti. Manj razvite

²¹ Nekdanja državna sekretarka Združenih držav Amerike.

regije so pogosto odmaknjene od glavnih prometnih povezav, zaradi česar podjetja raje delujejo v urbanih centrih ali ob glavnih prometnih žilah.

Govorim torej o JZP kot o razvojnem mehanizmu za manj razvita območja. Takšen mehanizem bi gospodarstvo ojačal z:

1. Boljšo prometno in energijsko infrastrukturo.
2. Z zasebnim izvajanjem javnih nalog (zaposlitve in konkurenčnost).
3. S skupnimi vlaganji v projekte zanimive za podjetja (npr. izobraževanja zaposlenih, tehnološki parki in inkubatorji), ki bi ojačali obstoječa podjetja in omogočila nastajanje novih.

JZP so že skoraj 'po definiciji' razvojni mehanizem, vendar jih primarno ne prepoznavamo kot takšna. Najpogosteje jih vidimo kot izogibanje proračunskim deficitom. Potreben je zgolj majhen miselni preskok, da bi oblast videla in promovirala JZP kot razvojne mehanizme. Država bi morala manj razvite regije spodbujati k uporabi JZP. Še zlasti na področju višanja gospodarske rasti. Takšnih spodbud v razvojnih dokumentih zaenkrat ni bilo zaznati.

Primer uporabe JZP kot razvojnega mehanizma je bil avstrijski program »Village Renewal Programmes«. Z njim je Avstrija od leta 1987 naprej želela obnoviti podeželske vasi. Primarni cilj projekta je bil ojačati gospodarstvo, zvišati zaposlenost na regionalni ravni in podpreti majhna in srednje velika podjetja na lokalni ravni. Žal je praksa pokazala veliko napako programa – v okolici Salzburga so mestna podjetja dobila vsaj 40% dodane vrednosti programa, medtem ko so lokalna podjetja dobila zgolj 16% dodane vrednosti (Scherrer, 1998: 527 in 532).

Pri uporabi partnerstev kot mehanizma za razvoj manj razvitih območij moramo torej paziti, da bodo koristi res prišle v roke lokalnih akterjev. V nasprotnem primeru smo teoretično pomagali manj razviti regiji, praktično pa naprednemu urbanemu centru.

Smiselnost uporabe JZP kot mehanizma za regionalni razvoj bom prikazal tudi z razvojnimi smernicami Slovenije in Evropske Unije. Obe sta namreč z razvojnimi dokumenti zapriseženi k razvoju.

3.2.1 Razvojne smernice Slovenije

Področje regionalnega razvoja v Sloveniji ureja Zakon o spodbujanju skladnega regionalnega razvoja (ZSRR-1) (Ur. list RS, št. 93/2005). Določa cilje, načela in organiziranost spodbujanja skladnega regionalnega razvoja na državni, regionalni in lokalni ravni. V ta namen posebej izpostavi povezovanje zasebnih in javnih sredstev (1. člen).

Med nosilci regionalne politike je na prvem mestu organ pristojen za regionalni razvoj (18. člen). To vlogo ima trenutno 'Služba Vlade za lokalno samoupravo in regionalni razvoj', ki poleg urejanja področja tudi usmerja in spremlja delovanje 'Javne agencije Republike Slovenije za regionalni razvoj' ter 'Javnega sklada Republike Slovenije za regionalni razvoj in ohranjanje poseljenosti slovenskega podeželja'. Agencija posreduje in spremlja regionalne razvojne spodbude, ter opravlja svetovalne, pospeševalne in ostale strokovne naloge za spodbujanje regionalnega razvoja²². Sklad je pomemben za dodeljevanje in posredovanje različnih spodbud (ZSRR, 20. člen), ki so poleg evropskih skladov glavni vir sredstev za regionalni razvoj.²³

Med evropskimi skladi, ki vsak na svoj način spodbujajo splošen in regionalen razvoj v Sloveniji, najdemo štiri strukturne sklade in kohezijski sklad. Kohezijski sklad ne podpira posebnih strateških programov, ampak je namenjen zgolj financiranju velikih infrastrukturnih in okoljskih projektov, katerih vrednost je najmanj 10 milijonov evrov. Med strukturnimi skladi najdemo najprej Evropski sklad za regionalni razvoj, ki podpira vlaganja v proizvodnjo, infrastrukturo, zdravstvo in izobraževanje. Naslednji je Evropski socialni sklad, ki je namenjen zmanjševanju brezposelnosti, vlaganju v znanje in razvijanju podjetništva, trga delovne sile in splošne socialne vključenosti. Zadnja sklada, katerih namen je v celoti pojasnjen že z njunimi imeni, sta Evropski kmetijski usmerjevalni in jamstveni sklad ter Finančni instrument za usmerjanje ribištva (Strukturni skladi EU v Sloveniji: *ABC o skladih*).

²² Uredba o splošnih pogojih delovanja Javne agencije Republike Slovenije za regionalni razvoj (Ur. l. RS, št. 62/2003), 7. člen.

²³ Ostali pomembni organi so: Svet za strukturno politiko - sestavljajo ga ministri, ki dodeljujejo regionalne spodbude (19. člen). Njihova vloga je pomembna pri usklajevanju razvojnih programov, državnih sredstev in evropskih politik. Organi se pojavijo tudi na regionalni in območni ravni – zveze občin in območna razvojna partnerstva (23. in 31. člen).

Omenjeni organi in skladi so namenjeni pospeševanju razvoja in tako tudi uresničevanju ciljev Zakona o spodbujanju skladnega regionalnega razvoja. Zakon navede vrsto ciljev skladnega regionalnega razvoja, ki jih lahko smiselno združim v: zmanjševanje in preprečevanje razlik v razvitosti, razvoj gospodarstva in inovacijskih sposobnosti, zniževanje brezposelnosti, večanje blagostanja ter kakovosti življenja, razvoj narodnih manjšin in Romov ter gospodarsko sodelovanje s Slovenci v tujini (3. člen).

Za izpolnjevanje teh ciljev se izdelajo podrobnejši razvojni programi. Na nacionalni ravni obstajata Strategija regionalnega razvoja Slovenije in Strategija prostorskega razvoja Slovenije (ZSRR: 5. in 9. člen). Na regionalni ravni akterji oblikujejo regionalne razvojne programe, medtem ko se na manjših območjih po potrebi oblikujejo tudi območni razvojni programi. Oblikovanje in izvajanje regionalnih politik temelji tudi na razvojnih dokumentih za Evropsko Unijo (saj je Slovenija članica EU). Obstaja še Državni razvojni program, ki je izvedbeni dokument najvišjega razvojnega dokumenta Slovenije – Strategije razvoja Slovenije (SRS)²⁴.

Strategija Razvoja Slovenije določa pet razvojnih priorit. Prva prioriteta je *konkurenčno gospodarstvo in hitrejša gospodarska rast*, druga *učinkovito ustvarjanje, dvosmerni pretok in uporaba znanja za gospodarski razvoj in kakovostna delovna mesta*, tretja prioriteta je *učinkovita in cenejša država*, četrta *moderna socialna država in večja zaposlenost* in peta razvojna prioriteta *povezovanje ukrepov za doseganje trajnostnega razvoja* (SRS: 9). Vsi ostali razvojni dokumenti morajo biti usklajeni s cilji SRS.²⁵

Glede na to, da prioritete v večini zadevajo gospodarski razvoj, večanje pretoka znanja in trg dela, bom ta dejstva upošteval pri oblikovanju projekta v praktičnem delu diplome. Projekt mora biti oblikovan tako, da bo javno-zasebno partnerstvo (razvojni mehanizem) uspešno odgovorilo na potrebe lokalnih igralcev in hkrati zadovoljilo izpostavljenе razvojne cilje Slovenije.

Kot zanimivost naj omenim, da v slovenskih razvojnih regijah delujejo tako imenovane regionalne razvojne agencije, ki jih zagotovo lahko opredelim za javno-zasebna partnerstva.

²⁴ Sprejela jo je Vlada RS, dne 23. 05. 2005 in zadeva novo finančno obdobje od leta 2006 do leta 2013.

²⁵ Med naštetimi dokumenti je za naslednje finančno obdobje sprejeta zgolj SRS. Vsi ostali dokumenti so v času pisanja diplomske naloge še v nastajanju in bodo predvidoma končani jeseni 2006.

Njihovi lastniki so namreč država, občine in različna podjetja. Na isti način obstajajo tudi območne razvojne agencije. Obojne so namenjene pospeševanju regionalnega razvoja, zato jih lahko označim kot praktični dokaz uporabe JZP za regionalni razvoj.

3.2.2 Razvojne smernice EU – Lizbonska strategija

Najbolj aktualen razvojni dokument EU je v zadnjih letih postala »Lizbonska strategija«²⁶. 23. in 24. marca leta 2000 je bilo v Lizboni zasedanje Evropskega sveta. Voditelji so Evropski Uniji zadali nove smernice, ki želijo Evropo vzpostaviti kot »najbolj konkurenčno in najbolj dinamično na znanju temelječe gospodarstvo na svetu«²⁷ (peti odstavek).

Ugotovili so naslednje prednosti in slabosti Evropske Unije:

Tabela 3.2.2.1: Prednosti in slabosti Evropske Unije

| PREDNOSTI | SLABOSTI |
|--|--|
| <ol style="list-style-type: none"> 1. Dobre makro-ekonomske okoliščine. 2. Stabilna monetarna politika. 3. Zdrava fiskalna politika. <ol style="list-style-type: none"> 3.1. Zgledne plače. 3.2. Nizka inflacija in obresti. 3.3. Znižani javni dolgovi. 3.4. Dobra plačilna sposobnost EU. 4. Euro je bil uspešno implementiran. 5. Notranji trg je skoraj dokončan. 6. Nove priložnosti zaradi širitve. 7. Dobro izobražena delovna sila. 8. Dobra socialna zaščita. 9. Višanje zaposlovanje in rasti. | <ol style="list-style-type: none"> 1. Vsaj 15 milijonov brezposelnih. 2. Prenizka zaposlenost. 3. Dolgotrajna strukturna brezposelnost. 4. Neravnovesja med regionalnimi trgi dela. 5. Nerazvit trg storitev (predvsem IKT). 6. Pomanjkanje strokovnega kadra za razpoložljiva tehnološka delovna mesta. |

Vir: Evropski parlament: *Lisbon European Council 23 and 24 March 2000: Presidency Conclusions*. Tretji in četrti odstavek.

²⁶ Evropski Parlament: *Lisbon European Council 23 and 24 March 2000: Presidency Conclusions*.

²⁷ Gospodarstvo temelječe na znanju je Svetovna banka definirala skozi štiri temelje (Chen, Dahlman, 2005: 4): Izobraženo in usposobljeno delovno silo, primerno informacijsko infrastrukturo, spodbudne institucionalne politike in učinkovit inovacijski sistem.

Na njihovi osnovi so oblikovali spodnje korake za doseganje zastavljenega cilja in hitrejši razvoj Evropske Unije (peti odstavek):

Prvič: Priprave na vzpostavitev gospodarstva temelječega na znanju – predvsem z boljšimi politikami za informacijsko družbo, raziskave in razvoj, pospeševanje strukturnih reform, višanja konkurenčnosti in inovativnosti ter končno z dokončno vzpostavitvijo notranjega trga.

Drugič: Posodobitev Evropskega socialnega modela, investiranje v ljudi in nižanje socialne izključenosti.

Tretjič: Vzdrževanja zdravega ekonomskega okolja, naklonjenega gospodarski rasti.

Opazno je, da slabosti in predvideni koraki v večini zadevajo brezposelnost, izobraženost in socialno vključenost prebivalstva ter krepitev gospodarske rasti. Pri oblikovanju projekta v praktičnem delu diplome bom upošteval tudi to dejstvo. Projekt bo zadeval ustanovitev izobraževalnega in razvojnega centra, ki bi z izobraževanjem prebivalcev in krepitevijo gospodarske moči podjetij prispeval k razvoju Zgornje Savinjske doline. Javni sektor bi projekt predvidoma sofinanciral zaradi javnega interesa po razvoju. Center bo oblikovan kot javno-zasebno partnerstvo – skupno podjetje, ki bi v korist gospodarstva in trga dela odgovorilo na lokalne potrebe po izobrazbi in razvoju.

Pomen znanja in izobrazbe za razvoj predstavljam v naslednjem poglavju.

3.3 POMEN ZNANJA IN IZOBRAZBE ZA RAZVOJ

Pričujoče poglavje utemeljuje področje projekta, s katerim želim prikazati smiselnost uporabe JZP za razvoj manj razvitih regij. Projekt zadeva predvsem področje izobraževanja in usposabljanja ter ga imenujem *Razvojno izobraževalni center (RIC) Zgornje Savinjske doline*. Projekt bo podrobno opisan v tretjem delu diplome, medtem ko mu želim v tem vložku postaviti dobre temelje: pojasniti pomen znanja za razvoj in omeniti komercialno vrednost izobrazbe za gospodarstvo.

Zavedanje pomena izobrazbe in tehnološkega razvoja za splošen razvoj, je danes vse širše in postaja razvojni moto nacionalnih, regionalnih in lokalnih akterjev. Naj gre za politične, gospodarske ali civilne strukture, vsi se zavedamo, da »biti pismen« danes ne pomeni več zgolj sposobnosti prepoznavanja in izgovorjave črk ali besed, temveč doseženo neko osnovno raven izobrazbe. Pred nekaj leti sem naletel na misel, ki odlično umešča pomen izobrazbe v današnjem svetu: »Kuga za prebivalce 20. stoletja ni AIDS, ampak neznanje!« Bila je napisana v obliki grafita.

Pomen znanja za razvoj

Znanje je v zgodovini povzročalo velika neravnovesja in neenakosti. Države so zaradi (ne)znanja na področjih vojskovanja, tehnologije, politike in ekonomije dominirale, ali bile podvržene. Znanje ni pridalo le k preživetju države, ampak tudi k uspešnosti gospodarstva in blaginji ljudi. Izumi, kulturni dosežki in izkoriščanje ekonomskih priložnosti so nič drugega kot primeri manifestacije znanja (Quah, 2003), ki danes še dodatno pridobiva na pomenu.

Ekonomisti so zadnji dve stoletji kot produkcijske faktorje priznavali zgolj kapital, zemljo in delovno silo. Vzpon znanja kot glavnega produkcijskega faktorja, ki množi ali celo eksponira dodano vrednost proizvodov, je zato večino presenetil kot šok. Njegova fenomenalna rast in akumulacija se v razvitih družbah pojavljata na vseh področjih in sta pomemben faktor uspeha države ali gospodarstva. Svetovalna skupina Ministrstva za informacijsko tehnologijo Nove Zelandije je leta 1999 poročala, da imajo članice OECD na ustvarjanju in distribuciji znanja osnovanega že več kot 50% BDP (1999: 5). Te države, podjetja in posamezniki bodo iz ustvarjenega znanja dobili nezanemarljive pridobitve, ki bodo omogočale nadaljnji razvoj. Ker pa razvoj botruje še hitrejšemu razvoju, te države vse hitreje preraščajo v družbe znanja. Tako se vzpostavi zanka uspešnosti, ki omogoča visoke kapitalske dobičke, višjo zaposlenost prebivalstva in splošen dvig ravni znanja v družbi.

Nasproten pojav se pojavlja v zapostavljenih regijah, ki v dobi globalizacije ne uspejo izvesti prehoda v družbo znanja in gospodarstvo temelječe na znanju. V tem primeru postaja njihovo gospodarstvo vse manj konkurenčno na državni in mednarodni ravni. Neizbežno je postopno propadanje podjetij, kar viša brezposelnost in izvaja pritisk na državni proračun. Zmanjšajo se investicije v razvoj, s čimer se še dodatno niža konkurenčnost. Takšna regija je potrebna

državne pomoči v obliki razvojnih sredstev in spodbudnih politik. Seveda imam v mislih manj razvito Zgornjo Savinjsko dolino.

Če želimo Evropo vzpostaviti kot najbolj konkurenčno in najbolj dinamično na znanju temelječe gospodarstvo na svetu, bomo morali poudarek postaviti na manj razvite in zaostale regije. Sloveniji predlagam, da temu cilju sledi in da kot razvojni mehanizem uporabi tudi javno-zasebna partnerstva.

Znanje in gospodarska rast

Gospodarstvo temelječe na znanju uporablja znanje kot najpomembnejši produkcijski faktor, vendar pri tem niso vse oblike izobraževanja enako pomembne. Marko Kos v delu Menedžment dodane vrednosti (2000: 121-123) navede štiri osnovne oblike izobrazbe:

1. Izobraževanje.
2. Doizobraževanje oziroma izpopolnjevanje.
3. Preusposabljanje oziroma prekvalifikacija.
4. Nenehno učenje oziroma vseživljenjsko učenje.

Na istem mestu avtor doda, da gospodarstvo potrebuje sveže specializiran in vedno sveže usposobljen kader, ki ga sistem klasične izobrazbe omogoča le v obdobju, ko posameznik preneha s klasičnim usposabljanjem in izobraževanjem. Če se kader kasneje ne poslužuje procesov izpopolnjevanja, prekvalifikacije ali vseživljenjskega učenja, mu znanje zastara in dobiva vse nižjo komercialno vrednost.

Marko Kos tudi navaja, da je vlaganje v znanje razmeroma poceni, vendar daje največjo stopnjo vračanja. Trikotnik med povprečnim številom let šolanja zaposlenih, bruto dodano vrednostjo na zaposlenega in razvojno-tehnološko stopnjo izdelkov, je podlaga dvigu blaginje zahodnih držav (prav tam).

3.4 UMESTITEV RAZVITOSTI SLOVENIJE IN SAVINJSKE REGIJE

V prehodnem delu mi je ostala zgolj še ena naloga. Postaviti želim referenčno točko, preko katere bom ocenjeval razvitost Zgornje Savinjske doline. Če hočem prikazati smiselnost uporabe JZP za regionalni razvoj in razvoj manj razvitih regij, moram dokazati, da je dolina primer takšnega območja.

Ker bom razvojno stopnjo doline primerjal s slovenskim povprečjem in povprečjem Savinjske regije, želim slednje najprej okvirno umestiti. Zavaljo 'večje slike' bom v tem poglavju Savinjsko regijo primerjal z ostalimi regijami in Slovenijo z evropskim povprečjem. To poglavje je na nek način uvod in opomba poglavja 4.2, zato primerjava ne bo temeljita temveč zgolj namenjena prvemu vtisu razvitosti.²⁸

Slovenske razvojne regije po velikosti ustrezajo evropskim NUTS 3 regijam. NUTS je okrajšava za Nomenclature of Territorial Units for Statistics, oziroma po slovensko Standardna klasifikacija teritorialnih enot (SKTE)²⁹. NUTS 1 regije so sestavljene iz NUTS 2 regij in slednje iz NUTS 3 regij. V katero obliko določena regija spada je odvisno od števila prebivalstva. Evropska komisija je navedla sledeče omejitve:

Tabela 3.4.1: Pogoji za umestitev NUTS regij³⁰

| Raven | Minimum preb. | Maksimum preb. |
|--------|---------------|----------------|
| NUTS 1 | 3 milijone | 7 milijonov |
| NUTS 2 | 800.000 | 3 milijone |
| NUTS 3 | 150.000 | 800.000 |

Vir: Evropska komisija: *Basic Principles of NUTS*.

NUTS 3 regije ustrezajo našim razvojnim regijam, medtem ko Evropska komisija Slovenijo zaenkrat obravnava kot enotno NUTS 2 regijo. Slovenske NUTS 3 regije so: Pomurska,

²⁸ Tam bom opravil temeljito primerjavo Zgornje Savinjske doline s Savinjsko regijo in Slovenijo, tukaj pa zgolj prikazujem razvojno umestitev slednjih glede na EU in na ostale slovenske regije.

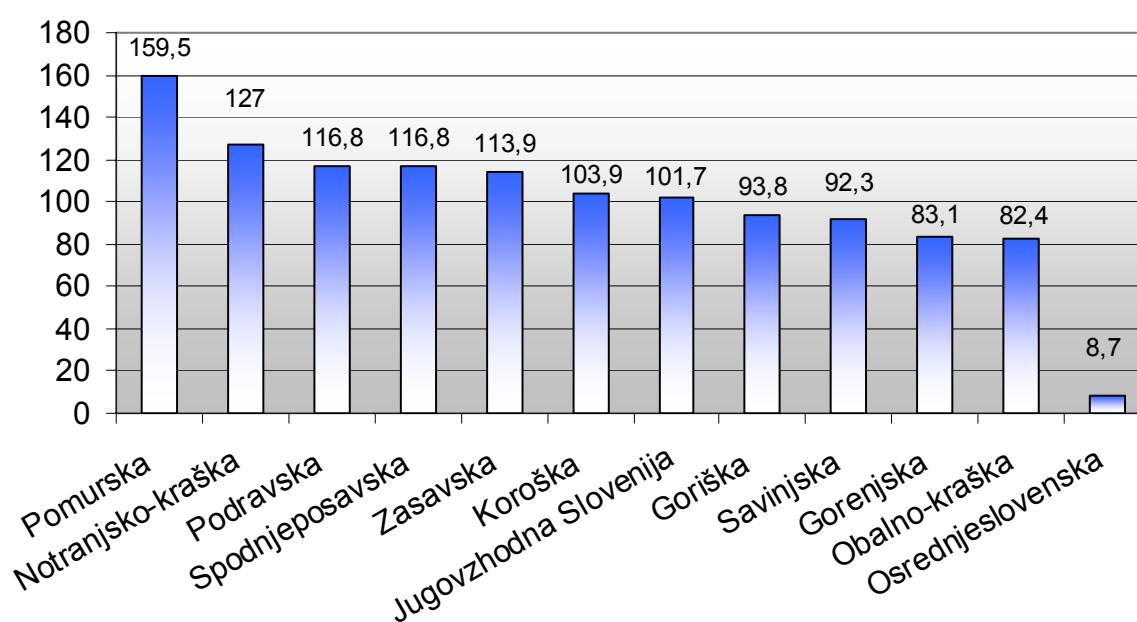
²⁹ V nadaljevanju bom uporabljal okrajšavo NUTS, saj se uporablja tako na evropski ravni, kot tudi v Sloveniji (Napriimer v 6. in 7. členu ZSRR).

³⁰ Med NUTS regijami v praksi obstajajo velike razlike. Največja NUTS 1 regija (po prebivalstvu) je z 18 milijoni prebivalcev Norderhein-Westfalen v Nemčiji, medtem ko je najmanjša NUTS 1 regija Aland na Finskem, ki ima zgolj 25.000 prebivalcev. Toliko prebivalcev ni dovolj niti za NUTS 3 regijo, vendar so bile te regije ustanovljene še preden je EU postavila zgornje okvirje (Pečar, 2005: 15).

Podravska, Koroška, Savinjska, Zasavska, Spodnjeposavska, Gorenjska, Notranjsko-kraška, Goriška, Obalno-kraška, Osrednjeslovenska in Jugovzhodna Slovenija³¹.

Za primerjavo Savinjske regije z ostalimi regijami bom uporabil Sklep o razvrstitvi razvojnih regij po stopnji razvitosti za programsko obdobje 2007–2013 (Ur. l. RS, št: 23/2006). Vlada RS je v dokumentu glede na izračunani indeks razvojne ogroženosti takole ocenila razvitost posameznih razvojnih regij:

Graf 3.4.1: Stopnja (ne)razvitosti regij glede na indeks ogroženosti³²



Vir: Sklep o razvrstitvi razvojnih regij po stopnji razvitosti za programsko obdobje 2007–2013³³.

Savinjska regija se uvrsti kot četrta najbolj razvita slovenska regija. Njena ocena je 92,3. Najmanj razvita je Pomurska regija, ki jo je Vlada RS ocenila z indeksom ogroženosti 159,5. Regija, ki najbolj odstopa od vrednosti 100 in ki se je najbolj odrezala, je Osrednjeslovenska regija. Njena ocena razvojne ogroženosti je zgolj 8,7.

Zgornja Savinjska dolina je del Savinjske regije, ki je nekoliko podpovprečno ogrožena. Večina regij se zvrsti med vrednostma 85 in 115. Vendar moram ob dobri umestitvi Savinjske regije pristaviti tudi pripombo. BDP na prebivalca, ki je najpogostejši posamezni kazalec za

³¹ Uredba Evropskega parlamenta in Sveta (ES) št. 1888/2005.

³² Indeks razvojne ogroženosti bo podrobneje obravnavan v poglavju 4.2.4.

³³ Ur. l. RS, št. 23/2006.

ocenjevanje razvitosti, je v Savinjski regiji med letoma 1995 in 2002 upadel za približno 4% glede na slovensko povprečje (Pečar, 2005: 34).

Z okvirno umestitvijo Savinjske regije znotraj Slovenije, bom ocenil tudi razvojno umestitev Savinjske regije in Slovenije glede na evropsko povprečje (EU = indeks 100) ter sosednje EU države. Vir podatkov bo delovni zvezek 9/2005 Urada za makroekonomske analize in razvoj (UMAR) z naslovom *Regije 2005 – izbrani socio-ekonomski kazalniki po regijah*.

Za primerjavo sem izbral kazalca, ki odlično prikažeta stanje na področjih, ki jih razvojne smernice Slovenije in EU najpogosteje omenjajo. S kazalcem 'BDP na prebivalca v standardih kupne moči'³⁴ bom prikazal gospodarsko moč države in njenih prebivalcev, s 'stopnjo brezposelnosti' pa bom prikazal situacijo na trgu dela.

Tabela 3.4.2: Primerjava BDP na prebivalca in stopnje brezposelnosti

| | Stopnja anketne brezposelnosti (indeks EU25 = 100) ³⁵ | BDP / preb. v standardih kupne moči (indeks EU25 = 100) ³⁶ |
|--------------------|---|--|
| EU 25 (indeks 100) | 100 | 100 |
| Slovenija | 73,6 | 75 |
| Savinjska regija | 92,3 | 67 |
| Avstrija | 46,2 | 123 |
| Italija | 95,6 | 109 |
| Madžarska | 64,8 | 59 |

Vir: Pečar (2005: 37 in 47).

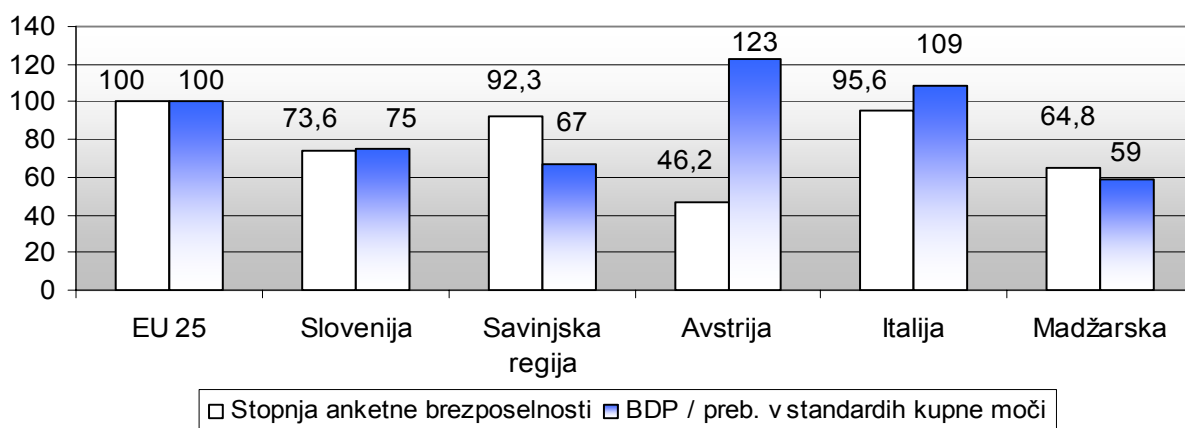
Zgornji tabeli sem izdelal tudi pripadajoči graf.

³⁴ Standardi kupne moči so tisti pretvornik, ki odpravi razlike v ravni cen med državami – BDP je torej izražen z istim nizom cen.

³⁵ Za leto 2003.

³⁶ Za leto 2005.

Graf 3.4.2: Primerjava BDP na prebivalca in stopnje brezposelnosti (indeks EU25 = 100)



Pri pregledu tabele in grafa ne smemo pozabiti, da nižji indeks BDP pomeni slabšo razvojno izhodišče, medtem ko nižji indeks brezposelnosti pomeni boljše razvojno izhodišče.

Pri kazalcu BDP na prebivalca v standardih kupne moči, se slabše od Savinjske regije in Slovenije izkaže zgolj Madžarska. Vse tri so pod evropskim povprečjem, torej relativno slabše razvite. Savinjska regija se izkaže za slabše razvito od slovenskega povprečja, kar nekoliko nasprotuje navedeni dobri razvitosti regije glede na indeks ogroženosti slovenskih regij.

Stopnja anketirane brezposelnosti je v Sloveniji in Savinjski regiji nižja kot v EU. Slovenija ima pripisano indeksno vrednost 73,6, medtem ko ima Savinjska regija precej višjo brezposelnost – indeks 92,3. Med sosednjimi EU državami ima najnižjo brezposelnost Avstrija (indeks 46,2), najvišjo pa Italija, ki je za 23 točk nad evropskim povprečjem. Tudi ta kazalec kaže nekoliko slabše razvojno izhodišče Savinjske regije glede na slovensko povprečje.

Slovenija ima napram EU še eno pomembno prednost. Statistični urad Republike Slovenije (SURS) (2005: 16) navaja, da ima Slovenija za 5% nižje tveganje revščine kot je evropsko povprečje³⁷. Zato lahko razvitost Slovenije napram EU ocenim kot relativno slabo, obenem pa statistike kažejo višjo socialno varnost prebivalcev, kot v EU. Imamo nižjo brezposelnost in nižje tveganje revščine.

³⁷ Stopnja tveganja revščine je izražena kot odstotek oseb, ki živijo v gospodinjstvih z dohodkom pod 60% mediane ekvivalentnega razpoložljivega dohodka v državi. V Sloveniji je takšnih gospodinjstev 10% v EU pa 15%.

3.5 ZAKLJUČEK

Uporaba javno-zasebnih partnerstev kot promotorjev razvoja manj razvitih regij je smiselna in je logična posledica dosedanje uporabe partnerstev. S partnerstvi bi vzpostavili boljšo prometno in energijsko infrastrukturo, spodbujali konkurenčnost podjetij in zaposlenost prebivalstva. Morda najboljša oblika JZP za razvoj regij so skupna vlaganja. V tem primeru javni in zasebni sektor skupaj ustanovita novo podjetje, ki odgovarja na določene potrebe regije in tako pospešuje razvoj.

Oblast bi morala prepoznati uporabnost javno-zasebnih partnerstev za regionalni razvoj in jih spodbujati na vseh ravneh. Odločitev za uporabo ne sme biti zgolj negativna, v smislu da jih uporabimo, kadar nam proračunska sredstva ne dopuščajo druge možnosti. Biti mora pozitivna, kjer se za JZP odločimo, ker vemo, da s tem krepimo gospodarstvo in spodbujamo razvoj posameznih območij. Potreben je zgolj manjši miselni preskok.

Glede na to, da razvojne smernice Slovenije in EU večinoma zadevajo gospodarski razvoj, večanje pretoka znanja in trg dela, bom ta dejstva upošteval pri oblikovanju projekta v praktičnem delu diplome. Oblikoval bom načrt centra izobraževanja in razvoja v Zgornji Savinjski dolini, ki bi z višanjem ravni izobrazbe prebivalstva odgovarjal na potrebe gospodarstva in trga delovne sile. Prispeval bi k vzpostavljanju družbe znanja in gospodarstva temelječega na znanju.

Zgornja Savinjska dolina, katere razvitost bom preverjal v praktičnem delu diplome, je del Savinjske regije. Slednja je glede na evropsko povprečje razvita nekoliko slabše od Slovenije. Dosega nižjo stopnjo BDP na prebivalca in hkrati beleži višjo brezposelnost kot Slovenija. Navkljub temu je med slovenskimi regijami ocenjena kot četrta najbolj razvita regija, kar je zagotovo posledica mnogih drugih kazalcev, ki jih je v svoji oceni upoštevala Vlada Republike Slovenije.

4. TRETJI DEL: RAZVOJNO IZOBRAŽEVALNI CENTER ZGORNJE SAVINJSKE DOLINE

4.1 UVOD

Diplomska naloga je sestavljena po načelu: »Misli globalno, deluj lokalno«. V tem sosledju je sta prvi in drugi del iz teorije JZP in regionalnega razvoja ustvarila nov razvojni mehanizem, medtem ko želi tretji del ta mehanizem uporabiti za razvoj domačega okolja – Zgornje Savinjske doline.

Javno-zasebno partnerstvo sem postavil v obliko centra za izobraževanje in razvoj, ki bi bil gonilo regionalnega razvoja in bi na lokalni (mikro) ravni prispeval k uresničevanju razvojnih prioritet Strategije razvoja Slovenije in Lizbonske strategije. Akterji partnerstva bi naj bila podjetja in občine Zgornje Savinjske doline. Zanima me ali v Zgornji Savinjski dolini obstaja interes za center izobraževanja in razvoja, ki bi lahko v obliki javno-zasebnega partnerstva deloval kot promotor razvoja doline. S tem preverjam nov razvojni mehanizem oblikovan v drugem delu.

Uporabil bom štiri hipoteze, ki bodo raziskavo vodile do začrtanega cilja: dokazati smiselnost uporabe JZP za regionalni razvoj, predvsem razvoj manj razvitih regij.

1. Prva hipoteza je:

»Zgornja Savinjska dolina je manj razvito območje, usmerjeno v razvoj«.

Z ugotavljanjem stopnje razvitosti želim ugotoviti, če je dolina nerazvita in primeren okoliš za uporabo novega mehanizma. Preveril bom tudi usmerjenost v razvoj, ki pomeni pripravljenost izvajati razvojne ukrepe. Če dolina ni usmerjena v razvoj, potem ji razvojni mehanizem ne more koristiti.

2. Druga hipoteza je:

»Obstaja interes za center izobraževanja in razvoja v Zgornji Savinjski dolini«.

Za potrditev hipoteze moram najprej izdelati kvaliteten in uresničljiv načrt Razvojno izobraževalnega centra, sicer bi tvegala nezainteresiranost javnih in zasebnih partnerjev. Slab

projekt bi mehanizmu naredil več škode kot koristi. Z izdelanim načrtom bom preveril interes javnih in zasebnih akterjev ter postavil temelje za javno-zasebno partnerstvo.

3. Tretja hipoteza je:

»Javno-zasebno partnerstvo je pri tem centru prednost, ki zelo poveča možnost realizacije projekta«.

Zanima me, ali je interes za skupen projekt večji kot interes za projekt zgolj enega sektorja. Če akterji prepoznajo prednosti sodelovanja nasprotnega sektorja in če zato izrazijo višjo stopnjo pripravljenosti za sodelovanje, potem obstaja večja možnost realizacije projekta. Takšen primer bi potrdil uporabnost javno-zasebnih partnerstev za razvoj.

4. Četrta hipoteza je:

»Razvojno izobraževalni center Zgornje Savinjske doline bi pozitivno vplival na razvoj doline«.

Preveriti moram vpliv centra na razvoj Zgornje Savinjske doline. Če se izkaže, da bi projekt vplival pozitivno, potem sem potrdil še zadnjo hipotezo in v celoti prikazal uporabnost javno-zasebnih partnerstev za razvoj manj razvitih regij.

Kvalitetne analize dajejo dobre rezultate. Vendar ob tem ne smem zanemariti projekta, ki mora biti domisel in uresničljiv, sicer bom z njim naredil zgolj nekaj nepotrebnih korakov v puščavski pesek.

4.2 RAZVITOST ZGORNJE SAVINJSKE DOLINE

Prva hipoteza, ki jo bom preverjal je: *»Zgornja Savinjska dolina je manj razvito območje, usmerjeno v razvoj«.* Sestavljena je iz dveh delov, kjer prvi predvideva slabšo razvitost doline in drugi usmerjenost doline v razvoj. V tem poglavju bom preverjal prvi del te hipoteze.

Preko različnih statističnih kazalcev bom prikazal razvojno ogroženost doline napram slovenskemu povprečju in ogroženosti Savinjske regije. V tem delu bo bralec podrobno spoznal obravnavano območje, ki ga postavljam kot osnovo za ustanovitev javno-zasebnega partnerstva za regionalni razvoj.

V podporo ugotovitvam bom prikazal tudi mnenja županov občin Zgornje Savinjske doline, ki sem jih povprašal o stopnji razvitosti doline.

V zaključku poglavja bom prvo polovico hipoteze potrdil ali zavrnil. S tem bom dobil odgovor, ali sem izbral primerno področje za svoj projekt.

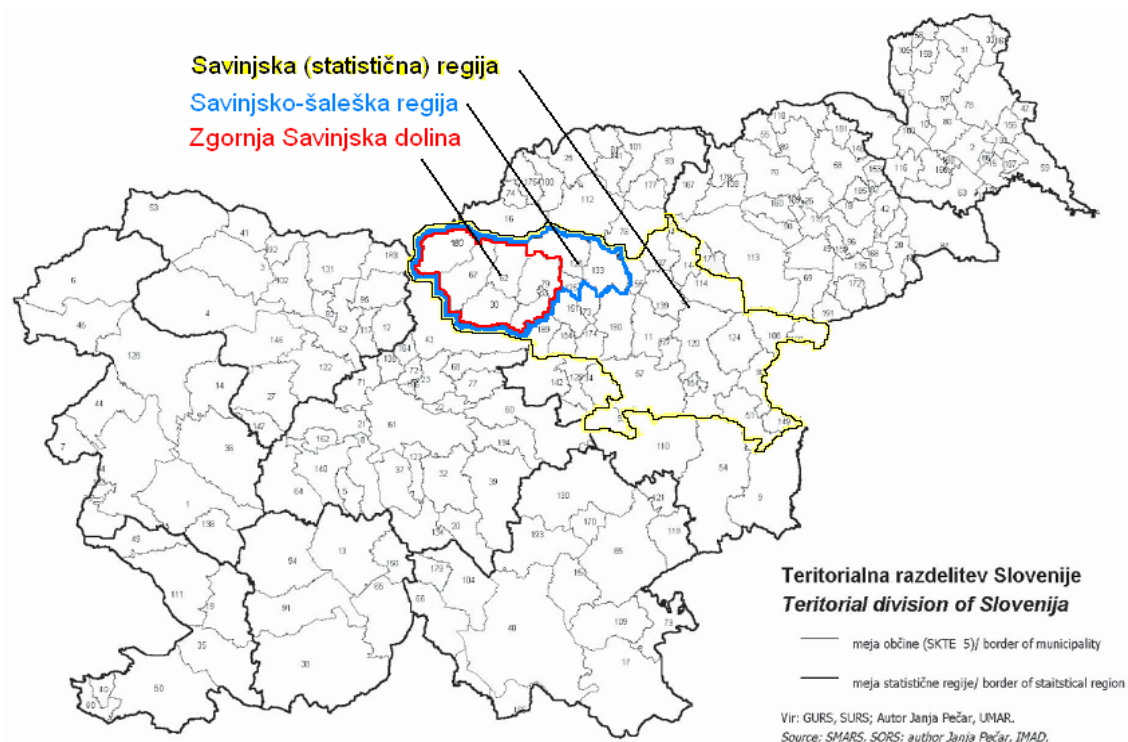
4.2.1 Splošno o Zgornji Savinjski dolini

Zgornja Savinjska dolina je območje v severni Sloveniji, ki je razdeljeno na šest občin: Mozirje, Nazarje, Gornji Grad, Ljubno, Luče in Solčava. Glede na spomladanske referendumne o novih občinah in Zakon o spremembah in dopolnitvah Zakona o ustanovitvi občin ter o določitvi njihovih območij³⁸, bo z jesenjo 2006 ustanovljena še sedma občina, Rečica ob Savinji, ki je bila doslej del občine Mozirje.

Druga aktualna politična tema je delitev Savinjske regije, v katero spada tudi Zgornja Savinjska dolina. Razdelila bi se na dva dela – na Savinjsko regijo in Savinjsko-Šaleško (Sa-Ša) regijo. Slednja bi vsebovala občine Zgornje Savinjske doline ter tri šaleške občine: Šmartno ob Paki, Šoštanj in MO Velenje. Na spodnji sliki slovenskih občin sem poleg Zgornje Savinjske doline označil tudi območje Savinjske regije in potencialne Sa-Ša regije. Ker delitev zaenkrat še ni zagotovljena in ker je proces ustanavljanja regij v teku že daljši čas, statistik na ravni Sa-Ša regije v tej raziskavi ne bom preverjal.

³⁸ Ur. l. RS, št. 61/2006.

Slika 4.2.1.1: Mapa Slovenije, Savinjske regije, potencialne Sa-Ša regije, in Zgornje Savinjske doline



Vir: Pečar (2005: 108).

Zgornja Savinjska dolina je področje s 16.502 prebivalci in površino 508 km² (Pečar, 2005: 111). Na območju, ki predstavlja 2,9% površine Slovenije, živi zgolj 0,7% prebivalstva Slovenije. Na ravni Savinjske regije predstavlja dolina 20,3% površine in zgolj 6,4% celotnega prebivalstva. Zelo opazna je torej redka poseljenost območja. Povprečna starost prebivalcev doline je 39,7 let in je dokaj podobna starosti povprečnega Slovenca – 40,3 let (SURs: Statistične informacije 160/2005: 32-48). V naslednji tabeli so podane nekatere osnovne demografske informacije o šestih občinah Zgornje Savinjske doline.

Tabela 4.2.1.1: Demografske statistike občin Zgornje Savinjske doline

| | Površina (km ²) | Prebivalstvo | Gostota(preb/ km ²) | Indeks staranja |
|-------------|-----------------------------|--------------|----------------------------------|-----------------|
| Mozirje | 84 | 6381 | 76 | 90,9 |
| Nazarje | 43 | 2666 | 61 | 91,0 |
| Gornji Grad | 90 | 2636 | 29 | 110,0 |
| Ljubno | 79 | 2689 | 34 | 105,8 |
| Luče | 109 | 1592 | 15 | 96,1 |
| Solčava | 103 | 538 | 5 | 118,2 |

Vir: Pečar (2005: 111).

V času Socialistične Federativne Republike Jugoslavije in prvih nekaj let samostojne Slovenije, je bila Zgornja Savinjska dolina enotna komuna – Mozirje. Danes na tej teritorialni ravni obstaja Upravna enota Mozirje, medtem ko se je lokalna oblast razdelila na že omenjenih šest občin. Geografsko je dolina zaključena celota, saj jo z vseh strani objemajo Kamniško Savinjske Alpe ter predalpsko hribovje. Izhod iz doline je po nižini možen zgolj v občini Mozirje. Ta je preko ozkega grla reke Savinje vezana na Spodnjo Savinjsko dolino (Celje, Žalec), in Šaleško dolino (Velenje, Šoštanj). Povezava z Osrednjeslovensko regijo poteka preko prelaza Črnivec v občini Gornji Grad, preko prelaza Pavličevo sedlo pa je možen izhod v Avstrijo.

Kljub temu, da Zgornja Savinjska dolina kot politična enota ne obstaja, sem jo izbral zaradi njene geografske celovitosti in zgodovinske povezanosti. Življenje vseh šestih občin je prepleteno na mnogih področjih. Imajo skupno upravno enoto, skupna srečanja in zasedanja županov, prepleteno šolstvo, prepleteno gospodarstvo, posebno narečje in mnoge druge skupne dejavnike, na osnovi katerih se prebivalci čutijo »Zgornjesavinjčane«. Te trditve ne morem dokazati z nobeno raziskavo javnega mnenja, vendar jo utemeljujem z lastno izkušnjo življenja v dolini.

Za moj izbor območja obstaja tudi pragmatičen razlog. Glede na geografsko zaprtost in velikost doline, bi bil projekt »Razvojno izobraževalni center« (RIC) namenjen predvsem podjetjem in občinam v dolini. Na ta način želim zagotoviti bližino in povezanost glavnih akterjev. V nasprotnem primeru bi tvegala preveliko razpršenost interesov ter nesmiselno prekrivanje funkcij s sorodnimi ustanovami v Šaleški in Spodnji Savinjski dolini. Iščem torej zanesljive partnerje, ki jih bosta soodvisnost zaradi bližine in skupna razvojna usmerjenost, prisilili v povezanost in sodelovanje.

Če želim dokazati smiselnost uporabe JZP kot promotorja razvoja manj razvitega območja, moram najprej ugotoviti razvitost Zgornje Savinjske doline napram že obravnavani Savinjski regiji. V poglavju 3.4 sem slednjo primerjal s Slovenijo, Evropsko Unijo in ostalimi slovenskimi regijami. Ugotovil sem, da je Savinjska regija med regijami po razvitosti na četrtem mestu. Ima nekoliko nižji BDP na prebivalca od Slovenije in skoraj tretjino nižjega od Evropske Unije. Brezposelnost ima nekoliko nižjo od evropskega povprečja, vendar višjo od slovenskega. Primerjava med Zgornjo Savinjsko dolino in Savinjsko regijo bi morala zato dati realno in relevantno oceno razvitosti doline.

4.2.2 Izbor kazalcev

Za izbor kazalcev bom zopet uporabil vladni *Sklep o razvrstitvi razvojnih regij po stopnji razvitosti za programsko obdobje 2007-2013*³⁹ (3. člen). Na ta način bo primerjava bolj verodostojna in bo imela večjo uporabno vrednost. Ker nekateri podatki na ravni občin niso dosegljivi, bom v treh osnovnih skupinah kazalcev (kazalci razvitosti, kazalci ogroženosti in kazalci razvojnih možnosti) nekatere kazalce nadomestil in nekatere izpustil.

Med *kazalci razvitosti* bom ohranil bruto osnovo za dohodnino na prebivalca in bruto dodano vrednost (BDV) na zaposlenega, saj so podatki razpoložljivi tako na ravni Slovenije in regij, kot tudi na ravni posameznih občin. Kazalec bruto domači proizvod na prebivalca se na ravni občin ne meri, zato ga bom nadomestil s povprečno mesečno neto plačo na zaposleno osebo, ki prav tako zadeva ekonomsko moč prebivalstva. Izpustiti bom moral tudi število delovnih mest na število aktivnega prebivalstva, ki ga žal ni moč nadomestiti s sorodnim kazalcem. Namesto njega bom vpeljal povsem nov kazalec – delež vzdrževanega prebivalstva.

Med *kazalci ogroženosti* so na ravni občin na voljo podatki za vse tri kazalce: indeks staranja prebivalstva, stopnja registrirane brezposelnosti in stopnja zaposlenosti, zato bo ta skupina obravnavana v zastavljeni obliki.

Med *kazalci razvojnih možnosti* bom ohranil zgolj kazalec poseljenosti, saj je edini, ki je razpoložljiv tudi na ravni občin. Kazalec povprečno število let šolanja bom nadomestil z deležem prebivalstva starega 15 let in več, ki ima opravljeno največ osnovnošolsko izobrazbo. Delež območij Natura 2000 prikazuje razvojni potencial, ki ga obravnavani enoti nudi njeno okolje, vendar se ta kazalec na ravni občin ne prikazuje, ker za območja te velikosti ni smiselno. Nadomestil ga bom z izvozno usmerjenostjo podjetij, ki ima velik konkurenčni pomen, saj kaže sposobnosti lokalnega gospodarstva pri vključevanju na mednarodni trg. Ker nisem uspel najti primerne nadomestila, bom izpustil tudi opremljenost s komunalno infrastrukturo. Prazno mesto bom zapolnil s kazalcem občina dela in delovna migracija v okoliške urbane centre. Na ta način bom okvirno prikazal odvisnost lokalnega prebivalstva od delovnih mest v drugih občinah in bližnjih urbanih centrih.

³⁹ Ur. l. RS, št. 23/2006.

Nove kazalce, ki jih bom uporabil v primerjavi, bom opisal znotraj pripadajočih poglavij, ki sledijo. Opozoriti moram, da je vlada RS za izračun nekaterih kazalcev uporabljala podatke več zaporednih let. Ker mi njihove metode matematične obdelave večletnih obdobj niso znane, se bom v diplomskem delu posvetil zgolj podatkom za zadnje razpoložljivo leto.

Tabela 4.2.2.1: Primerjava izbora kazalcev⁴⁰

| Kazalci vlade RS | Kazalci uporabljeni v diplomski nalogi |
|---|---|
| 1) <i>Kazalci razvitosti so:</i> a) bruto domači proizvod na prebivalca, b) bruto dodana vrednost na zaposlenega, c) bruto osnova za dohodnino na prebivalca, d) število delovnih mest na število aktivnega prebivalstva. | 1) <i>Kazalci razvitosti so:</i> a) <u>povprečna mesečna neto plača</u> , b) bruto dodana vrednost na zaposlenega, c) bruto osnova za dohodnino na prebivalca, d) <u>delež vzdrževanega prebivalstva</u> . |
| 2) <i>Kazalci ogroženosti so:</i> a) indeks staranja prebivalstva, b) stopnja registrirane brezposelnosti, c) stopnja zaposlenosti. | 2) <i>Kazalci ogroženosti so:</i> a) indeks staranja prebivalstva, b) stopnja registrirane brezposelnosti, c) stopnja zaposlenosti. |
| 3) <i>Kazalci razvojnih možnosti so:</i> a) povprečno število let šolanja, b) kazalec poseljenosti, c) opremljenost s komunalno infrastrukturo, d) delež območij Natura 2000. | 3) <i>Kazalci razvojnih možnosti so:</i> a) <u>preb. 15+ z opravljeno O.Š. ali manj</u> , b) kazalec poseljenosti, c) <u>občina dela in delovna migracija v okoliške urbane centre</u> , d) <u>izvozna usmerjenost podjetij</u> . |

Rezultati primerjave vsakega kazalca bodo najprej prikazani v tabeli. Geografske enote, ki jih bom med sabo primerjal bodo: Slovenija, Savinjska regija, Zgornja Savinjska dolina in njenih šest občin. Za vsako enoto bodo najprej podane dejanske vrednosti obravnavanega kazalca ter vrednost indeksa glede na slovensko povprečje (indeks 100). Vrednosti indeksa bom za vse geografske enote prikazal tudi grafično, kjer bodo na levi strani grafa vrednosti za Slovenijo, Savinjsko regijo in Zgornjo Savinjsko dolino. Na desni strani grafa, ločene z modro črto (ordinatna os), bodo vrednosti indeksa za posamezne občine Zgornje Savinjske doline. Na ta način bo možno na levi strani grafa oceniti razvitost doline napram Sloveniji in Savinjski regiji ter hkrati na desni strani dobiti boljši vpogled v razvitost posameznih občin v dolini.

⁴⁰ Nadomeščeni kazalci so podčrtani.

Žal uradne vrednosti kazalcev za Zgornjo Savinjsko dolino kot celoto ne obstajajo. Meritve se opravljajo na ravni Slovenije, regij ali posameznih občin, zato bom povprečja in indeksne vrednosti za Zgornjo Savinjsko dolino izračunal sam. To ne bo možno le v primeru izvozne usmerjenosti podjetij ter občine dela in delovne migracije v okoliške urbane centre. Zato bosta ta kazalca izključena iz končne ocene razvojne ogroženosti.

4.2.3 Obravnavani kazalci

Povprečna mesečna neto plača za leto 2004

Neto plača je bruto plača, zmanjšana za prispevke za socialno varnost in akontacijo davka od osebnih prejemkov, medtem ko je povprečna mesečna plača povprečni znesek, ki ga kot plačilo za mesec dela prejmejo zaposlene osebe pri pravni osebi. (SURs: Pregled po občinah: Trg dela: Metodološka pojasnila). Neto plača je denar, s katerim prebivalstvo preživi mesec. Nižja neto plača pomeni slabše razvojno izhodišče.

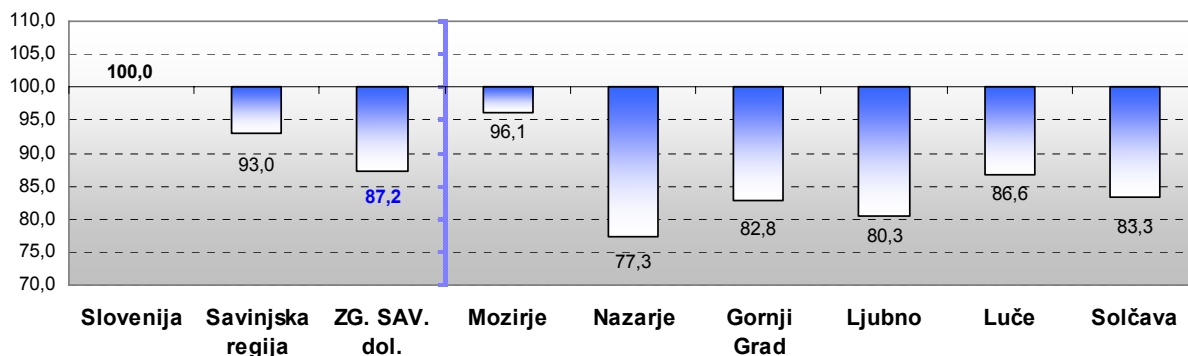
Spodaj navedeni podatki obravnavajo povprečno mesečno neto plačo za leto 2004.

Tabela 4.2.3.1: Povprečna mesečna neto plača

| | SLO | SAV. Reg. | ZG. SAV. dol. ⁴¹ | Mozirje | Nazarje | Gornji Grad | Ljubno | Luče | Solčava |
|-------------------------|---------|-----------|-----------------------------|---------|---------|-------------|---------|---------|---------|
| Neto plača 2004 (v SIT) | 168.203 | 156.426 | 146.725 | 161.688 | 130.005 | 139.244 | 135.144 | 145.744 | 140.053 |
| Indeks (SLO=100) | 100,0 | 93,0 | 87,2 | 96,1 | 77,3 | 82,8 | 80,3 | 86,6 | 83,3 |

Vir: SURs (Statistični letopis 2005: poglavji 32.17 in 33.7).

Graf 4.2.3.1: Povprečna mesečna neto plača (indeks SLO = 100)



⁴¹ Izračuni avtorja. Celotna tabela podatkov in enačb je na voljo v Prilogi C (Tabele poglavja 4.2.3).

Zgornja Savinjska dolina je dosegla zgolj 87,2 odstotka slovenskega povprečja neto plače za leto 2004, kar je za 5,8 odstotka manj kot Savinjska regija. Med občinami doline so imeli najvišje neto plače v občini Mozirje (96,1 odstotkov), medtem ko so najnižje plače prejeli v občini Nazarje (77,3 odstotkov). Kot celota ima Zgornja Savinjska dolina nižje povprečje kot Savinjska regija ali Slovenija, torej kazalec kaže relativno nižjo razvitost Zgornje Savinjske doline.

Bruto dodana vrednost gospodarskih družb na zaposlenega v letu 2004

Bruto dodana vrednost (v nadaljevanju BDV) kaže gospodarsko moč podjetij, saj višja dodana vrednost na zaposlenega navadno pomeni večjo možnost preživetja podjetja. Kazalec se meri glede na sedež podjetja. Če ima podjetje poslovalnico v dveh ali več teritorialnih enotah, se celotna BDV izračuna v enoti sedeža podjetja (Pečar, 2005: 30).

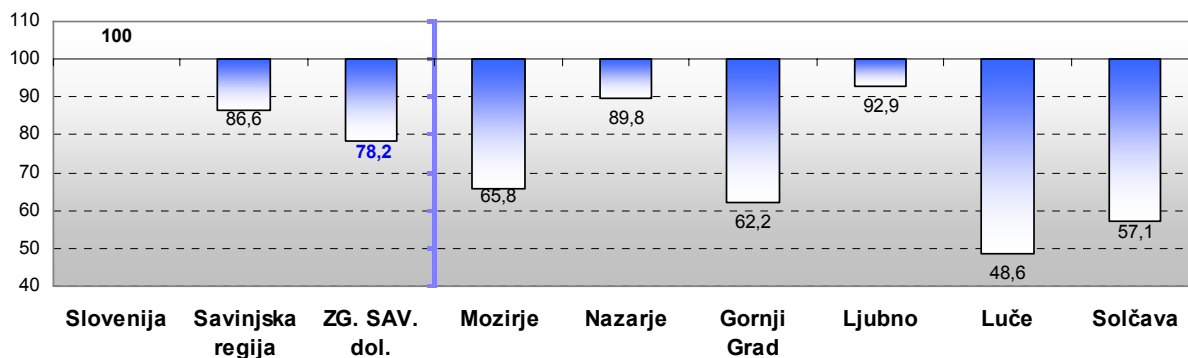
V tabeli navajam podatke za leto 2004.

Tabela 4.2.3.2: BDV gospodarskih družb na zaposlenega

| | SLO | SAV. Reg. | ZG. SAV. dol. ⁴² | Mozirje | Nazarje | Gornji Grad | Ljubno | Luče | Solčava |
|-------------------------------|------|-----------|-----------------------------|---------|---------|-------------|--------|------|---------|
| BDV/zap. 2004 (v 1000 SIT) | 6675 | 5781 | 5217 | 4393 | 5997 | 4155 | 6198 | 3244 | 3812 |
| Indeks (SLO=100) | 100 | 86,6 | 78,2 | 65,8 | 89,8 | 62,2 | 92,9 | 48,6 | 57,1 |

Vir: Pečar (2005: 30, 128-129).

Graf 4.2.3.2: BDV gospodarskih družb na zaposlenega (indeks SLO = 100)



⁴² Izračuni avtorja. Celotna tabela podatkov in enačb je na voljo v Prilogi C (Tabele poglavja 4.2.3).

Zgornja Savinjska dolina je v letu 2004 dosegla zgolj 78,2 odstotka slovenskega povprečja BDV na zaposlenega, kar je za 8,4 odstotka manj kot Savinjska regija. Občine doline so pri tem kazalcu zelo razdrobljene po vrednostih. Najvišjo BDV so imela podjetja v občini Ljubno (92,9 odstotkov), medtem ko so najnižjo BDV dosegla podjetja v občini Luče (zgolj 48,6 odstotkov). Zgornja Savinjska dolina zopet kaže nižje povprečje kot Savinjska regija ali Slovenija, kazalec torej kaže relativno nižjo razvitost Zgornje Savinjske doline.

Bruto osnova za dohodnino na prebivalca v letu 2003

Ta kazalec meri ekonomsko moč prebivalstva in zajema vse obdavčljive dohodke prebivalstva. Nižja vrednost indeksa pomeni slabše razvojno izhodišče prebivalstva. Kazalec je najbolj odvisen od registriranih plač in pokojnin prebivalstva ter je nadalje tesno povezan s stopnjo brezposelnosti in deležem kmečkega prebivalstva. Izločene so olajšave, ki jih davčni zavezanci lahko uveljavljajo (Pečar, 2005: 93).

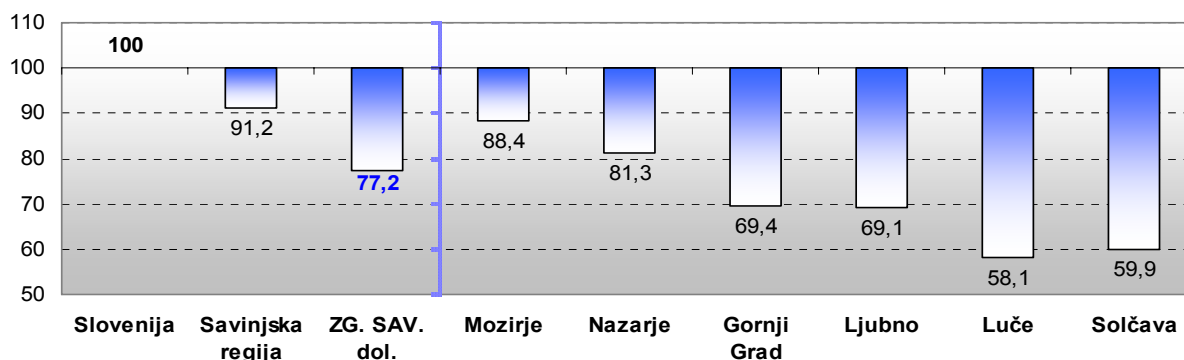
Navedeni podatki zadevajo povprečja za leto 2003.

Tabela 4.2.3.3: Bruto osnova za dohodnino na prebivalca

| | SLO | SAV. Reg. | ZG. SAV. dol. ⁴³ | Mozirje | Nazarje | Gornji Grad | Ljubno | Luče | Solčava |
|-------------------|-----------|-----------|-----------------------------|-----------|---------|-------------|---------|---------|---------|
| Doh/preb. (v SIT) | 1.219.196 | 1.112.183 | 941.680 | 1.078.185 | 991.380 | 846.237 | 842.556 | 708.866 | 730.731 |
| Indeks (SLO=100) | 100 | 91,2 | 77,2 | 88,4 | 81,3 | 69,4 | 69,1 | 58,1 | 59,9 |

Vir: Pečar (2005: 151).

Graf 4.2.3.3: Bruto osnova za dohodnino na prebivalca (indeks SLO = 100)



⁴³ Izračuni avtorja. Celotna tabela podatkov in enačb je na voljo v Prilogi C (Tabele poglavja 4.2.3).

Tudi po tem kazalcu je Zgornja Savinjska dolina relativno slabo razvita napram Sloveniji ali Savinjski regiji. Osnova za dohodnino je v dolini znašala 77,2 odstotka slovenskega povprečja, kar je 14 odstotkov manj kot Savinjska regija. Občinam vzdolž doline osnova za dohodnino vse bolj pada. Občani Mozirja dosežejo 88,4 odstotke slovenskega povprečja, občani Luč in Solčave pa dosegajo le nekaj pod 60 odstotki slovenskega povprečja.

Delež vzdrževanega prebivalstva na 100 delovno aktivnih oseb v letu 2002

»Vzdrževana oseba je oseba, ki nima lastnih sredstev za preživljanje in jo zato vzdržujejo starši, sorodniki ali drugi« (SURs: Prebivalstvo: Metodološka pojasnila). Delež vzdrževanega prebivalstva uporabljam namesto števila delovnih mest na število aktivnega prebivalstva, za katerega se podatki na ravni občin ne merijo. Kazalec sem sestavil tako, da kaže razmerje med skupino, ki jo sestavljajo delovno aktivne osebe ter skupino, ki jo sestavljajo brezposelne vzdrževane osebe in druge vzdrževane osebe. Večji delež vzdrževanega prebivalstva pomeni večjo obremenitev ekonomske moči delovno aktivnih ter posledično slabše razvojno izhodišče.

V tabeli navedeni podatki izvirajo iz popisa prebivalstva v letu 2002.

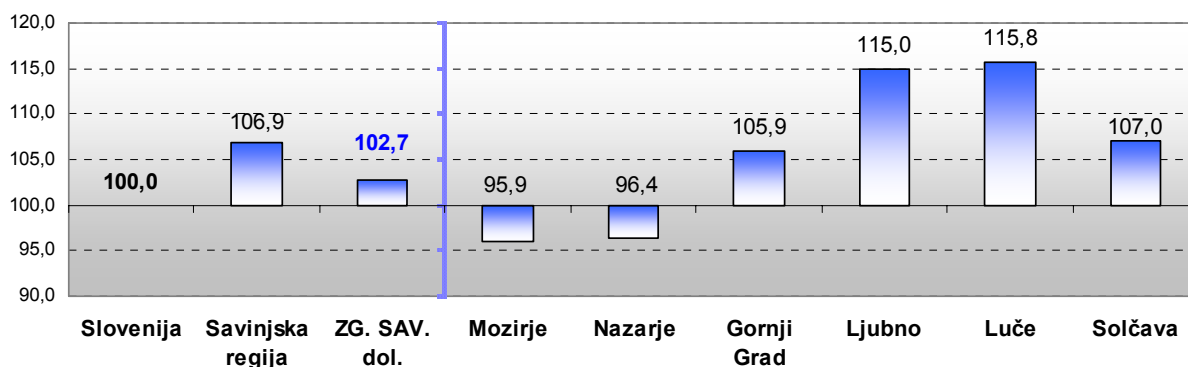
Tabela 4.2.3.4: Število vzdrževanih oseb na 100 delovno aktivnih oseb⁴⁴

| | SLO | SAV. Reg. | ZG. SAV. dol. | Mozirje | Nazarje | Gornji Grad | Ljubno | Luče | Solčava |
|--------------------------------|-------|--------------|------------------|---------|---------|----------------|--------|-------|---------|
| Vz. os. / 100 del. akt. os. | 69,1 | 73,9 | 71,0 | 66,3 | 66,6 | 73,2 | 79,5 | 80,0 | 74,0 |
| Indeks (SLO=100) | 100,0 | 106,9 | 102,7 | 95,9 | 96,4 | 105,9 | 115,0 | 115,8 | 107,0 |

Vir: SURs (Popis prebivalstva 2002: Prebivalstvo po vzdrževanosti).

⁴⁴ Izračuni avtorja. Celotna tabela podatkov in enačb je na voljo v v Prilogi C (Tabele poglavja 4.2.3).

Graf 4.2.3.4: Število vzdrževanih oseb na 100 delovno aktivnih oseb (indeks SLO = 100)



V primeru števila vzdrževanih oseb se je Zgornja Savinjska odrezala nekoliko bolje od Savinjske regije, vendar vseeno za 2,7 odstotka slabše od slovenskega povprečja. Dosegla je indeksno vrednost 102,7, k čemur najbolj pripomoreta občini Mozirje in Nazarje. Slednji sta celo pod slovenskim povprečjem in imata boljše okoliščine od občin Ljubno in Luče, ki za vsaj 15 odstotkov presegata slovensko povprečje.

Indeks staranja prebivalstva v letu 2004

»Indeks staranja prebivalstva je razmerje med starim prebivalstvom (stari 65 let in več) ter mladim prebivalstvom (stari od 0 do 14 let) pomnoženo s 100« (SURs: Statistične informacije 160/2005: 50). Večje število starejšega prebivalstva pomeni slabše razvojno izhodišče, saj predstavlja nižje število delovno aktivnih prebivalcev v prihodnje.

Podatki so iz dne 31.12.2004.

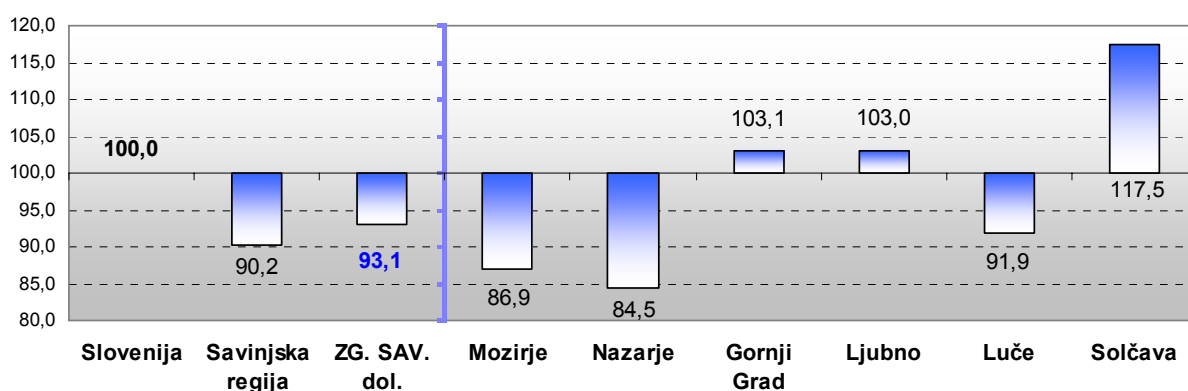
Tabela 4.2.3.5: Indeks staranja prebivalstva

| | SLO | SAV. Reg. | ZG. SAV. dol. ⁴⁵ | Mozirje | Nazarje | Gornji Grad | Ljubno | Luče | Solčava |
|------------------|-------|-----------|-----------------------------|---------|---------|-------------|--------|------|---------|
| Indeks staranja | 106,9 | 96,4 | 99,5 | 92,9 | 90,3 | 110,2 | 110,1 | 98,2 | 125,6 |
| Indeks (SLO=100) | 100,0 | 90,2 | 93,1 | 86,9 | 84,5 | 103,1 | 103,0 | 91,9 | 117,5 |

Vir: SURs (Statistične informacije 160/2005: 32 – 48).

⁴⁵ Izračuni avtorja. Celotna tabela podatkov in enačb je na voljo v Prilogi C (Tabele poglavja 4.2.3).

Graf 4.2.3.5: Indeks staranja prebivalstva (SLO = 100)



Zgornja Savinjska dolina ima indeks staranja 6,9 odstotkov nižji kot je slovensko povprečje. Ima torej nekoliko mlajše prebivalstvo, kar je dobro razvojno izhodišče. Še za 2,9 odstotka nižje povprečje ima Savinjska regija. Najboljši rezultat med občinami sta zabeležili občini Mozirje in Nazarje (obe okrog 85 odstotkov), medtem ko ima največ starejših občina Solčava.

Stopnja registrirane brezposelnosti v letu 2004

Stopnja brezposelnih je delež brezposelnih v številu vsega aktivnega prebivalstva, ki vsebuje delovno aktivno prebivalstvo in brezposelne osebe. Stopnja registrirane brezposelnosti nadalje pomeni primerjavo med registriranimi brezposelnimi (pri enotah Zavoda RS za zaposlovanje) ter številom aktivnih prebivalcev. Slednjega poleg registrirano brezposelnih sestavljajo še zaposlene in samozaposlene osebe, ki jih mesečno evidentira SURS (UMAR: Poročilo o razvoju: Metodološki list). Višjo stopnjo registrirane brezposelnosti bom upošteval kot kazalec, ki negativno vpliva na razvojne možnosti območja.

Vir podatkov za leto 2004 je *Regije 2005 – izbrani socio-ekonomski kazalniki po regijah*, medtem ko je podatek za Zgornjo Savinjsko dolino pridobljen iz letnega poročila Zavoda RS za zaposlovanje – Območna služba Velenje (2006: 26) in opisuje stopnjo registrirane brezposelnosti v Upravni enoti Mozirje za december 2004.⁴⁶

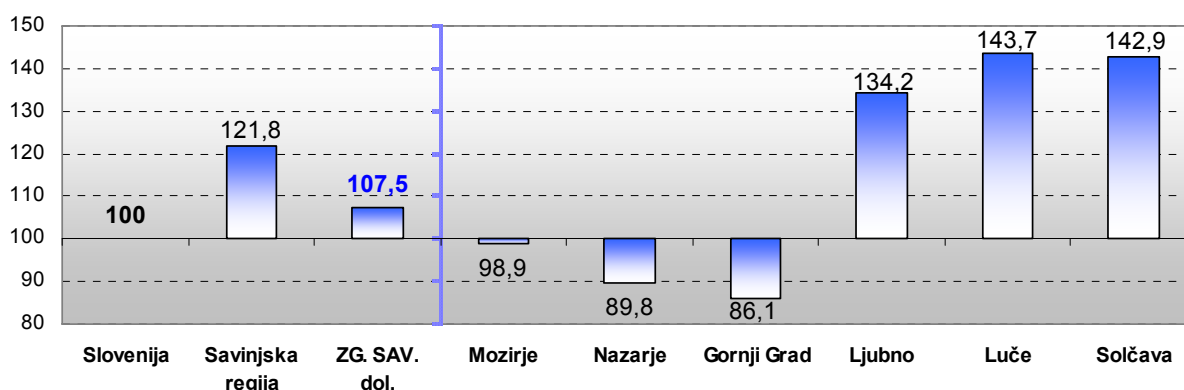
⁴⁶ Podatki torej niso iz iste raziskave in identičnega obdobja, vendar je to edini možen način za primerjavo.

Tabela 4.2.3.6: Stopnja registrirane brezposelnosti

| | SLO | SAV. Reg. | ZG. SAV. dol. | Mozirje | Nazarje | Gornji Grad | Ljubno | Luče | Solčava |
|-----------------------|------|-----------|---------------|---------|---------|-------------|--------|-------|---------|
| Stop. reg. brezp. (%) | 10,6 | 12,9 | 11,4 | 10,5 | 9,5 | 9,1 | 14,2 | 15,2 | 15,2 |
| Indeks (SLO=100) | 100 | 121,8 | 107,5 | 98,9 | 89,8 | 86,1 | 134,2 | 143,7 | 142,9 |

Vir: Pečar (2005: 100) in ZRSZ – Območna služba Velenje (2006: 26).

Graf 4.2.3.6: Stopnja registrirane brezposelnosti (indeks SLO = 100)



Savinjska regija in Zgornja Savinjska dolina imata nadpovprečno število registriranih brezposelnih. Savinjska regija presega slovensko povprečje brezposelnosti za kar 21,8 odstotkov. Zgornji Savinjski dolini brezposelnost nižata predvsem občini Gornji Grad in Nazarje, z indeksom nižjim od 90. Statistike kažejo obratno sliko za višje ležeče občine doline, kjer Solčava in Luče presegata povprečje za več kot 40 odstotkov.

Stopnja formalne (registrirane) zaposlenosti v letu 2004

»Stopnja zaposlenosti je delež delovno aktivnega prebivalstva med delovno sposobnim prebivalstvom« (UMAR: Poročilo o razvoju: Metodološki list). Kazalec izpostavlja kolikšen delež potencialnih možnih zaposlenih (prebivalstvo v starosti 15 do 64 let) je dejansko zaposlen. Polna zaposlenost je cilj in gonilo razvoja, zato višje indeksne vrednosti pomenijo večjo razvitost.

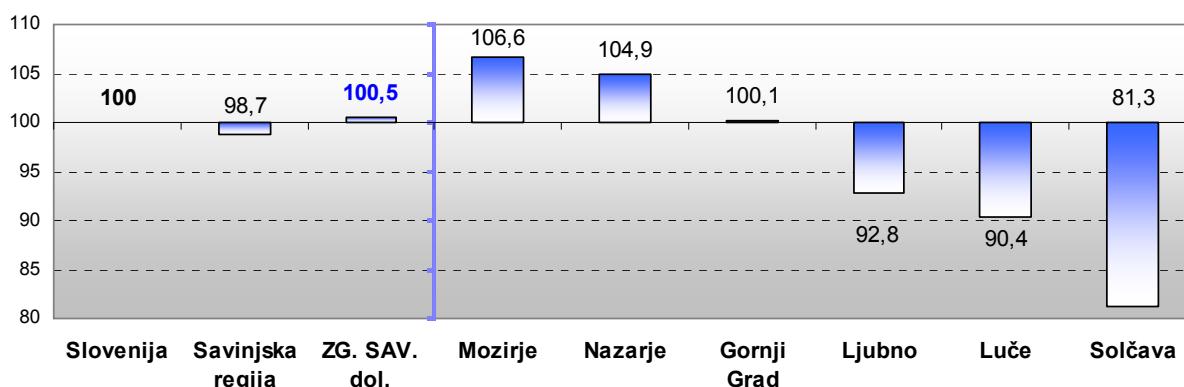
Podatki so na razpolago za leto 2004.

Tabela 4.2.3.7: Stopnja formalne (registrirane) zaposlenosti

| | SLO | SAV. Reg. | ZG. SAV. dol. ⁴⁷ | Mozirje | Nazarje | Gornji Grad | Ljubno | Luče | Solčava |
|------------------------|------|-----------|-----------------------------|---------|---------|-------------|--------|------|---------|
| Stop. form. Zaposl (%) | 55,7 | 54,9 | 56,0 | 59,3 | 58,4 | 55,7 | 51,7 | 50,3 | 45,2 |
| Indeks (SLO=100) | 100 | 98,7 | 100,5 | 106,6 | 104,9 | 100,1 | 92,8 | 90,4 | 81,3 |

Vir: Pečar (2005: 115).

Graf 4.2.3.7: Stopnja formalne (registrirane) zaposlenosti (indeks SLO = 100)



Zgornja Savinjska dolina in Savinjska regija imata povprečno stopnjo zaposlenosti napram celotni Sloveniji. Precej drugačno sliko kažejo podatki za posamezne občine, kjer se zaposlenost vzdolž doline niža in v Solčavi doseže zgolj 81,3 odstotkov slovenskega povprečja. Kazalec kaže povprečno stopnjo razvitosti Zgornje Savinjske doline, ki je znotraj sebe zelo raznolika.

Prebivalstvo staro 15 let in več, ki ima opravljeno največ osnovnošolsko izobrazbo

Namesto povprečnega števila let šolanja na prebivalca starega nad 15 let, se bom poslužil povsem novega kazalca – delež prebivalstva starega 15 let in več, ki ima opravljeno največ osnovnošolsko izobrazbo. Podatek zajema osebe, ki so končale osnovno šolo (OŠ) in prenehale z izobraževanjem⁴⁸, osebe, ki so obiskovale OŠ, a je niso dokončale in tiste, ki nimajo nobene izobrazbe. Podatki so dosegljivi tudi za raven srednjih šol ali za višjo in visoko izobrazbo, vendar bi uporaba katerega od slednjih tvegala zavajanje, saj je na primer delež

⁴⁷ Izračuni avtorja. Celotna tabela podatkov in enačb je na voljo v Prilogi C (Tabele poglavja 4.2.3).

⁴⁸ V metodološkem pojasnilu SURS navede: »Izobrazba je najvišja dosežena javnoveljavna izobrazba, ki si jo je oseba pridobila, ko je končala izobraževanje«. Torej zadeva osebe, ki so izobraževanje končale.

prebivalstva s srednješolsko izobrazbo lahko manjši na račun nižje ali višje izobrazbe. Uporabljeni kazalec kaže delež najmanj izobraženega prebivalstva.

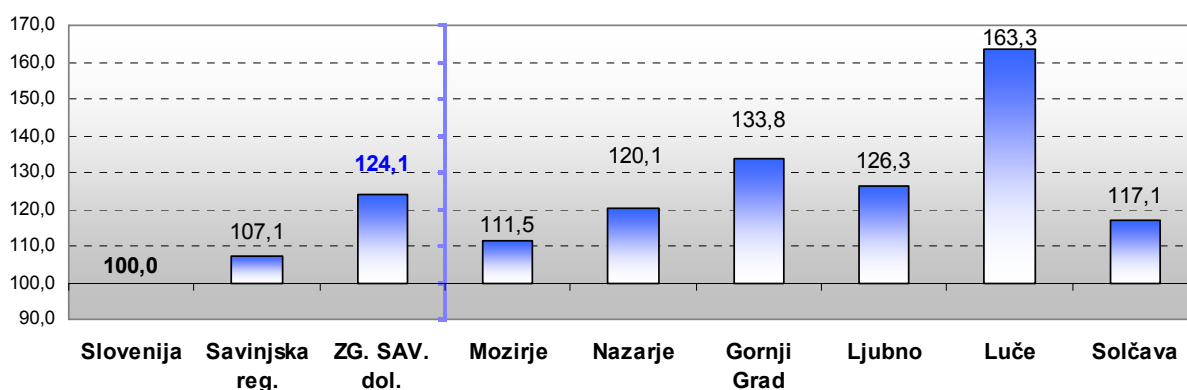
Podatki zadevajo leto 2002

Tabela 4.2.3.8: Prebivalstvo staro 15+, ki ima opravljeno največ OŠ

| | SLO | SAV. Reg. | ZG. SAV. dol. ⁴⁹ | Mozirje | Nazarje | Gornji Grad | Ljubno | Luče | Solčava |
|---------------------|-------|-----------|-----------------------------|---------|---------|-------------|--------|-------|---------|
| Preb. 15+ z OŠ- (%) | 33,0 | 35,4 | 41,0 | 36,8 | 39,7 | 44,2 | 41,7 | 53,9 | 38,7 |
| Indeks (SLO=100) | 100,0 | 107,1 | 124,1 | 111,5 | 120,1 | 133,8 | 126,3 | 163,3 | 117,1 |

Vir: SURS (Popis prebivalstva 2002: Prebivalstvo, staro 15 let ali več, po izobrazbi).

Graf 4.2.3.8: Prebivalstvo staro 15+, ki ima opravljeno največ OŠ (indeks SLO = 100)



Zgornja Savinjska dolina ima v primerjavi z RS za skoraj četrtno večji delež prebivalstva starega 15 ali več let z opravljeno OŠ ali manj. Tudi občine v dolini kažejo slabše statistike od Slovenije ali Savinjske regije. Najbolj izstopa občina Luče, ki za kar 63,3 odstotke presega slovensko povprečje. Prebivalstvo šestih občin je dokaj slabo izobraženo, kar je slab predpogoj za nadaljnji razvoj doline.

⁴⁹ Izračuni avtorja. Celotna tabela podatkov in enačb je na voljo v Prilogi C (Tabele poglavja 4.2.3).

Kazalec poseljenosti 2004

Kazalec poseljenosti za določeno področje kaže razmerje med velikostjo področja in tam živečim prebivalstvom. Izraža se kot število prebivalcev na km². Kazalec je pomemben zaradi posebnosti, ki jih zahteva življenje v redko poseljenih področjih. Kot primer lahko navedemo zahtevnost izgradnje prometne ali komunalne infrastrukture.

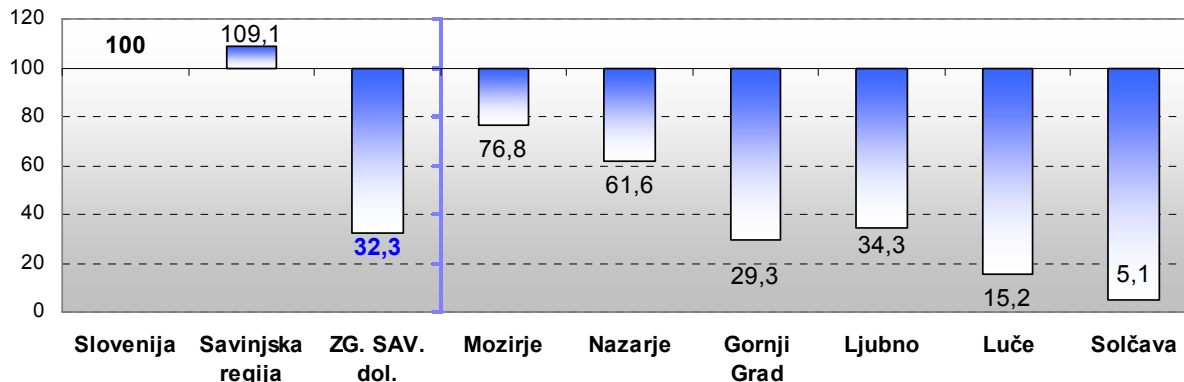
Podatki so na razpolago za datum 30. 06. 2004

Tabela 4.2.3.9: Poseljenost območja

| | SLO | SAV. Reg. | ZG. SAV. dol. ⁵⁰ | Mozirje | Nazarje | Gornji Grad | Ljubno | Luče | Solčava |
|------------------------|-----|-----------|-----------------------------|---------|---------|-------------|--------|------|---------|
| Preb./ km ² | 99 | 108 | 32 | 76 | 61 | 29 | 34 | 15 | 5 |
| Indeks (SLO=100) | 100 | 109,1 | 32,3 | 76,8 | 61,6 | 29,3 | 34,3 | 15,2 | 5,1 |

Vir: Pečar (2005: 111).

Graf 4.2.3.9: Poseljenost območja



Poseljenost območja je kazalec, kjer se Zgornja Savinjska dolina odreže najslabše, saj povprečna poseljenost doline znaša 32 ljudi na km². Najbolj poseljena je občina Mozirje, ki dosega 76,8 odstotkov slovenskega povprečja. Najredkeje je poseljena občina Solčava, ki dosega zgolj 5,1 odstotkov slovenskega povprečja. Savinjska regija kaže nadpovprečno poseljenost in tako nižjo zahtevnost izgradnje potrebne infrastrukture. Tudi ta kazalec potrди slabše razvojne možnosti Zgornje Savinjske doline.

⁵⁰ Izračuni avtorja.

Občina dela in delovna migracija v okoliške urbane centre za leto 2002

Predzadnji kazalec bo pokazal kolikšen delež delovno aktivnega prebivalstva se je zaposlil na delovnih mestih izven domače občine in kolikšen delež se jih vozi v službo v okoliške urbane centre. Na ta način bom dobil okvirno predstavitev, v kolikšni meri je trg dela v domači občini (ne)uspešno odgovoril na potrebe delovno aktivnega prebivalstva. Urbani centri, ki sem jih izbral, se nahajajo okrog Zgornje Savinjske doline: Slovenj Gradec, Šoštanj, Velenje, Celje, Žalec, Kamnik in Ljubljana.

Podatki za kazalec so na voljo na spletni strani SURS. Opozoriti moram, da pri tem kazalcu ne bom primerjal povprečja Zgornje Savinjske doline s povprečjem Savinjske regije in Slovenije, ampak bom zgolj informativno predstavil podatke. Na ta način lahko bralec dobi občutek za trg dela in delovno migracijo občanov posameznih občin Zgornje Savinjske doline. Kazalec iz istega razloga ne bo vključen v končno (enotno) oceno razvojne ogroženosti Zgornje Savinjske doline.

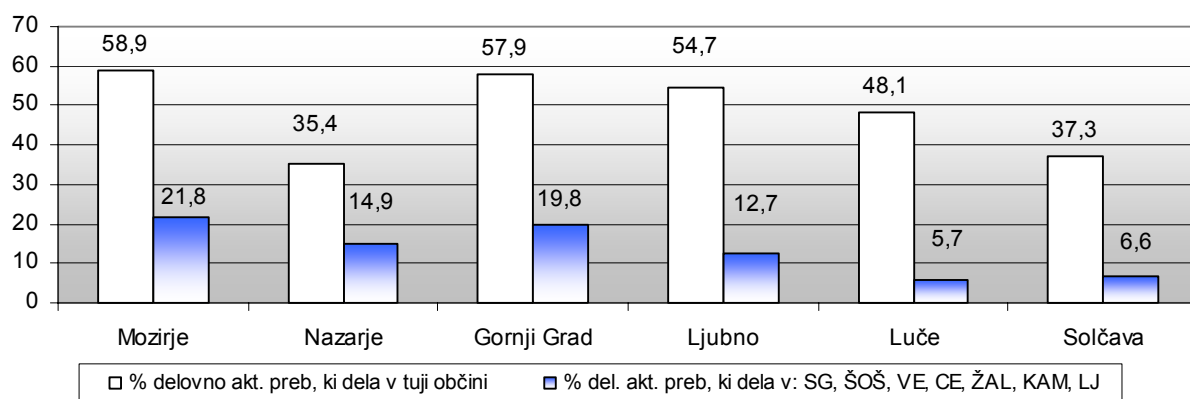
Podatki zadevajo leto 2002.

Tabela 4.2.3.10: Delež delovno akt. preb., ki dela v tuji občini ali v okoliškem urbanem centru

| | ZG. SAV. dol | Mozirje | Nazarje | Gornji Grad | Ljubno | Luče | Solčava |
|--|-----------------|---------|---------|----------------|--------|------|---------|
| % delovno akt. preb, ki dela v tuji občini | | 58,9 | 35,4 | 57,9 | 54,7 | 48,1 | 37,3 |
| % del. akt. preb, ki dela v: SG, ŠOŠ, VE, CE, ŽAL, KAM, LJ | 16,9 | 21,8 | 14,9 | 19,8 | 12,7 | 5,7 | 6,6 |

Vir: SURS: (Delovno aktivni - dnevni migranti po občini prebivališča in občini dela).

Graf 4.2.3.10: Delež delovno akt. preb., ki dela v tuji občini ali v okoliškem urbanem centru



Delež zaposlenih, ki delajo v tuji občini, je v vseh šestih primerih visok. Iz Mozirja in Gornjega Grada se kar 58 odstotkov zaposlenih vozi na delo v katerokoli drugo občino Slovenije. Visoko delovno migracijo izkušajo tudi zaposleni občani Ljubnega.

16,9 odstotkov vseh zaposlenih Zgornje Savinjske doline se na delo vozi v okoliške urbane centre. Najvišji delež imata zopet občini Mozirje in Gornji Grad, kjer približno petina vseh zaposlenih dela v enem izmed okoliških urbanih centrov. Najnižje deleže delovne migracije izkušata najvišje ležeči občini doline, Luče in Solčava.

Izvozna usmerjenost podjetij v letu 2004

Zadnji obravnavani kazalec je izvozna usmerjenost podjetij. Kazalec je v primerjavi regij uporabil tudi UMAR (Pečar, 2005: 79 in 83). Moč lokalnih podjetij je v ruralnem okolju še posebno pomembna. V posameznih območjih so koncentrirane le nekatere gospodarske dejavnosti in če je ta dejavnost v težavah, je v težavah tudi območje. Izvozna usmerjenost podjetij je pomemben kazalec, ki kaže zmožnost delovanja lokalnih podjetij na mednarodnem trgu. Odraža torej moč in uspešnost gospodarstva. Tudi sicer je višja stopnja izvoza prioriteta večine držav.

Zaradi nedosegljivosti nekaterih podatkov kazalca ne bom izračunal za Zgornjo Savinjsko dolino. Primerjal bom zgolj povprečja Slovenije, Savinjske regije in šestih občin. Kazalec zaradi izpada vrednosti za Zgornjo Savinjsko dolino ne bo vključen v končno (enotno) oceno razvojne ogroženosti doline.

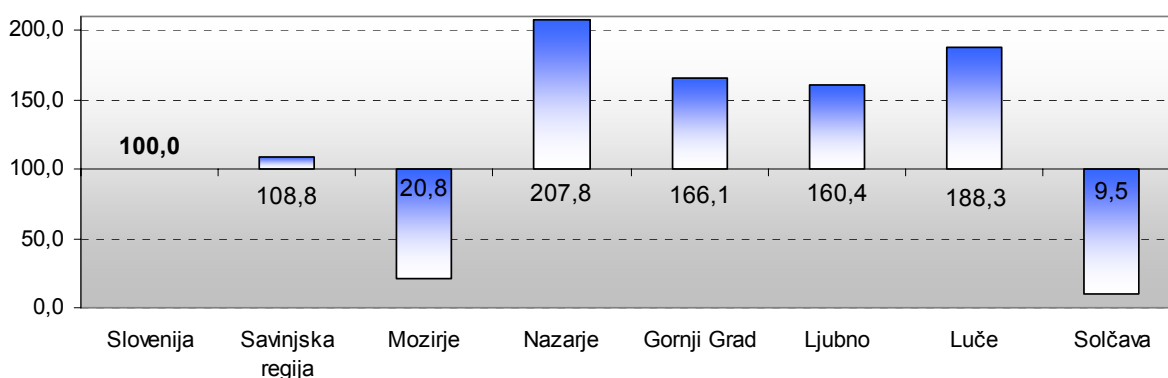
Podatki so iz leta 2004.

Tabela 4.2.3.11: Izvozna usmerjenost podjetij

| | Slovenija | Savinjska regija | Mozirje | Nazarje | Gornji Grad | Ljubno | Luče | Solčava |
|--|-----------|------------------|---------|---------|-------------|--------|-------|---------|
| % čistih prih. od prodaje v tujini, napram vsem prih. od prodaje | 28,3 | 30,8 | 5,9 | 58,8 | 47 | 45,4 | 53,3 | 2,7 |
| Indeks SLO=100 | 100 | 108,8 | 20,8 | 207,8 | 166,1 | 160,4 | 188,3 | 9,5 |

Vir: Pečar (2005: 83 in 144).

Graf 4.2.3.11: Izvozna usmerjenost podjetij (indeks SLO = 100)



Občine Nazarje, Gornji Grad, Ljubno in Luče dosegajo od 150 do 210 odstotkov povprečne usmerjenosti v razvoj. Daleč pod slovenskim povprečjem se nahajata občini Mozirje in Solčava. Opozoriti velja na sledeče dejstvo: v Zgornji Savinjski dolini je večina industrije zgoščene v občinah Nazarje, Gornji Grad in Ljubno (občine, ki dosegajo zelo visoko izvozno usmerjenost). Če bi lahko izračunal povprečje za celo dolino, bi podatek zagotovo kazal nadpovprečno razvojno usmerjenost.

4.2.4 Indeks ogroženosti

Izračunal in primerjal sem vrednosti izbranih kazalcev, zato jih lahko sedaj združim v oceno razvojne ogroženosti Zgornje Savinjske doline napram ogroženosti Slovenije in Savinjske regije. V oceno bo vključenih prvih devet kazalcev, medtem ko sta zadnja dva

kazalca (občina dela in delovna migracija v okoliške urbane centre, ter izvozna usmerjenost podjetij) dana zgolj v vednost⁵¹.

Vlada Republike Slovenije je v *Sklepu o razvrstitvi razvojnih regij po stopnji razvitosti za programsko obdobje 2007-2013* (3. člen) določila, da imajo vsi uporabljeni kazalci enako težo in da se indeks ogroženosti izračuna kot navadna aritmetična sredina njihovih vrednosti.

Pred končno oceno naj opozorim tudi na nekatere spremembe, ki so bile nujne za izračun ocene razvojne ogroženosti. Končno oceno bom izračunal kot aritmetično sredino vrednosti izračunanih indeksov (SLO = 100) vsakega kazalca. Vendar se problem pojavi v vrednotenju indeksa. Nekateri indeksi kazalcev z vrednostjo nad 100 pomenijo večjo razvitost (višina mesečne neto plače), medtem ko indeksi drugih kazalcev z vrednostjo nad 100 pomenijo nerazvitost (stopnja registrirane brezposelnosti). Ne bi bilo prav, če bi dobljene vrednosti zgolj seštel in delil z njihovim številom. Nekatero kazalce sem moral »zrcalno obrniti«, tako da vsi z indekso vrednostjo nad 100 kažejo večjo nerazvitost oziroma ogroženost območja. Enačbe, ki sem jih uporabil za pretvarjanje v »zrcalno sliko« so na voljo v Prilogi C (Tabele poglavja 4.2.3).

V sledeči tabeli predstavljam indeksne vrednosti devetih kazalcev za Savinjsko regijo in Zgornjo Savinjsko dolino. Obe sta primerjani in ocenjeni glede na slovensko povprečje (indeks 100). Vidne so tudi »zrcalne« vrednosti nekaterih kazalcev, na kar ob imenu kazalca opozarja znak »∩«.

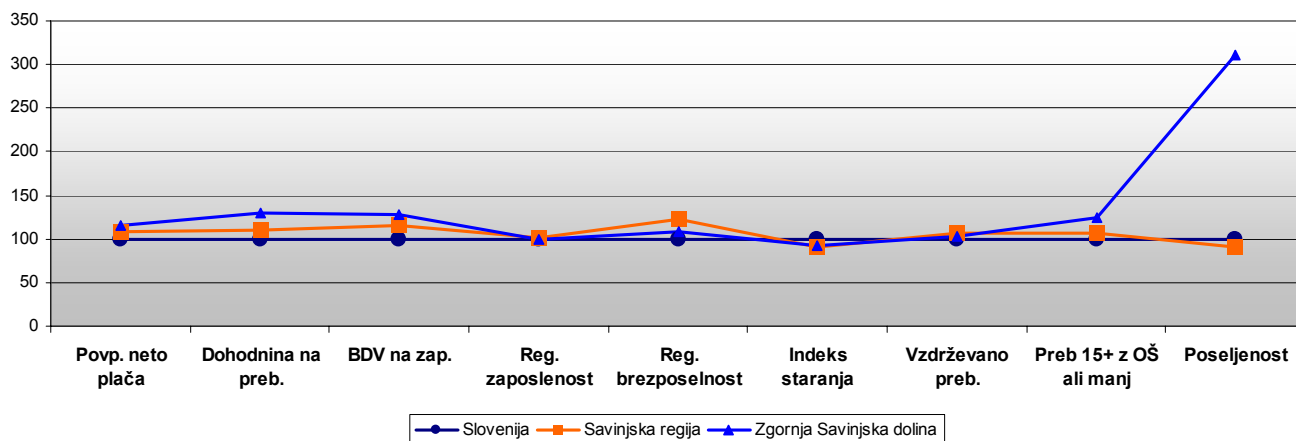
Tabela 4.2.4.1: Primerjava indeksnih vrednosti izbranih kazalcev (indeks SLO = 100)

| | ∩ | ∩ | ∩ | | | ∩ | | | |
|---------------------------------|------------------------------|--------------------|-----------------------------------|---------------------------|-----------------|-----------------------------|----------------------------|------------------------------|----------------------|
| | Povprečna mesečna neto plača | BDV na zaposlenega | Bruto osnova za dohodnino / preb. | Delež vzdrževalnega preb. | Indeks staranja | Stopnja reg. brezposelnosti | Stopnja reg. zaposelnosti. | Delež preb 15+ z OŠ ali manj | Kazalec poseljenosti |
| Slovenija | 100 | 100 | 100 | 100 | 100 | 100 | 100 | 100 | 100 |
| Savinjska regija | 107,5 | 115,5 | 109,6 | 106,9 | 90,2 | 121,8 | 101,3 | 107,1 | 90,9 |
| Zgornja Savinjska dolina | 114,7 | 127,9 | 129,5 | 102,7 | 93,1 | 107,5 | 99,5 | 124,1 | 310,6 |

Vir: Lastna izdelava in izračuni avtorja.

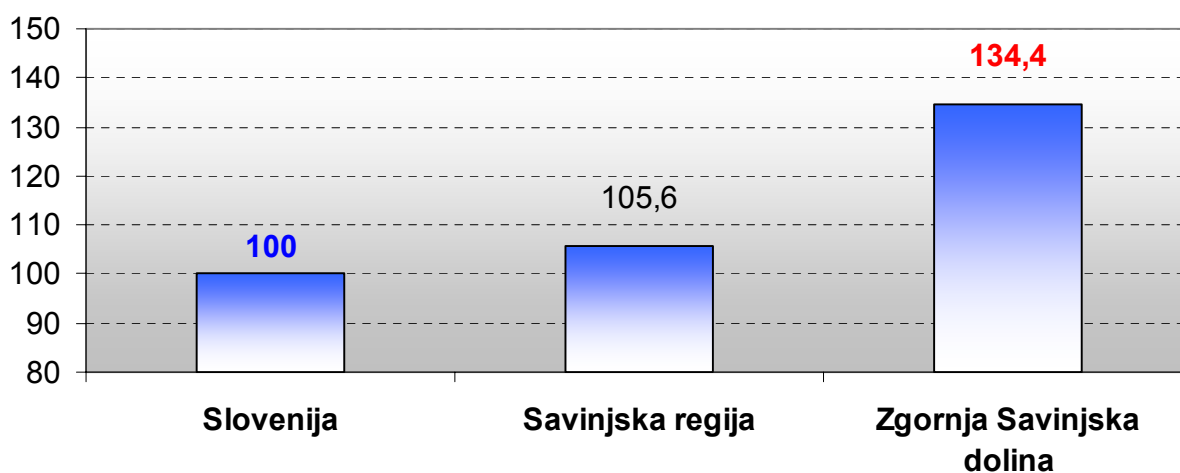
⁵¹ Povprečij za Zgornjo Savinjsko dolino pri teh dveh kazalcih ni bilo moč izračunati ali primerjati.

Graf 4.2.4.1: Primerjava indeksnih vrednosti devetih izbranih kazalcev



Indeks ogroženosti, izračunan kot aritmetična sredina indeksnih vrednosti devetih kazalcev, znaša za Savinjsko regijo **105,6** indeksnih točk in za Zgornjo Savinjsko dolino **134,4** točk.

Graf 4.2.4.2: Razvojna ogroženost Zgornje Savinjske doline in Savinjske regije (indeks SLO = 100)

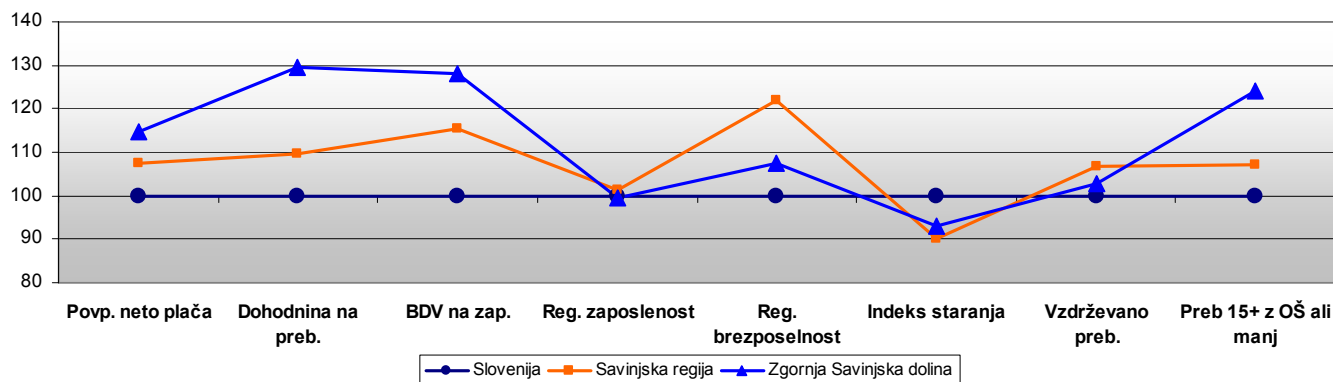


Razvojna ogroženost Zgornje Savinjske doline je za 34,4 točk višja od slovenskega povprečja in za 28,8 točk višja od povprečja Savinjske regije. Zato je trditev, da je dolina primer manj razvitega območja Slovenije, zagotovo utemeljena.

Največja ogroženost doline je vidna na področju osnove za dohodnino na prebivalca, BDV gospodarskih družb na zaposlenega ter vrtočlavo nizke poseljenosti, ki na grafu 4.2.4.1 še posebno izstopa. Mnogi bodo nadpovprečno razvojno ogroženost pripisali zgolj redki

poseljenosti, zato sem se odločil dodati graf, v katerem sem gostoto poseljenosti izključil iz končne ocene razvojne ogroženosti.

Graf 4.2.4.3: Primerjava indeksnih vrednosti izbranih kazalcev (brez kazalca poseljenosti)



Četudi razvojno ogroženost izračunam brez kazalca poseljenost območja, znaša vrednost za Savinjsko regijo **107,5** indeksnih točk⁵² in za Zgornjo Savinjsko dolino **112,4** indeksnih točk. Razvojna ogroženost Zgornje Savinjske doline se zdi v tem primeru nekoliko nižja, vendar sem izključil zelo pomemben kazalec, ki kaže zahtevnost in nujnost investiranja v področje.⁵³

Enako kaže tudi *Uredba o vrednosti meril za določitev območij s posebnimi razvojnimi problemi in določitvi občin, ki izpolnjujejo ta merila Vlade RS*⁵⁴. Ta določa ekonomsko šibka območja, območja s strukturnimi problemi in visoko brezposelnostjo ter razvojno omejevana območja (2. člen). Med njimi se z različnimi problemi pojavijo imena vseh šestih občin, ki jih obravnavam v raziskavi.

V ilustracijo zaključku, da je Zgornja Savinjska dolina primer manj razvitega območja Slovenije, lahko navedem tudi odgovore županov vseh šestih občin. Anketiral sem jih med 29. majem in 2. junijem na sedežih občin.⁵⁵ Anketni vprašalnik je na voljo v prilogi D (Anketna vprašanja za župane).

⁵² Savinjska regija v sklepu vlade ocenjena kot podpovprečno ogrožena regija. Razlog za različno oceno najverjetneje tiči v nekoliko drugačnem naboru kazalcev.

⁵³ Očitno lahko vključitev posameznega kazalca povzroči velike razlike v končni oceni, zato morajo zakonodajalci in vlada poskrbeti, da bodo ocene razvitosti tehtne in temeljite. Vprašljiva je lahko teža posameznega kazalca, njegova smiselnost ter število vseh kazalcev. Urad za makroekonomske analize in razvoj je za primerjavo regij uporabil več kazalcev in z večih področij, kakor vlada RS. Uporabili so celo kazalce zdravja prebivalstva.

⁵⁴ Ur. l. RS, št. 59/2000.

⁵⁵ Za Občino Mozirje je odgovarjal župan Ivan Suhoveršnik.

Tabela 4.2.4.2: Mnenja županov o razvitosti Zgornje Savinjske doline

| | MOZ. | NAZ. | G.G. | LJU. | LUČ. | SOLČ. |
|--|--------|--------|--------|-------|-------|-------|
| Se vam zdi Zgornja Savinjska dolina manj razvito območje Slovenije | Da | Da | Ne | Da | Da | Da |
| Kako je po vaši oceni dolina razvita napram Savinjski regiji ⁵⁶ | Povpr. | Povpr. | Povpr. | Slabo | Slabo | Slabo |

Vir: Anketiranje županov.

Pet županov je izjavilo, da je dolina manj razvito območje Slovenije. Z izjavo se ni strinjal le župan občine Gornji Grad. Nekoliko bolj optimistična ocena se pokaže ob naslednjem vprašanju. Župani treh občin so razvitost Zgornje Savinjske doline napram Savinjski regiji označili za povprečno, medtem ko so jo trije označili za slabo razvito.

4.2.5 Zaključek: (Ne)razvitost Zgornje Savinjske doline

Indeks ogroženosti Zgornje Savinjske doline ima vrednost 134,4 (SLO = 100), medtem ko je indeks ogroženosti Savinjske regije 105,6. Kazalec, ki najbolj viša ogroženost doline je kazalec poseljenosti, sledita mu bruto osnova za dohodnino na prebivalca in BDV gospodarskih družb na zaposlenega. Zelo zaskrbljujoči so podatki o visokem deležu prebivalstva, ki ima opravljeno največ osnovnošolsko izobrazbo (41 odstotkov). Takšna struktura zagovarja potrebo po izobraževalnem centru v dolini, če želimo s programi izpopolnjevanja, prekvalifikacije in vseživljenjskega učenja postaviti dobre temelje za prehod v gospodarstvo temelječe na znanju.

Razvojno ogroženost nadalje pričata uvrstitev vseh občin med območja s posebnimi razvojnimi potrebami in samoopredelitev županov vseh šestih občin Zgornje Savinjske doline.

Za Občino Nazarje je odgovarjal župan Ivan Purnat.

Za Občino Gornji Grad je odgovarjal župan Toni Rifelj.

Za Občino Ljubno je odgovarjala županja Anka Rakun.

Za Občino Luče je odgovarjal župan Ciril Rosc.

Za Občino Solčava je odgovarjala direktorica občinske uprave mag. Mateja Suhodolnik. Odgovore je potrdil tudi župan Vojteh Klemenšek.

⁵⁶ Na voljo so bili odgovori: A) Zelo slabo, B) Slabo, C) Povprečno, D) Dobro, E) Zelo dobro.

Na podlagi teh dejstev lahko zaključim, da je Zgornja Savinjska dolina primer manj razvitega območja. Potrjujem prvo polovico hipoteze *»Zgornja Savinjska dolina je manj razvito območje, usmerjeno v razvoj«*.

4.3 USMERJENOST ZGORNJE SAVINJSKE DOLINE V RAZVOJ

Zgornja Savinjska dolina je manj razvita vendar vseeno izredno izvozno usmerjena. To stanje je potrebno nadgraditi ter zagotoviti obstoj podjetij v dolini. V nasprotnem primeru lahko veliko ljudi izgubi službo. Toda, ali so občine usmerjene v razvoj in pripravljene izvesti ukrepe, ki bi razvoj pospešili?

Drugi del hipoteze, da je *»Zgornja Savinjska dolina usmerjena v razvoj«*, sem preveril z anketiranjem županov in z obstojem strateških razvojnih dokumentov občin. Poiskal bom tudi primere dobre prakse, ki bi dokazali obstoj razvojnih projektov in njihove morebitne učinke. Na koncu poglavja bom lahko prvo hipotezo v celoti potrdil ali delno zavrnil.

Usmerjenost v razvoj je osnova za iskanje interesa in sodelovanja občin v javno-zasebnem partnerstvu RIC.

4.3.1 Občine in razvoj

Usmerjenost v razvoj lahko ocenim skozi sprejete strateške razvojne dokumente ali skozi stališča županov, ki občine vodijo. Obe možnosti imata prednosti in slabosti. Župane usmerjene v razvoj lahko na lokalnih volitvah nadomestijo drugi, ki morda ne bodo enakega mnenja. Nasprotno ima lahko občina sprejeto vrsto strateških razvojnih dokumentov, kar pa ni dokaz, da jih tudi izpolnjuje. Da bi se izognil dvomom, sem preveril obe možnosti.

Vseh šest županov je izrazilo usmerjenost v razvoj, vendar so morali to mnenje utemeljiti s praktičnimi primeri. Mozirje je med razvojnimi projekti navedlo urejanje trškega jedra, ustanavljanje turističnega centra in razvoj smučišča Golte d.o.o. ter Mozirskega gaja, širitev čistilne naprave in novo športno dvorano. Nazarje so navedle vlaganja v turistično

infrastrukturo, pridobivanje zemljišč za novo poslovno cono ter izdelavo načrtov zazidljivih površin. V Gornjem Gradu utemljujejo razvojno usmerjenost s turistično cono, prostorskimi akti ter izgradnjo doma za starejše. Ljubno je nadalje navedlo novo poslovno cono ter krajinski park Golte. V Lučah so navedli projekt Regijski park Kamniško-Savinjske Alpe ter programe Leader, ki spadajo na področje programov razvoja podeželja. Nazadnje so v Solčavi razvoj utemljili z gradnjo nove šole, gradnjo podporne infrastrukture za razvoj turizma in centra za predelavo volne.

Tabela 4.3.1.1: Rezultati anketiranja županov – Usmerjenost občin v razvoj

| | MOZ. | NAZ. | G.G. | LJU. | LUČ. | SOLČ. |
|--|------|------|------|------|------|-------|
| Ocenjujete, da ste usmerjeni v razvoj? | Da | Da | Da | Da | Da | Da |
| Sprejet kakšen strateški razv. dokument? | Da | Da | Da | Da | Da | Da |
| Na koliko področjih? | 3 | 2 | 2 | 4 | 2 | 3 |
| Razv. dokumenti v nastajanju? (število) | 2 | 1 | 1 | 1 | 2 | 3 |
| Ima občina obrtno ali podobno cono? | Ne | Da | Da | Da | Ne | Ne |
| Bi podprli večje projekte? | Da | Da | Da | Da | Da | / |

Vir: Anketiranje županov.

Sprejeti razvojni dokumenti so temeljni dokaz dolgoročne usmerjenosti v razvoj, ki gospodarstvu omogoča prepoznati občine kot stabilne in resne partnerje. Odveč je skrb, da bi občine akte le sprejele in jih potem prepustile na milost in nemilost časa. Aktivno udejstvovanje v razvoju so občine dokazale s projekti v prejšnjem odstavku.

Občine imajo razvojne akte sprejete na več področjih, med katerimi se najpogosteje pojavljajo: okolje in prostor, turizem, podjetništvo ter razvoj podeželja. Poleg tega občine načrtujejo nove akte, med katerimi je tudi celostni razvojni program Savinjsko-Šaleške regije za finančno obdobje 2007-2013. To bo krovni dokument, ki vsebuje razvojne projekte na vseh področjih. Trenutno obstaja zgolj delovna verzija dokumenta, zato ga ne morem uporabljati kot dokaz usmerjenosti v razvoj. Žal ta diplomska naloga nastaja v obdobju, ko so statistike in programi šele v pripravi.⁵⁷

⁵⁷ Obstaja tudi druga stran kovanca. V intervjuju z Jasno Klepec, direktorico Savinjsko-Šaleške območne razvojne agencije, (Mozirje, 24.04.2006) je slednja povedala, da bodo do državnih sredstev upravičeni le projekti vključeni v razvojne programe razvojnih agencij. Zagotavlja, da bo projekt RIC vključen. Diplomska naloga je zaradi časovne umestitve nekoliko izgubila na podatkovni strani, vendar veliko pridobila na strani praktične izvedljivosti in dostopnosti razvojnih sredstev.

Tri izmed šestih občin imajo organizirane obrtne, gospodarske ali industrijske cone, med katerimi naj omenim predvsem občino Nazarje. V Nazarjah je zaposlenih preko 2300 delavcev, medtem ko ima celotna občina le nekaj več kot 2600 prebivalcev (SURSTAT: Povprečne mesečne bruto in neto plače na zaposleno osebo in delovno aktivno prebivalstvo po občinah, 2004).

Pet občin (razen Solčave) je izreklo tudi pripravljenost podpreti večje projekte, ki bi zagotovili večjo obstojnost podjetij v dolini. Primer manifestacije te trditve je Savinjsko-Šaleška območna razvojna agencija (Sa-Ša ORA), ki so jo ustanovile občine Savinjsko-Šaleške regije. Direktorica Jasna Klepec je izpostavila nenavadno dejstvo, da je sedež ORA v Mozirju in ne Velenju, kar je v Sloveniji izjema. To je tudi nadaljnji dokaz usmerjenosti občin Zgornje Savinjske doline v razvoj (intervju z Jasno Klepec⁵⁸). Naslednji razvojni projekt, katerega člani so vse občine doline, je smučarski center Golte d.o.o. Občine so solastniki podjetja in tako člani že obstoječega javno-zasebnega partnerstva. Njihov osnovni namen je zagotoviti preživetje in razvoj smučišča, kar priča na aktivno udejstvovanje v gospodarskem razvoju (Anketa – župan Mozirja).

Kot poslednji dokaz usmerjenosti občin v razvoj lahko predstavim primere dobrih praks v dolini: projekta Lesarski razvojni center (LRC) ter Zavod Savinja. Prvi je v fazi načrtovanja, medtem ko drugi že deluje.

4.3.2 Zavod Savinja

Podeželsko razvojno jedro Savinja je mlada ustanova, ki deluje na področju razvoja podeželja. Njihov vir financiranja je Javna agencija za podjetništvo in tuje investicije, ki kanalizira sredstva Ministrstva za gospodarstvo, Ministrstva za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano ter sredstva evropskih programov Leader. Zavod Savinja so ustanovile občine Ljubno, Luče in Solčava ter Sa-Ša ORA. Deluje v prostorih obnovljene »Fašunove – muzejske hiše« na Ljubnem ali na drugih dogovorjenih lokacijah.

⁵⁸ Intervju z: Jasna Klepec, direktorica Savinjsko-Šaleške območne razvojne agencije. Intervju opravljen 24. 04. 2006 na sedežu agencije: Savinjska cesta 39, 3330 Mozirje.

Ukvarja se z organizacijo poučevanja, delavnic in pridobivanjem nacionalne poklicne kvalifikacije. Udeležencem ponuja programe za obdelavo sadja, zelišč, lesa, peke kruha in predelave volne, ki jih vodijo strokovnjaki Šolskega centra Šentjur.

Leta 2005 je bilo 64 ljudi vključenih v animacijske aktivnosti, 81 ljudi vključenih v programe usposabljanja ter 28 ljudi vključenih v svetovanje. Realizirali so dve samozaposlitvi ter naredili dva nova izdelka, pripravljena na proizvodnjo in prodajo. Na ta način želijo aktivirati predvsem kmečke gospodinjice in brezposelne prebivalce, da bi koristili naravne vire, ki jih dolina premore (Intervju s Cvetko Mavrič⁵⁹).

Zavod Savinja je zagotovo primer dobre prakse na področju razvoja in izobraževanja, kjer so pomembno vlogo odigrale tudi posamezne občine, zato potrjuje usmerjenost občin Zgornje Savinjske doline v razvoj.

4.3.3 Lesarski razvojni center (LRC)

Center nameravata ustanoviti občina Nazarje in Sa-Ša ORA ter vanj vključiti morebitna zainteresirana podjetja. To kaže na željo nekaterih akterjev po razvoju. LRC je za mojo raziskavo zelo pomemben iz več razlogov. Je primer projekta, ki bi večal konkurenčnost lesarske industrije in tako spodbujal regionalni razvoj.

Nadalje je pomemben za raziskavo zaradi velike podobnosti projektov. Tako RIC kot LRC sta zastavljena na osnovi javno-zasebnega partnerstva. Želita omogočiti preživetje in hitrejši razvoj ciljnih gospodarskih panog v Zgornji Savinjski dolini. Izvedba projekta je trenutno povsem odvisna od odobritve evropskih sredstev, zato partnerskih odnosov in organizacijske strukture v njem še ni možno preučevati. Vsekakor bo projekt v primeru izvedbe zanimiv za preučevanje.

⁵⁹ Intervju: Cvetka Mavrič, direktorica Zavoda Savinja. Intervju opravljen 24. 04. 2006 na Sa-Ša ORA: Savinjska cesta 39, 3330 Mozirje.

Opis LRC

LRC je mednarodni projekt, katerega prijavitelja sta slovenska Občina Nazarje ter hrvaška Općina Vojnić. Projekt je zastavljen na mednarodni ravni zaradi lažje dostopnosti evropskih sredstev, na katera se prijavljajo javni partnerji projekta. Funkcionalno vodilni partner projekta je Sa-Ša ORA. Ustanoviti želijo dva centra, enega v Sloveniji in drugega na Hrvaškem, ki bi bila podpora lesarski industriji.

Cilj projekta je ustanovitev LRC, ki bi pomagal vzpostaviti sodelovanje med podjetji lesarske panoge in raziskovalnimi institucijami, predvsem fakultetami in pripadajočimi inštituti. LRC bi omogočil tudi strokovno, razvojno in svetovalno pomoč lesarski industriji na čezmejnem območju ter zagotovil čezmejno poslovanje lesarskih podjetij. ORA projekt utemeljuje z vidnim zatonom lesne industrije, kateremu so botrovali nefleksibilnost podjetij, preživetni proizvodni programi in nizka tehnološka zahtevnost. Pomanjkanje vlaganj v raziskave in razvoj tako povzroča nižjo dodano vrednost, s čimer lesarska panoga izgublja na konkurenčnosti. Projekt je pomemben zaradi velikega števila podjetij v lesarski industriji, velikih zalog surovin (lesa) in dolgoletnih izkušenj v lesarstvu na področju Zgornje Savinjske doline in Savinjsko-Šaleške regije.

Ciljne skupine so podjetja iz lesarske panoge, brezposelni, mladi in izobraženi kadri ter strokovnjaki s področja lesarstva. Izgradnja obeh LRC centrov naj bi stekla v letu 2007. Za isto leto je načrtovana tudi izdatna promocija preko katere bi centra vzbudila pozornost lesarskih podjetij in jih prepričala k sodelovanju ter uporabi centra (Intervju z Jasno Klepec).

Podjetja v zatonu ponavadi niso najboljši partner za investicije in razvoj, zato je odvisnost od evropskih sredstev toliko višja. Glede na omenjeno nizko konkurenčnost podjetij, zaton lesne industrije ter visoko kvoto kadra z izkušnjami in lesarsko izobrazbo, ima LRC visok potencial za razvoj Zgornje Savinjske doline, vendar zelo težko izhodišče.

4.3.4 Potrditev prve hipoteze

Občine Zgornje Savinjske doline so na področju razvoja zelo aktivne. Vseh šest kaže in utemeljuje usmerjenost v razvoj, vseh šest ima sprejete strateške razvojne dokumente na raznih področjih in vseh šest jih je pripravljenih podpreti večji projekt, ki bi zagotovil obstanek podjetij v dolini.

Obrtne, gospodarske ali industrijske cone imajo občine Nazarje, Gornji Grad in Ljubno. Občina Mozirje takšne cone nima zaradi bližine velike industrijske cone v Nazarjah ter zaradi turističnih podjetij Mozirski gaj in smučarski center Golte. Občini Luče in Solčava sta zaradi bližine Logarske doline povsem usmerjeni v turizem in zaenkrat ne potrebujeta obrtne cone, zato je gospodarska dejavnost tam razpršena naokrog.

Dejstva, ki še dodatno potrjujejo udeležbo občin v gospodarskem sektorju so ustanovitev Območne razvojne agencije, solastniška udeležba v smučarskem centru Golte, ustanovitev Zavoda Savinja, in podobno. Nekatere občine so pripravljene tudi na zahtevnejše projekte, kot je Lesarski razvojni center, ki ima visok potencial, a relativno slabo izhodišče.

V celoti lahko torej potrdim prvo hipotezo: *»Zgornja Savinjska dolina je manj razvito območje, usmerjeno v razvoj«.*

4.4 RAZVOJNO IZOBRAŽEVALNI CENTER (RIC)

To poglavje je zagotovo srž diplomske naloge. V njem bom predstavil model centra, ki ustreza potrebam gospodarstva, razvojnim potencialom Zgornje Savinjske doline in tamkajšnjim potrebam po izobraževanju. Na ta način želim podati konstruktivno kritiko, ki ne bo vsebovala zgolj ugotovitve, da je dolina manj razvito območje, ampak tudi praktičen in uresničljiv razvojni predlog. Na osnovi izdelanega modela bom kasneje preverjal hipotezo o interesu glavnih akterjev za ustanovitev centra.

Projekt sem poimenoval *Razvojno izobraževalni center (RIC) Zgornje Savinjske doline*.

4.4.1 Namen RIC

Z razvojno izobraževalnim centrom želim preko mehanizma javno-zasebnih partnerstev uspešno odgovoriti na težnjo po razvoju, izraženo s strani občin, potrebe gospodarstva, potrebe trga delovne sile in razvojne smernice Republike Slovenije.

Namen RIC sem strnil v naslednje točke:

1. Vzpostaviti most med gospodarstvom in izobraževalnim sistemom.
2. Ponuditi akterjem izobraževalne kapacitete.
3. Ponuditi akterjem raziskovalne kapacitete.
4. Ustvariti reprodukcijsko verigo in tehnološko mrežo.
5. Odpreti možnost za inkubatorsko dejavnost.
6. Ustvariti uresničljiv projekt.

Vzpostaviti most med gospodarstvom in izobraževalnim sistemom – S povezavo obeh sistemov želim ustvariti konstanten prenos znanja v smeri iz izobraževalnih ustanov v podjetja in prenos izkušenj ter zahtev v nasprotni smeri. Na ta način si bodo podjetja zagotovila boljši delovni kader in s tem višjo konkurenčnost, medtem ko bo izobraževalna ustanova pridobila primernejše in bolj aplikativne programe izobraževanja. S povezavo bi odprli tudi možnost za večjo prehodnost šolarjev iz izobraževanja v zaposlitev in zagotovili možnost vzajemnega koriščenja kadrov.

Ponuditi akterjem izobraževalne kapacitete – Ključni element projekta RIC je v dolino pripeljati eno izmed dveh ustanov, ki v največji meri odgovarjata na povpraševanje po poklicni izobrazbi in usposabljanju. To sta Šolski center Celje in Šolski center Velenje (izbral sem slednjega⁶⁰). S prisotnostjo njihovega kadra v RIC bi dolina pridobila programe aktualne za dolino (npr. turizem), ki se jih dijaki sicer udeležujejo v Celju ali Velenju. Podjetja bi lahko koristila izobraževalne kadre in opremo v neposredni bližini in tako zaposlenim omogočila večjo možnost izpopolnjevanja in vseživljenjskega učenja. V RIC bi bili na voljo tudi prostori za druge vrste izobraževanj ali konferenc, ki bi jih koristile občine, združenja, društva ali podjetja. Izvajali bi se lahko izobraževalni programi Zavoda RS za zaposlovanje, kjer bi brezposelne približali potrebam lokalnega trga dela.

Ponuditi akterjem raziskovalne kapacitete – Prisotnost strokovnega kadra Šolskega centra Velenje in opremljenost prostorov bi omogočali izvajanje razvojnih projektov. Podjetja v RIC bi se lahko o razvoju produkta ali delovnega procesa posvetovala s prisotnimi strokovnjaki. Kader šolskega centra in kader posameznega ali več podjetji bi lahko razvijala tudi skupne produkte in znanja.

Ustvariti reprodukcijsko verigo in tehnološko mrežo – Če je prvi in največji cilj RIC omogočiti izobraževanje, ki bi uspešno odgovarjalo na specifične potrebe gospodarstva, je drugi cilj razvoj skupnih produktov in skupen nastop podjetji na trgu. Ta cilj je seveda dolgoročen in težko dosegljiv, saj mora za takšno dejavnost obstajati skupen interes ter presek med področjem delovanja dveh ali več podjetij. Prvi možni način povezovanja je vzpostavitev reprodukcijske verige (Banič, 2003: 33), kjer se povežejo podjetja iz različnih faz proizvodnje končnega produkta (po odnosu dobavitelj - kupec). V takšni verigi se člani poznajo, podpirajo in si medsebojno zaupajo. Druga možnost povezovanja je tehnološka mreža, ki ima cilj povezati zmogljivosti podjetij in inštitucij znanja ter tako doseči kritično maso za tehnološki preskok. Pomembno je ločiti, da tehnološka mreža nima kot cilj zastavljenega skupnega produkta, ampak skupno tehnologijo, ki jo podjetja potem koristijo vsaka zase (Podjetnik: 1. nacionalna konferenca tehnoloških mrež).

⁶⁰ Izbor je utemeljen v poglavju 4.4.3, podpoglavje: Prednosti sodelovanja s Šolskim centrom Velenje.

Odpreti možnost za inkubatorsko dejavnost – Razvojno izobraževalni center bi imel del površin prostih, namenjenih za nastanek novih podjetij. To bi lahko bila podjetja, ki zgolj iščejo poslovne prostore ali pa posamezniki s prodornimi idejami, ki bi v RIC želeli koristiti prisotnost strokovnega kadra, razpoložljivost prostorov, vrhunske tehnologije in kapital večjih podjetij. Poudarim naj predvsem pomen slednjega, saj se Slovenija srečuje z velikim pomanjkanjem tveganega kapitala, ki je nujen za inkubatorsko dejavnost (Kalacun, 2005). Odpira se torej tudi možnost za inkubator, ki zaradi majhnosti Zgornje Savinjske doline ne bi bil nič več kot miniaturnen. Povezan bi bil z inkubatorjem Razvojnega, inovacijskega in tehnološkega središča (RITS) v Celju.

Ustvariti uresničljiv projekt – RIC ne sme ostati zgolj črka na papirju, zato je zelo pomembno, da ga oblikujem na realnih interesih. Vključiti moram podjetja, ki so projekt sploh sposobna izvesti in ki bi RIC koristila za lasten razvoj. Vključiti je potrebno tudi izobraževalno ustanovo, ki je za Zgornjo Savinjsko dolino primerna in občine, ki so projekt pripravljene podpreti.

RIC bi s sinergijo teh šestih točk vplival na izpolnjevanje štirih razvojnih prioritiet (izmed petih), zastavljenih v Strategiji razvoja Slovenije. Že omenjene razvojne prioritete so:

1. Konkurenčno gospodarstvo in hitrejša gospodarska rast.
2. Učinkovito ustvarjanje, dvosmerni pretok in uporaba znanja za gospodarski razvoj in kakovostna delovna mesta.
3. Učinkovita in cenejša država.
4. Moderna socialna država in večja zaposlenost.
5. Povezovanje ukrepov za doseganje trajnostnega razvoja.

RIC bi v zastavljeni obliki direktno vplival na konkurenčnost, rast lokalnega gospodarstva, pretok in uporabo znanja in kakovostna delovna mesta. Posredno bi vplival tudi na večjo zaposlenost in doseganje trajnostnega razvoja, kar sta še četrta in peta razvojna prioriteta. Izvajanje štirih razvojnih prioritiet izmed petih nikakor ni zanemarljivo, zato bi bila podpora države zelo smiselna.

4.4.2 Izbira področja delovanja RIC

Področja, na katerih bo RIC deloval, morajo biti izbrana tako, da bo projekt učinkovit, smiseln in podkrepjen z realnimi interesi za uresničitev. Uresničljivost projekta sem osnoval tako, da je sestavljen na interesih določenega podjetnika v Zgornji Savinjski dolini. Podjetnika bom zaradi želje po anonimnosti imenoval s sinonimom »Podjetje Kovina A«. Podjetje bo opisano v poglavju 4.4.4, kjer bom opisal vse glavne akterje projekta RIC.

Prvo področje: CNC obdelava kovin

Podjetje Kovina A se ukvarja z obdelavo kovin, za kar uporabljajo CNC tehnologijo. CNC je okrajšava za »Computer Numerical Control« in pomeni računalniško vodeno obdelavo surovin. Ta tehnologija ni novost, saj je v uporabi že od 50. let dvajsetega stoletja, ko je prvi tovrsten stroj po naročilu ameriških zračnih sil izdelal Massachusetts Institute for Technology. Prednosti CNC strojev napram ostalim načinom obdelave so (Hong Kong University of Science and Technology: *NC and CNC Machines*):

1. Lažje programiranje in shranjevanje že izdelanih programov obdelave.
2. Enostavno spreminjanje programov obdelave.
3. Izogibanje napakam povzročenih s strani delovne sile.
4. Večja varnost obdelave.
5. Zapletena geometrija je proizvedena enako poceni kot enostavna.
6. Večinoma daje višjo natančnost (toleranco) kot ročno vodeni stroji.

CNC tehnologija in sorodna NC tehnologija sta v vzponu vse od iznajdbe, saj omogočata lažjo, zanesljivejšo in hitrejšo obdelavo materialov, s čimer si podjetje zagotovi višjo konkurenčnost in višjo dodano vrednost proizvodov. Delovna sila, ki stroje upravlja ali popravlja, mora biti primerno izobražena in usposobljena, saj so cene CNC strojev zelo visoke in zaostanki v proizvodnji zelo dragi. (Intervjuji z direktorjem Podjetja Kovina A, direktorjem Podjetja Kovina C in Elidom Bandljem⁶¹)

⁶¹ Intervju: Elido Bandelj, sekretar na Uradu za razvoj šolstva. Intervju opravljen 20. 04. 2006 na sedežu urada: Kotnikova 38, 1000 Ljubljana.

Kot osnovo za izbiro področja delovanja centra sem si torej zadal interes Podjetja Kovina A – CNC obdelavo kovin, saj ima projekt RIC tako večje možnosti za realizacijo.

V Zgornji Savinjski dolini obstajata še dve večji podjetji, ki se ukvarjata z obdelavo kovin in ki v proizvodni liniji v večji ali manjši meri uporabljata CNC tehnologijo. Poimenoval ju bom »Podjetje Kovina B« in »Podjetje Kovina C«. Smiselno bi bilo RIC oblikovati tako, da bi zadovoljeval interese več podjetij, saj bi se s tem povečala rentabilnost in potencial centra. Več udeležencev v projektu pomeni nižje stroške na posameznega udeleženca in večji možni učinek na gospodarski razvoj Zgornje Savinjske doline.

Drugo področje: CNC obdelava lesa

Na Šolskem centru Celje sem opravil intervju z Romanom Zupancem⁶², inženirjem strojništva in izobraževalcem Strojne šole. Zanimalo me je, v kolikšne meri sta si CNC tehnologija in izobraževalni proces za CNC operaterja podobna na področju obdelave kovin in obdelave lesa. Roman Zupanc, ki je tudi svetovalec in član komisije za pridobivanje Nacionalne poklicne kvalifikacije (NPK) na področju CNC operaterjev, mi je zagotovil, da pri izobraževanju dijakov in odraslih na tem področju ni bistvenih razlik in da stroje uporabljajo za obe področji. Tudi razvojne projekte opravljajo sočasno na področju obdelave lesa in kovin. Navedel je, da bi bilo zelo smiselno v projekt RIC vključiti tako podjetja iz področja obdelave kovin, kot tudi lesa.

CNC obdelava lesa je za Zgornjo Savinjsko dolino zanimiva, ker ima področje tega naravnega vira v izobilju. Žal je lesna industrija, sedaj v »zatonu« (Intervju z Jasno Klepec). Velika investicijska sposobnost, s katero bi lesarska podjetja vstopila v projekt RIC torej ni realna. Zlasti zaradi visoke cene CNC strojev. Zaton lesarske industrije ne pomeni da ta nima visokega razvojnega potenciala. Podjetjem z vključitvijo v RIC dejansko ponudimo priložnost ponovnega vzpona. Nosilci projekta RIC bi vsekakor morala biti uspešna in rastoča podjetja iz področja obdelave kovin, vendar bi prisotnost lesnih podjetij pomenilo možnost prenosa znanja, skupnih razvojnih projektov in koriščenja sorodnih CNC tehnologij.

⁶² Intervju: Roman Zupanc, učitelj. Intervju opravljen 25. 04. 2006, v prostorih Šolskega centra Celje: Pot na Lavo 22, 3000 Celje.

V dolini obstajata dve večji podjetji, ki na področju obdelave lesa uporabljata tudi CNC tehnologijo. Poimenoval ju bom »Podjetje Les A«, ter »Podjetje Les B«. Glede na morebiten interes bi lahko v projekt vključili tudi druga, manjša podjetja, vendar želim osnovno strukturo centra postaviti na omejenem številu podjetij. S tem si zagotovim jasne in trdne temelje.

Preden preidem na novo poglavje, naj opozorim na zelo pomembno dejstvo, ki sem ga omenil v poglavju 4.3.3. V Nazarjah občina in Sa-Ša ORA ustanavljata Lesarski razvojni centra in ne bi bilo primerno, da bi se na malem področju Zgornje Savinjske doline pojavila dva centra s prekrivajočimi se področji delovanja. Po pogovoru s funkcionalnim vodjo projekta LRC, direktorico Sa-Ša ORA (Jasno Klepec), sva ugotovila, da se projekta v zastavljeni obliki ne prekrivata, saj so različni tako glavni akterji, struktura kot tudi produkti obeh centrov.

Začasno odloženo področje: Turizem

Kdor se ukvarja z razvojem Zgornje Savinjske doline bo zagotovo naletel na področje turizma. Znana podjetja, ki se ukvarjajo s turizmom, so Mozirski gaj, smučišče in park Golte ter podjetje Logarska dolina. Poleg velikega števila turističnih podjetij, se v dolini razvija tudi turistična dejavnost na kmetijah. Tekom intervjujev in anket je bil turizem pogosto izpostavljen kot zeleno področje delovanja RIC, zato ga obravnavam na tem mestu.

Turizem bi lahko bil v RIC prisoten kot skupno predstavništvo in enotna turistična ponudba Zgornje Savinjske doline. Podjetja bi prostore koristila za izobraževanje zaposlenih in za izdelavo strategije skupnega nastopa na trgu. Vendar se je potrebno zavedati dejstva, da imajo občine ustanovljene svoje informacijske centre in v njih zaposlen kader. Na vprašanje, kako v zglednem času poenotiti turistično infrastrukturo in kader, ki je trenutno razdrobljen, zaenkrat ne najdem odgovora. Vključitev turizma med temeljne dejavnosti RIC bi najverjetneje povzročila zmedo in nepotrebne časovne zaostanke.

Dvomim, da bi bila za turizem optimalna tudi lokacija v industrijski coni, saj bi programi CNC tehnologij potrebovali neposredno bližino proizvodnih linij. Takšna situacija bi še dodatno podaljšala proces ustanavljanja.

Področje turizma bom zato začasno izpustil iz osrednjih dejavnosti centra in ga vključil kot podporno dejavnost. Vsekakor pa bi RIC lahko za svoje dejavnosti koristil lepo okolico in bogato turistično ponudbo doline.

4.4.3 Partnerska izobraževalna institucija – Šolski center Velenje (ŠCV)

Zgornja Savinjska dolina je s 16.000 prebivalci premajhno območje, da bi na njem obstajal in rentabilno deloval zaseben izobraževalni zavod RIC. Če bi želel ustanoviti samostojno izobraževalno organizacijo za izobraževanje odraslih (zaposlenih), bi bila to po Zakonu o izobraževanju odraslih⁶³ (ZIO) zelo draga in zahtevna poteza. Najprej bi podjetje moralo zagotoviti predpisane prostore in opremo, pridobiti primeren delovni kader in sestaviti primeren program (13. člen). Če bi želelo svojim zaposlenim omogočiti javno priznano stopnjo izobrazbe, bi morali učne programe podrobno uskladiti s Centrom za poklicno izobraževanje in izvajati teste pri Državnem izpitnem centru (člen 9). Če bi podjetje želelo pridobiti državno financiranje na področju izobraževanja dijakov (torej srednješolskih programov) bi moralo zagotoviti vsaj dva oddelka vpisanih v prvi letnik. S tem bi prejelo za posameznega dijaka 85% sredstev, ki jih država oziroma lokalna skupnost zagotavlja za plače in druge osebne prejemke (torej zgolj za osebne prejemke), na učenca oziroma dijaka v javni šoli (86. člen Zakona o organizaciji in financiranju vzgoje in izobraževanja⁶⁴). Za področje izobraževanja odraslih takšno sofinanciranje ni možno.

Če je ustanovitelj organizacije država, je organizacija upravičena do sredstev za investicije v za izobraževanje odraslih, materialne stroške, investicijsko vzdrževanje, obnovo nepremičnin in opreme ter sredstev za plače (ZIO: 29. člen). Državna sredstva pridejo v poštev zgolj v primeru, da ima organizacija za izobraževanje zagotovljeno vsaj tretjino potrebnih sredstev iz drugih virov (ZIO: 32. člen). Če je ustanovitelj lokalna skupnost, je organizacija upravičena do sredstev za investicije v organizacijo za izobraževanje odraslih, kritje neprogramskih stalnih stroškov, ki obsegajo najmanj materialne stroške za obratovanje in investicijsko vzdrževanje ter sredstev za izvedbo programov (ZIO: 30. člen).

⁶³ Ur.l. RS, št. 12/1996.

⁶⁴ Ur.l. RS, št. 12/1996.

RIC je v obliki samostojne izobraževalne enote neprimeren, saj bi takšen center povzročil ogromne stroške. Po besedah Elida Bandlja iz Urada za razvoj šolstva, je zaradi bližine in moči Šolskega centra Velenje in Šolskega centra Celje dokaj nemogoče, da bi podjetje v dolini uspelo pridobiti dva oddelka dijakov za 85% sofinanciranje osebnih prejemkov izobraževalcev.

Prednosti sodelovanja s Šolskim centrom Velenje

Najbolj smiselno je torej RIC ustanoviti v partnerstvu z izobraževalno institucijo, ki se financira iz državnih sredstev in že ima vzpostavljeno kadrovsko in pravno strukturo za podeljevanje javno veljavnih stopenj izobraževanja in poučevanje dijakov ali odraslih.

Elido Bandelj mi je v intervjuju svetoval naj kot partnersko ustanovo izberem Šolski center Velenje.

Takšna izbira ima štiri prednosti:

Prvič – povezava z Medpodjetniškim izobraževalnim centrom (MIC), ki je sestavni del šolskega centra in eden izmed dveh MIC v Sloveniji⁶⁵.

Drugič – obstaja možnost, da Savinjsko-Šaleška regija postane samostojna NUTS 3 enota. V tem primeru bi bilo najbolje, da je RIC povezan z institucijami v Sa-Ša regiji. To bi pomenilo boljše medsebojno poznavanje, skupno področje delovanja ter skupne razvojne cilje in akterje. Med slednjimi naj omenim predvsem Območno (gospodarsko) zbornico Velenje, Območno razvojno agencijo in Območno službo Zavoda RS za zaposlovanje, ki bi najverjetneje odigrale pomembno vlogo v procesu ustanavljanja RIC.

Tretjič – s partnerstvom Šolskega centra Velenje lahko projektu RIC zagotovim prepoznavno izobraževalno in razvojno komponento, ki bo pritegnila pozornost javnih in zasebnih partnerjev in s tem dvignila možnost za uresničitev projekta.

⁶⁵ Medpodjetniški izobraževalni centri so opisani v naslednjem poglavju.

In četrtilič – prisotnost ŠCV v RIC bi omogočila dve vrsti različnih programov:

1. Medpodjetniški izobraževalni center bi izvajal razvojno-izobraževalne programe za podjetja prisotna v RIC.
2. ŠCV bi lahko izvajal programe aktualne za dolino (npr. turizem), ki se jih morajo dijaki danes udeleževati v Celju ali Velenju.

ŠCV in Medpodjetniški izobraževalni center (MIC)

Za primerno razumevanje vloge in pomena ŠCV bom o njem in MIC najprej podal osnoven opis. S tem bom predstavil izobraževalne in razvojne kapacitete, ki bi jih RIC pridobil s partnerstvom Šolskega centra Velenje.

Šolski center Velenje sestavljajo: Poklicna in tehniška rudarska šola, Poklicna in tehniška strojna šola, Poklicna in tehniška elektro in računalniška šola, Poklicna in tehniška šola za storitvene dejavnosti, Splošna in strokovna gimnazija, Višja strokovna šola in Medpodjetniški izobraževalni center. Izvajajo 30 srednješolskih in 5 višješolskih programov v katere je bilo v šolskem letu 2005/2006 vpisanih 2394 dijakov, 740 študentov in 750 odraslih. Skupaj torej 3884 udeležencev izobraževanja. (ŠCV 2006). Zaposlenih imajo 271 strokovnih in 97 zunanjih sodelavcev. Med učitelji imajo 13 magistrov in 3 doktorje znanosti (Primožič, Kotnik 2006).

Medpodjetniški izobraževalni center, ki ga ima ŠCV ustanovljenega kot notranjo enoto, je nov mehanizem, ustvarjen z namenom povezovanja gospodarstva z izobraževalnim sistemom. Zaenkrat v Sloveniji obstajata dva delujoča MIC. Prvi je nastal v Velenju, drugi v Novem mestu, v Novi Gorici pa je MIC še v procesu ustanavljanja. Na državni ravni je načrtovanih 12 MIC in največ dva na posamezno regijo (Intervju z Elidom Bandljem). MIC v zakonodaji niso opredeljeni ampak zgolj omenjeni kot akterji na področjih izobraževanja, pridobivanja in preverjanja poklicnih kvalifikacij in praktičnega izobraževanja vajencev. Največ o medpodjetniških izobraževalnih centrih najdemo v predlogu Zakona o poklicnem in strokovnem izobraževanju⁶⁶, kjer 30. člen določa, da se v MIC:

⁶⁶ EVA 2005-3311-00041.

1. Izvaja del usposabljanja.
2. Pripravlja kandidate za mojstrske, delovodske ali poslovodske izpite.
3. Potrjuje NPK, opravlja praktični del zaključnih izpitov in poklicne mature.
4. Izvaja usposabljanje zaradi potreb tehnoloških sprememb v delovnih procesih in za zviševanje konkurenčne sposobnosti gospodarstva.

V Velenju je MIC del ŠCV in je neposredno povezan z vsemi njegovimi enotami, z okoliškimi podjetji in z obrtjo. Deluje na področjih elektrotehnike, strojništva, rudarstva in geotehnologij, komunale, mehatronike, turizma in storitvenih dejavnosti. MIC je prva ustanova v Sloveniji, ki je nastala z namenom okrepiti vez med industrijo in šolstvom. Poslanstvo MIC je »razvoj in promocija dejavnosti ŠCV, povezana s kakovostnim življenjem in vseživljenjskim učenjem ter dobrimi poslovnimi rezultati«. Domačim in tujim partnerjem želijo ponuditi lastno znanje, učno kakovost, inovativnost in ustvarjalne izkušnje. MIC trenutno deluje na 3120 m², vendar dograjujejo še 3341 m² dodatnih prostorov (ŠCV 2006).

Med njihove dejavnosti spadajo izobraževanje, funkcionalno usposabljanje, raziskave, razvoj, projektiranje in prototipna izdelava, promocijske in storitvene dejavnosti, energetski inženiring ter sodelovanje z domačimi in tujimi partnerji (Primožič in soavtorji, 2005). Z zgoraj naštetimi dejavnostmi so odlični na področju CNC tehnologije, kjer imajo tudi najmodernejšo opremo (Intervju z Elidom Bandljem).

Izobraževalni programi ŠCV in MIC v Zgornji Savinjski dolini

Medpodjetniški izobraževalni center bi podjetjem nudil programe izobraževanja in funkcionalnega usposabljanja na področju CNC tehnologij. Glede na to, da so podjetja verjetno zainteresirana tudi za izobraževanje in usposabljanje na drugih področjih, se ne želim povsem omejiti na CNC programe. Točen seznam programov bi bilo možno narediti šele, ko bi stekla pogajanja med podjetji in MIC.

V RIC bi se izvajali tudi izobraževalni programi, ki so zanimivi za področje Zgornje Savinjske doline. Šolski center Velenje bi lahko nudil programe na področju turizma, tujih jezikov, lesarstva, podjetništva in druge programe. Dijaki bi lahko del obveznosti opravili v domačem okolju. Zvišala bi se lahko raven vseživljenjskega učenja.

Zalo zanimiva možnost se odpira v izobraževanju brezposelnih, ki ga organizira Zavod RS za zaposlovanje (ZRSZ). Programi izobraževanja, imenovani tudi »Program 10.000+« se financirajo iz Evropskega socialnega sklada in iz sredstev integralnega proračuna (ZRSZ: 2006: 49). Postaviti podjetja in programe za brezposelne v isti center, bi pomenilo večje možnosti za zaposlitev in enostavnejši način prepoznavanja kvalitetnega kadra. Če bi programe za brezposelne izvajali istočasno z ostalimi, bi pridobil tudi sredstva za kritje izobraževalnega kadra in opreme. Zvišala bi se rentabilnost RIC.

RIC bi lahko koristil tudi naravne lepote in bogato turistično ponudbo okolice. V dolini so na voljo številni programi letnih ali zimskih aktivnosti na prostem⁶⁷. Takšna okolica je odlična za organizacijo poletnih kampov in raznih seminarjev.

S tako pestro ponudbo bi RIC izpolnjeval dva izmed petih ciljev »Prenove izobraževalnih programov poklicnega in srednjega strokovnega izobraževanja«. Urad za razvoj šolstva ima po besedah Elida Bandlja na tem področju zadane naslednje cilje:

1. Izboljšanje izobraževalnih in zaposlitvenih možnosti.
2. Povečanje odzivnosti sistema.
3. Sistemske izboljšave in večja koherentnost in učinkovitost sistema.
4. Priznavanje neformalno in priložnostno pridobljenega znanja.
5. Večja transparentnost v obliki učnih izidov in izboljšava vertikalne in horizontalne mobilnosti.

RIC bi s svojimi dejavnostmi odgovoril na izboljšane izobraževalne in zaposlitvene možnosti, medtem ko bi s svojo strukturo povečal tudi odzivnost sistema.

Bralec je do sedaj podrobno spoznal dejavnosti Razvojno izobraževalnega centra in zasledil nekatere pomembne organizacije, ki bi bile udeležene pri ustanavljanju RIC. Preden razgrnem strnjeno podobo RIC, naj navedem še nekatere podatke o glavnih igralcih, ki sem jih doslej omenil zgolj s sinonimom.

⁶⁷ Letni program lahko koristi lepote Logarske doline, Mozirskega gaja, kolesarskih poti, pohodniških možnosti, plezalnih sten, turističnih kmetij, vodnih športov na reki Savinji, ribolova, teniških in nogometnih igrišč, kulturnih znamenitosti. Za zimski program so na voljo tri alpska smučiča, med njimi tudi smučišče Golte, skakalnica na Ljubnem ob Savinji, proge za tek na smučeh in plezanje po ledenih stenah v Logarski dolini, športne dvorane posameznih občin, Snežna jama na Raduhi.

4.4.4 Glavni akterji RIC

V tem poglavju želim razjasniti sliko, katere organizacije so mišljene kot glavni akterji Razvojno izobraževalnega centra. Podjetja, ki želijo ostati anonimna, bodo opisana pod dodeljenimi nazivi. Podjetja bi RIC koristila za svoj lasten razvoj in s tem razvoj Zgornje Savinjske doline kot celote. Med javnimi partnerji imam v mislih vseh šest občin Zgornje Savinjske doline: Mozirje, Nazarje, Gornji Grad, Ljubno, Luče in Solčava.

Kovinski »blok« Razvojno izobraževalnega centra sestavljajo tri zelo uspešna podjetja:

PODJETJE KOVINA A

Podjetje Kovina A je glavni akter projekta RIC, saj sem projekt osnoval na njihovih interesih. Za proizvodnjo uporablja najmodernejšo CNC tehnologijo. Sedež podjetja je na Ljubnem ob Savinji in zaposluje med 50 in 100 ljudi. V slovenskem gospodarskem merilu je srednje veliko podjetje. Je dobavitelj delov in poslovni partner svetovno znanih gospodarskih imen, med njimi tudi koncerna Podjetja Kovina B (spletna stran podjetja in intervju z direktorjem podjetja).

PODJETJE KOVINA B

Podjetje Kovina B ima sedež v Nazarjah. Zaposluje med 500 in 1000 ljudi in je med najpomembnejšimi delodajalci v regiji. Je hčerinsko podjetje mednarodnega koncerna, razvejanega po vsem svetu, ki dosega letni promet nad 6 mrd. evrov (spletna stran podjetja in intervju z direktorjem kadrovskih in splošnih zadev).

PODJETJE KOVINA C

Podjetje Kovina C ima prav tako sedež na Ljubnem ob Savinji in je zelo ozko specializirano. Zaposluje med 100 in 200 ljudi. Na svojem področju ima 25% evropski tržni delež (spletna stran podjetja in intervju z direktorjem podjetja).

Lesni blok, ki je v Zgornji Savinjski dolini v zatonu, sestavljata naslednji podjetji:

PODJETJE LES A

Podjetje Les A je moralo pred nekaj leti v prisilno poravnavo. Danes se okoliščine izboljšujejo. Sedež podjetja je v Gornjem Gradu, zaposlujejo med 50 in 100 ljudi in so izredno izvozno usmerjeni (spletna stran podjetja in intervju z direktorjem podjetja).

PODJETJE LES B

Podjetje Les B deluje v Nazarjah in je programska enota enega največjih in najbolj izvozno usmerjenih podjetij v Sloveniji. Imajo med 100 in 200 zaposlenih. Program, ki le v manjšem delu deluje v Nazarjah, skupaj zaposluje preko 1000 delavcev (spletna stran podjetja in intervju z direktorjem podjetja).

OBČINE

Občin Zgornje Savinjske na tem mestu ni potrebno posamično obravnavati, saj so bile podrobno predstavljene v poglavjih 4.1 in 4.2.3. Njihova vloga v javno-zasebnem partnerstvu RIC je zamišljena kot vloga investitorjev in posrednikov za državna in evropska razvojna sredstva. Na ta način bi občine zagotovile, da se podjetja ne preselijo v urbane centre ali države s cenejšo delovno silo, ampak da se razvijajo in zaposlujejo v dolini. Preko ostalih programov RIC bi si občine omogočile tudi boljšo podjetniško klimo, porast vseživljenjskega učenja in približevanje k družbi znanja.

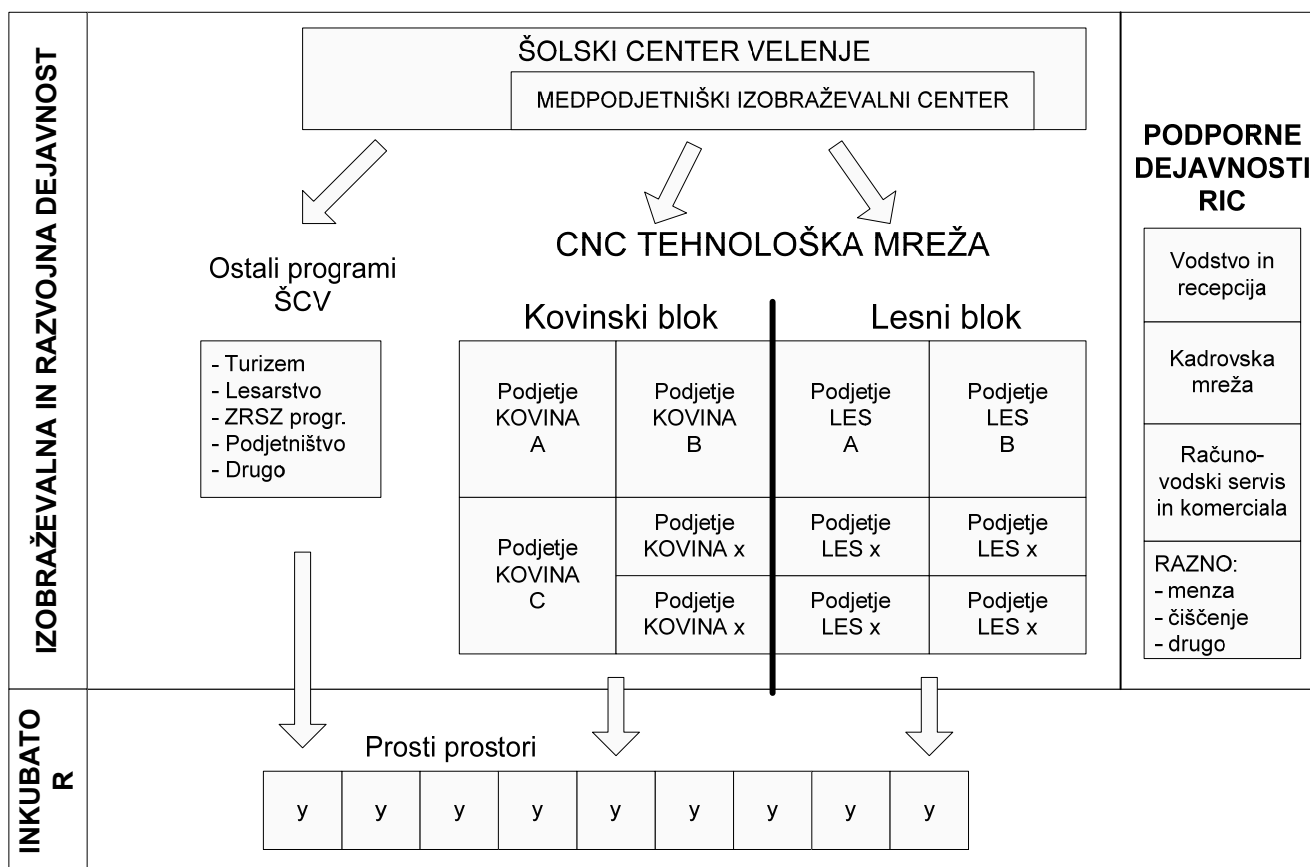
ŠCV in MIC

ŠCV in MIC sta temeljna akterja RIC, saj sta nosilca izobraževalne in razvojne dejavnosti. Na tem mestu ju ne bom dodatno opisoval, ker sta bila opisana v prejšnjem poglavju.

4.4.5 Model RIC

Prišel sem do poglavja, kjer sta struktura in dejavnost Razvojno izobraževalnega centra dovolj jasni, da ju lahko oblikujem v model. V posebnih poglavjih bom nakazal model produktov, model financiranja centra, njegovo lastniško strukturo, lokacijo, prostore in opremo ter njegove povezave s tujino. Vsebina teh poglavij bo predstavljena točkovno in bo oblikovana glede na zastavljeno strukturo in dejavnosti RIC.

Slika 4.4.5.1: Model Razvojno izobraževalnega centra Zgornje Savinjske doline



V modelu je struktura RIC jasno ločena na razvojno-izobraževalno dejavnost in inkubator. Srce modela sestavljajo podjetja CNC tehnološke mreže, ki zavzamejo obliko »čebelnjaka«. Podjetja so simbolično razdeljena v kovinski in lesni blok. Kovinski blok so uspešna podjetja, ki bodo zaradi skupnih tehnologij, kadrov in znanja lahko pomagala podjetjem lesnega bloka v hitrejši razvoj. Glavni akterji so prikazani z največjimi kvadrati. Ob njih se pojavijo manjši pravokotniki, označeni »Podjetje Kovina X« ali »Podjetje Les X«, ki predstavljajo možnost, da se v RIC vključijo tudi druga že delujoča podjetja. Kot najpomembnejši akter centra je na vrhu naveden Šolski center Velenje z Medpodjetniškim izobraževalnim centrom. S puščicami

so nakazani izobraževalni in razvojni programi, ki jih ŠCV in MIC izvajata za podjetja kovinskega in lesnega bloka ter tisti programi, ki jih ŠČV izvaja za dijake in odrasle prebivalce Zgornje Savinjske doline.

Z »y« so v inkubatorju označeni prosti prostori, namenjeni podjetjem v nastajanju (število je simbolično). S puščicami je nakazano, da novo-nastajajoča podjetja v RIC koristijo izobraževalni in raziskovalni kader ter kapital podjetij.

V modelu so navedene tudi podporne strukture centra. Podporne strukture so vodstvo centra, recepcija, računovodski servis, menza in čistilni servis. Katere izmed teh struktur so nujne, bi pokazala končna pogajanja med vsemi akterji centra. Obstaja še ena podpora struktura, ki bi v centru obstajala samostojno, ali pa spadala pod vodstvo. Poimenoval sem jo kadrovska mreža in predstavlja povezavo centra z Zavodom RS za zaposlovanje, študentskimi servisi, fakultetami in strokovnimi organizacijami. Namen te službe bi bilo povezovanje z zunanjim, svežim in kvalitetnim kadrom, ki bi v raziskovalni dejavnosti centra pomagal snovati produkte in delovne procese, ali pa koristil kapacitete za lastne (študijske) raziskave.

Model produktov

Produkti bi bili glede na določene funkcije in strukturo centra sledeči:

1. Poklicno in strokovno izobraževanje oziroma usposabljanje.
2. Razvoj individualnih produktov ali procesov.
3. Razvoj skupnih produktov ali procesov.
4. Inkubatorska dejavnost.
5. Strokovno svetovanje.
6. Vseživljenjsko učenje.
7. Najem izobraževalnih in raziskovalnih kapacitet.
8. Najem poslovnih prostorov.

Lastniška struktura

Lastniki centra bi bili vsi omenjeni glavni akterji, torej:

1. Podjetja Kovina A, B in C.
2. Podjetji Les A in B.
3. Občine Zgornje Savinjske doline.
4. Šolski center Velenje.

Kolikšen delež bi imel posamezen akter, bi bilo odvisno od njegovega vložka. Vložki bi lahko bili finančni, materialni, kadrovski, znanje oziroma tehnologija ali prostor za center.

Solastništvo bi ponudili tudi Razvojnemu, inovacijskemu in tehnološkemu središču (RITS) v Celju. RITS ima ustanovljen regijski podjetniški inkubator, ki bi pomagal pri inkubatorski dejavnosti RIC. RIC bi koristil njihovo znanje, izkušnje in povezave do kapitala.

Za ostala podjetja bi bila lastniška struktura najverjetneje zaprta, razen če bi kateri izmed glavnih akterjev v povezavo povabil poslovnega partnerja, ki bi bistveno pripomogel k uresničevanju funkcij Razvojno izobraževalnega centra.

Model financiranja

Model financiranja lahko razdelimo na dve fazi. Prva faza je proces ustanavljanja in zagona RIC, medtem ko je druga faza financiranje RIC, ko bi bil ta že polno operativen.

V fazi ustanovitve in zagona center še ne bi ustvarjal prihodkov, zato bi se moral v celoti financirati iz naslednjih virov:

1. Lastniki RIC.
2. Iz povratnih in nepovratnih državnih sredstev za razvoj.
3. Iz sredstev Evropskega sklada za regionalni razvoj.
4. Posojil.

V fazi, ko bi bil RIC že polno operativen, bi financiranje dejavnosti izviralo iz:

1. Prihodkov od izobraževanja.
2. Prihodkov od razvoja (delež od prodaje produktov).
3. Prihodkov od dividend novo-nastalih podjetij.
4. Prispevkov in investicij podjetij.
5. Prispevkov javnih partnerjev (morda z zaposlitvijo javnega uslužbenca).
6. Sredstev Evropskega socialnega sklada.

Lokacija, prostori in oprema

Center bi potreboval prostore za:

1. Predavalnice.
2. Tehnične laboratorije.
3. Vodstvo centra in ostale podporne strukture.
4. Kabinete.
5. Nova oziroma nastajajoča podjetja.

Ni nujno, da bi bili vsi prostori zagotovljeni znotraj RIC. Koristili bi lahko prostore osnovnih šol ali kakšne druge ustanove z ustreznimi kapacitetami.

Center se lahko ustanovi v že obstoječih, a izpraznjenih prostorih. S takšno potezo bi najverjetneje prihranili sredstva in čas. Slaba stran že obstoječih prostorov sta njihova kapaciteta in rasporeditev za izvajanje načrtovanih dejavnosti.

Alternativna možnost je novogradnja, kar omogoča prostore, ki bodo povsem ustrezali dejavnostim centra. Slaba stran novogradnje so visoki materialni stroški in časovna potratnost. Zelo verjetni so tudi pravni in gradbeni zapleti, ki bi proces ustanavljanja podaljšali.

Zelo pomembna je neposredna bližina relevantnih proizvodnih linij. Oprema, ki jo podjetja uporabljajo v proizvodnji ima visoko ceno, zato bi bilo nesmiselno enako opremo kupovati zgolj zavoljo izobraževanja in usposabljanja. Veliko bolj primerna oprema so simulatorji in osnovni stroji, na katerih učenci pridobijo temeljne veščine. Na simulatorjih oblikujejo izdelek, ki ga ob primerni priložnosti izdelajo na modernih strojih v proizvodnih linijah (intervju z Romanom Zupancem). Pomembno je da z izobraževanjem ne motimo proizvodnih

linij podjetji, saj bi s tem nižali njihovo konkurenčnost. Pri opremljenosti je pomembna tudi moderna informacijsko-komunikacijska infrastruktura centra.

Nenazadnje bi bila dobrodošla tudi lokacija v osrčju Zgornje Savinjske doline, saj s tem prebivalcem zagotovimo enako dostopnost centra.

Povezava s sorodnimi organizacijami in tujino

RIC bi bil povezan s tujimi podjetji in razvojno izobraževalnimi institucijami. V ta namen bi koristil mednarodne povezave ŠČV in MIC ter mrežo RITS Celje.

RIC bi si moral tem prej ustvariti lastno mrežo, pri čemer bi mu lahko pomagale mednarodne povezave podjetij in občin vključenih v RIC.

4.5 INTERES ZA CENTER RAZVOJA IN IZOBRAŽEVANJA V ZGORNJI SAVINJSKI DOLINI

Izdelan model je primerna podlaga za preverjanje interesa posameznih skupin akterjev. V tem poglavju preverjam drugo hipotezo: *»Obstaja interes za center izobraževanja in razvoja v Zgornji Savinjski dolini«*.

Interes akterjev je ključna sestavina, ki vodi v realizacijo projekta in posledično v dejanski vpliv na regionalni razvoj.

Za preverjanje interesa občin Zgornje Savinjske doline sem uporabil metodo ankete in z njo zajel vseh šest županov. Župani so bili pred tem informirani o projektu RIC.

Za podjetja sem oblikoval strukturiran intervju. Vsi direktorji izbranih podjetij so odgovarjali na enaka vprašanja, ki so bila nekoliko drugačna od tistih namenjenih občinam.

Za preverjanje interesa Šolskega centra Velenje in Medpodjetniškega izobraževalnega centra sem uporabil metodo usmerjenega intervjuja. Direktor ŠČV in namestnik ravnatelja MIC sta

bila intervjujana ločeno in jima je bila vnaprej znana le tema pogovora. ŠCV in MIC sta za projekt ključnega pomena. Sta akterja, ki se v projekt ne bi priključila, da bi kapacitete koristila, ampak da bi jih priskrbela. Zato sem z usmerjenim intervjujem želel ugotoviti njuno stališče in interese, brez da bi ju omejeval s svojimi pogledi (vprašanje kot sugestija).

Projekt RIC želim preveriti tudi glede na potrebo po CNC kadru na trgu dela. Če bi na trgu obstajali viški, potem ustanovitev centra v zadani obliki ne bi bila smiselna. Zato sem pred preverjanjem interesa glavnih akterjev preveril uradne podatke o kadrovskih potrebah.

4.5.1 Potreba po CNC usposobljenem kadru na trgu dela

Uradni podatki o kadrovskih potrebah so relativno skopi in nezanesljivi. Iskal sem jih pri dveh pristojnih inštitucijah – ZRSZ (Območna služba Velenje) ter na Gospodarski zbornici Slovenije.

Območna služba Velenje ZSRS v Poročilu za leto 2005 navaja potrebe po delavcih, pripravnikih in realizaciji teh potreb. Podatki zadevajo celotno območje Območne službe Velenje. Dosegljivi so le na ravni glavnih poklicnih skupin Standardne klasifikacije poklicev. Med desetimi skupinami sem izbral dve, ki smiselno pokrivata področje CNC tehnologije, sestavljanja produktov in ostale fine obdelave kovin ali lesa.

V poklicni skupini »Tehniki in drugi strokovni sodelavci« so v letu 2005 zabeležili 1.131 potrebnih kadrov, izmed katerih jih je bilo 675 realiziranih. Pokritost potreb je v tej skupini znašala 59,7 odstotkov (ZRSZ 2005: 19). V poklicni skupini »upravljavci strojev in naprav, industrijski izdelovalci« so v letu 2005 zabeležili 3.069 potrebnih kadrov, izmed katerih jih je bilo 1.959 realiziranih. Pokritost potreb je v tej skupini znašala 63,8 odstotkov (prav tam: 20).

Ti podatki podajo osnovno idejo o realizaciji zaposlitev, vendar so zelo nezanesljivi. Zadevajo namreč območje veliko večje od Zgornje Savinjske doline in vrsto poklicev, ki za RIC niso relevantni.

Podatke o kadrovske potrebah sem iskal tudi na Gospodarski zbornici Slovenije, v njihovi Službi za izobraževanje. Tam zaposlena svetovalka Barbara Krajnc⁶⁸ mi je zagotovila, da se splošni podatki o potrebah po izobraževanju ali zaposlovanju CNC operaterjev in ostalih kadrov ne vodijo in da jih najverjetneje tudi drugje ni moč dobiti.

Morda najbolj zanesljiv vir podatkov o potrebi po CNC operaterjih sem dobil v že omenjenem intervjuju z Romanom Zupancem, ki je navedel, da program NPK »Operater na CNC stroju« na Šolskem centru Celje opravljajo že tri leta in da so imeli v prvem letu zgolj 12 kandidatov, v tretjem pa že preko 100.

Navedeni podatki Zavoda RS za zaposlovanje in Gospodarske zbornice Slovenije so nezanesljivi, zato na njihovi osnovi ne bom delal trdnih zaključkov o potrebi po RIC.

4.5.2 Interes ŠCV in MIC

Prisotnost ŠCV v projektu je za strukturo RIC bistvenega pomena, zato sem interes najprej preveril pri tem akterju. Direktor ŠCV Ivan Kotnik mi je v intervjuju zagotovil, da jih prisotnost v Zgornji Savinjski dolini zanima iz več zornih kotov⁶⁹:

1. Želijo si zagotoviti preživetje, saj je na trgu vse več šol in vedno manj otrok.
2. Želijo si zagotoviti večjo participacijo prebivalcev Zgornje Savinjske doline, še zlasti v luči nastajanja Savinsko-Šaleške NUTS 3 regije.
3. Želijo pokriti deficit pri programih za dekleta, ki bi za Zgornjo Savinjsko obsegali naprimer področje turizma.
4. Ustanovljen imajo Medpodjetniški izobraževalni center, ki bi izvajal programe za podjetja.
5. ŠCV se trudi pridobiti tem več sredstev na trgu, kjer trenutno ustvarjajo 1 milijon evrov prihodkov. Sredstva ministrstva v tej kvoti niso všteta.

⁶⁸ Intervju: Barbara Krajnc, Svetovalka, Služba za izobraževanje Gospodarske zbornice Slovenije. Intervju opravljen 08. 05. 2006 na sedežu GZS: Dimičeva 13, 1504 Ljubljana.

⁶⁹ Intervju: Ivan Kotnik, Direktor Šolskega centra Velenje. Intervju opravljen 05. 06. 2006 V prostorih ŠCV: Trg mladosti 3, 3320 Velenje.

Za projekt RIC so pripravljene podati pisno podporo in pričeti dogovarjanja s podjetji in občinami. Izrazili so tudi željo, da se po opravljeni raziskavi v njihovih prostorih izvede prvi sestanek vseh akterjev.

Na MIC sem opravil intervju z namestnikom ravnatelja Srečkom Podvrženom⁷⁰. Izrazil je interes za sodelovanje in zagotovil kakovost MIC, ki sodeluje z velikimi tehnološkimi podjetji v Savinjsko-Šaleški regiji.

Izrazil je tudi pomislek glede oblike sodelovanja med MIC in RIC, saj ni prepričan, ali je lahko MIC solastnik RIC (zakonodaja tega ne opredeljuje). Če to ni možno, potem bo RIC moral delovati kot organizacijska enota MIC. Tretja možnost je, da je RIC sestavljen iz več enot, ki delujejo kot konglomerat.

ŠCV in MIC sta potrdila interes za sodelovanje v projektu, s čimer sem opravil prvi korak k potrditvi hipoteze, da obstaja interes za center izobraževanja in razvoja v Zgornji Savinjski dolini.

4.5.3 Interes podjetij

Rezultati intervjujev z direktorji podjetij so zelo pozitivni. Težave sem imel zgolj s podjetjem Les B, kjer mi je direktor svetoval, naj se za večino vprašanj obrnem na osrednje vodstvo podjetja, katerega del je Podjetje Les B.

Podjetja sem povprašal po interesu za center, sredstvih za ustanovitev in širjenju proizvodnje. Rezultati na specifična vprašanja so vidni v spodnji tabeli⁷¹.

⁷⁰ Intervju s: Srečko Podvržen, namestnik ravnatelja MIC. Intervju opravljen 01. 06. 2006 v prostorih MIC: Koroška 62a, 3320 Velenje.

⁷¹ Zaradi želje po anonimnosti imen intervjujancev ne bom podal. Vsi intervjuji so bili opravljeni med 27. aprilom in 01. junijem 2006. Vprašanja intervjujev so na voljo v prilogi E: Vprašanja intervjujev za podjetja

Tabela 4.5.3.1: Interes za Razvojno izobraževalni center – odgovori podjetij

| | Kovinski blok | | | Lesni blok | |
|--|---------------|----------------------|---------------------------|-----------------------|------------------------|
| | P. Kovina A | P. Kovina B | P. Kovina C | P. Les A | P. Les B ⁷² |
| Vam je projekt RIC v interesu in bi ga podprli? | Da | Da | Da | Da | / |
| Se vam zdi smiselno, da bi center poleg izobraževalne vseboval tudi razvojno komponento? | Da | Da | Da | Da | / |
| Ali bi koristili izobraževalne kapacitete centra? | Da | Da | Da | Da | Da |
| Ali bi koristili raziskovalne kapacitete centra? | Da | Da | Verjetno ne ⁷³ | Da | / |
| Načrtujete širitev proizvodnje (delovne sile)? | Da | Da | Da | Ne | / |
| Bi sofinancirali njegovo ustanovitev in delovanje? | Da | Da | Da | Da | / |
| Bi kako drugače prispevali k nastanku? | Oprema, | Strokovnjaki, oprema | Strokovnjaki | Prostori, proizvodnja | / |
| Bi prispevali tudi, če bi RIC stal v drugi občini kot vaše podjetje? | Da | Da | Verjetno ne | Ne | / |

Vir: Intervjuji z direktorji podjetij.

Štiri podjetja so na vprašanje o interesu za RIC odgovorila pritrdilno. Podjetje Les B odgovora ni podalo. Posebno moram poudariti, da je Podjetje Kovina C interes izrazilo pod pogojem, da bi ŠCV uspešno odgovoril na njihove zahteve po zelo specifičnem znanju o obdelavi zobatih vencev. Ista štiri podjetja so izrazila, da se jim zdi bolj smiselno, če RIC poleg izobraževalne vsebuje tudi razvojno komponento.

Vprašanje o koriščenju izobraževalnih kapacitet je edino, kjer se je opredelilo tudi Podjetje Les B. Vseh pet podjetij je na vprašanje odgovorilo pritrdilo, s čimer je projekt dobil najširše odobravanje in največjo potrditev. Odgovor Podjetja Les B je lahko interpretiran kot indic, da bi izobraževalne kapacitete koristila tudi podjetja, ki v center ne bi vstopila kot aktivni partnerji.

Manjši interes je bil izkazan za koriščenje raziskovalnih kapacitet. Možnost koriščenja sta potrdili dve podjetji iz kovinskega bloka in eno iz lesnega bloka. Odgovora zopet ni podalo Podjetje Les B. Podjetje Kovina C je podvomilo v koriščenje raziskovalnih kapacitet zaradi svoje izrazite specializiranosti.

⁷² Direktor Podjetja Les B je odgovoril samo na vprašanje koriščenja izobraževalnih kapacitet. Za vsa ostala vprašanja me je napotil na vodstvo podjetja, katerega del je Podjetje Les B. Tam nisem uspel opraviti razgovora.

⁷³ Raziskovalne kapacitete bi koristili, če bi RIC vseboval naprimer laboratorij za testiranje materialov.

Zelo pomemben kazalec je tudi širjenje proizvodnje. V takšnih primerih podjetje zaposluje novo, ali prerazporeja obstoječo delovno silo. Širitev so potrdila podjetja kovinskega bloka, katerih novi kader bi lahko izobrazili in usposobili v RIC.

Podjetja so morala izkazane interese utemeljiti s pripravljenostjo prispevati sredstva za ustanovitev centra. Finančna sredstva so pripravljena prispevati vsa štiri podjetja, ki so na vprašanje odgovorila. Prispevali bi tudi opremo in svoje strokovnjake. Podjetje Les A je nadalje ponudilo svojo poslovno stavbo v Gornjem Gradu in del proizvodnje.

Zgornja Savinjska dolina je 508 km² veliko območje s šestimi občinami, zato sem preveril, če bi podjetja prispevala k ustanavljanju, tudi če center ne bi stal v njihovi občini. Pozitivno sta odgovorili le podjetji Kovina A in Kovina B. Izbira lokacije centra bi vzbudila precejšnje polemike, ker se izključujeta podjetji, ki sta odgovorili negativno. Podjetje Kovina C namreč deluje na Ljubnem ob Savinji, medtem ko Podjetje Les A deluje v Gornjem Gradu.

Preveril sem tudi interes podjetij za razvijanje skupnih projektov, delitve znanja in opreme. S tem bi se odprla možnost za ustvarjanje reprodukcijskih verig in tehnoloških mrež. Nadalje sem preveril še interes za financiranje prodornih idej tretjih oseb in inkubatorsko dejavnost. Odgovori so navedeni v sledeči tabeli.

Tabela 4.5.3.2: Interes podjetij za skupne projekte in inkubatorsko udejstvovanje

| | Kovinski blok | | | Lesni blok | |
|--|---------------|-------------|--------------------|------------|----------|
| | P. Kovina A | P. Kovina B | P. Kovina C | P. Les A | P. Les B |
| Bi bili pripravljeni razvijati skupne projekte, deliti know-how in opremo? | Da | Da | Da, če je to možno | Da | / |
| Ali imate poslovnega partnerja, ki ga vidite kot možnega partnerja v tem centru? | / | Morda | Ne | Da | / |
| Bi bili pripravljeni financirati prodorno Idejo tretje osebe (investirali tvegani kapital in se inkubatorsko udeleževali)? | / | Da | Da | Da | / |

Vir: Intervjuji z direktorji podjetij.

Skupne projekte so pripravljena izvajati štiri podjetja. Potrebno je omeniti, da sta podjetji Kovina A in Kovina B že sedaj v odnosu dobavitelj-kupec. Reprodukcijska veriga torej že obstaja in bi jo bilo potrebno zgolj nadgraditi. Podjetje Kovina C skupen razvoj podpira, vendar dvomi, da bi se našel primeren partner za njihovo specializiranost.

Podjetja sem vprašal, če imajo kakšnega partnerja, ki ga jaz nisem predvidel in bi ga oni želeli povabiti v RIC. Dobil sem vse tri možne odgovore, zato obstaja možnost za nove partnerje.

Na vprašanje, če bi bili pripravljeni financirati prodorno idejo tretje osebe in vanjo investirati svoj kapital, so odgovorila tri podjetja – vsi trije odgovori so pozitivni. Obstaja torej tudi temelj za inkubatorsko dejavnost.

Podjetja so z odgovori dokazala interes za Razvojno izobraževalni center. Najbolj jih zanima izobraževalna komponenta centra, nekoliko manj pa razvojna in inkubatorska komponenta. Podjetja so izkazala tudi finančno-materialno podporo, kjer bi prispevala finančna sredstva, prostore, opremo in strokovnjake. Posebno pozornost bi morali posvetiti izbiri lokacije centra, saj na tem področju obstaja določen konflikt interesov.

4.5.4 Interes občin

Pozitivni so tudi rezultati anketiranja županov vseh šestih občin. Odgovarjali so na vprašanja o interesu in pripravljenosti za financiranje projekta. Večina vprašanj je podobna vprašanjem zastavljenim podjetjem. Rezultati anketiranja so predstavljeni v naslednji tabeli:

Tabela 4.5.4.1: Interes za Razvojno izobraževalni center – odgovori občin

| | MOZ. | NAZ. | G.G. | LJU. | LUČ. | SOLČ. |
|---|-------------------------------------|--|------|--|-------------------------------------|--|
| Se vam zdi smiselno, da bi dolina imela svoj razvojno izobraževalni center? | Da | Da | Da | Da | Da | Da |
| Vam je projekt RIC v interesu in bi ga podprli? | Da | Da | Da | Da | Da | Da |
| Bi sofinancirali njegovo ustanovitev in delovanje? | Da | Da | / | Da | Da | Če je možno (proračun) |
| Bi kako drugače prispevali k nastanku? | Posrednik za državna in EU sredstva | Parcela, posrednik za državna in EU sredstva | / | Parcela, posrednik za državna in EU sredstva | Posrednik za državna in EU sredstva | Parcela, posrednik za državna in EU sredstva |
| Bi prispevali tudi če bi RIC stal v drugi občini? | Da | Da | / | Da | Da | Če je možno (proračun) |

Vir: Anketiranje županov.

Župani so najprej odgovarjali na smiselnost razvojno izobraževalnega centra v Zgornji Savinjski dolini. Vseh šest jih je odgovorilo pozitivno in izrazilo potrebo po takšni inštituciji. Vseh šest jih je izrazilo tudi interes in pripravljenost podpreti projekt RIC.

Izraženi interes so utemeljili z interesom za prispevanje finančno-materialnih sredstev. Občina Gornji Grad na vprašanja o sofinanciranju in ostalih sredstvih ni odgovorila. Omejitve pri prispevanju finančnih sredstev je omenila tudi Občina Solčava, ki ima 538 prebivalcev in sorazmerno manjši proračun.

Glede na to, da ima največja občina doline okrog 6400 prebivalcev, si RIC od občin ne more obetati velikih finančnih sredstev. Najverjetneje bi bil poudarek na ostalih oblikah prispevkov. Vseh pet občin, ki so na vprašanje odgovorila, je pripravljenih delovati kot posrednik za državna in evropska razvojna sredstva. Občini Ljubno in Solčava sta izkazali tudi pripravljenost priskrbeti parcelo za novogradnjo.

Nazadnje se je pet izmed šestih občin izreklo, da bi projekt financirale četudi bi RIC stal v drugi občini. Kot sem že omenil, na vprašanje ni odgovorila Občina Gornji Grad.

Iz danih odgovorov je moč zaključiti, da interes za RIC obstaja, saj so ga pripravljene podpreti vse občine doline. Pet izmed šestih občin je nakazalo tudi pripravljenost zagotoviti finančna sredstva ali drugo obliko pomoči, medtem ko ena občina na ta vprašanja ni odgovorila.

4.5.5 Interes RRA Celje

Usmerjen intervju sem opravil tudi z direktorjem Razvojnega, inovacijskega in tehnološkega središča Celje (RITS Celje) in Regionalne razvojne agencije d.o.o. (RRA) Celje Borisom Klančnikom⁷⁴. Intervju je bil opravljen pred ostalimi in preden sem dokončal model RIC.

Naj omenim, da je Boris Klančnik pomembno vplival na idejno zasnovo RIC, saj je ravno on predlagal matrično strukturo in odprt mrežni sistem podjetij. Tekom intervjuja je nakazal tudi interes za sofinanciranje RIC. Kot partner bi želel zavzeti pasivno vlogo, saj ima čas in kadre usmerjene na druga področja.

RIC bi s partnerstvom in solastništvom RRA dobil zelo pomembno strateško povezavo. RRA namreč oblikuje regionalne razvojne programe, svetuje pri razpisih in posreduje na področju pridobivanja razvojnih sredstev.

Boris Klančnik je omenil tudi RITS projekte in povezave v balkanskih državah. Podjetjem prisotnim v RIC bi se odprle povezave in poti na južne trge, medtem ko bi inkubator RIC deloval v partnerstvu z regionalnim inkubatorjem v RITS.

Nazadnje se je usmeril še v finance, saj so evropska sredstva dosegljiva le dobrim zgodbam. *»Virov teh sredstev je sicer zelo veliko in vsi sanjajo o njih, vendar je njihov predpogoj zelo dobra zgodba (projekt). Večinoma sredstva pritekajo zelo počasi in so povrnjena, ko je projekt že kočan«* (Boris Klančnik, intervju 04.05.2006).

⁷⁴ Intervju: Boris Klančnik, direktor RRA Celje in RITS Celj. Intervju opravljen 04. 05. 2006 na sedežu RRA in RITS: Kidričeva ulica 25, 3000 Celje.

4.5.6 Potrditev druge hipoteze

Odgovori glavnih akterjev kažejo na presenetljivo velik interes po Razvojno izobraževalnem centru Zgornje Savinjske doline.

Interes v RIC so izkazali:

1. Šolski center Velenje s pripadajočim Medpodjetniškim izobraževalnim centrom.
2. Pet izmed šestih podjetij (šesto podjetje na vprašanja ni odgovarjalo).
3. Vseh šest občin.
4. Regionalna razvojna agencija Celje.

Odkrile so se možnosti finančno-materialnih prispevkov s strani javnih kot tudi zasebnih partnerjev. Vsa podjetja so zagotovila koriščenje izobraževalnih kapacitet in delni interes v koriščenju raziskovalnih kapacitet, skupnih projektih in inkubatorski dejavnosti.

Odkrila sta se tudi dva dejavnika, ki bi pomembno vplivala na črpanje sredstev EU:

1. Sodelovanje Regionalne razvojne agencije, ki ima pomembno vlogo pri dodeljevanju razvojnih sredstev. Koristili bi njihovo znanje in neposredne izkušnje.
2. Velika pripravljenost javnih in zasebnih partnerjev za sofinanciranje projekta in pripravljenost javnih partnerjev za posredovanje do evropskih sredstev. Finančna zagotovila bi omogočila realizacijo projekta brez evropskih sredstev, s čimer se paradokсно poveča verjetnost za njihovo pridobitev.

Posebno pozornost bi morali posvetiti izbiri lokacije centra, saj na tem področju obstaja določen konflikt interesov.

V zgornjih poglavjih sem dokazal splošen in specifičen interes za RIC. Brez dvoma lahko torej potrdim drugo hipotezo, da *»obstaja interes za center izobraževanja in razvoja v Zgornji Savinjski dolini«*.

4.6 RIC KOT JAVNO-ZASEBNO PARTNERSTVO

Doslej sem v praktičnem delu diplomske naloge dokazal, da je Zgornja Savinjska dolina manj razvito območje Slovenije, da je usmerjena v razvoj in da zastavljeni akterji izkazujejo visoko stopnjo interesa za izdelani model Razvojno izobraževalnega centra. V tem poglavju bom preverjal tretjo hipotezo, da je JZP prednost, ki zelo poveča možnosti realizacije projekta RIC.

Zanima me, če so akterji pripravljeni med sabo sodelovati, saj drugače možnost za JZP avtomatično odpade. Nadalje je pomemben način sodelovanja (aktiven ali pasiven) in ali sodelovanje poveča možnost realizacije projekta. Z odgovori na ta vprašanja bom ocenil tretjo hipotezo, vendar želim storiti še en korak dalj. Zanima me, ali bi akterji projekt podprli tudi v primeru popolnega izpada nasprotne sfere (javne ali zasebne). Torej v primeru zgolj javnega ali zgolj zasebnega projekta.

Akterje sem v grobem povprašal po naslednjih temah:

1. Ali so pripravljeni sodelovati z ostalimi akterji iz javne ali zasebne sfere?
2. Kakšne naj bodo vloge različnih partnerjev?
3. Ali imajo izkušnje z JZP in kako se ocenjujejo kot partnerji?
4. Ali prisotnost akterjev iz nasprotne sfere (javne ali zasebne) veča možnost realizacije projekta?
5. Ali bi projekt podprli tudi brez akterjev iz nasprotne sfere (javne ali zasebne)?
6. Ali je JZP najbolj smiselna oblika za ta projekt?

Iz obravnave sem izključil ŠCV, ker je partnerstvo namenjeno javnemu in zasebnemu sektorju Zgornje Savinjske doline. ŠCV ima predvsem vlogo »dobavitelja« izobraževalnih in raziskovalnih kadrov za partnerstvo. Poleg tega je ŠCV izrazil pripravljenost za sodelovanje v uresničljivem projektu, medtem ko v tem poglavju šele ugotavljamo, ali bi bil RIC uresničljiv tudi v primeru izpada JZP.

Najprej bom preveril stališča občin in podjetij, nakar bom rezultate združil z ugotovitvami iz analitične obravnave JZP (poglavje 2.1.9). Poglavje bom zaključil s potrditvijo ali zavrnitvijo tretje hipoteze.

4.6.1 JZP RIC in vpliv JZP na uresničljivost projekta – stališča občin

Občine so na nekatera vprašanja odgovorila povsem enotno in na druga povsem različno. Odgovore so prikazani v naslednji tabeli.

Tabela 4.6.1.1: JZP RIC – stališča občin

| | MOZ. | NAZ. | G.G. | LJU. | LUČ. | SOLČ. |
|---|---|-----------------------------------|-------------------------------------|--|-----------------------|--|
| Ste pripravljeni v projektu sodelovati z drugimi občinami? | <i>Da</i> | <i>Da</i> | <i>/</i> | <i>Da</i> | <i>Da</i> | <i>Da</i> |
| Ste pripravljeni v projektu sodelovati z zasebnimi podjetji? | <i>Da</i> | <i>Da</i> | <i>/</i> | <i>Da</i> | <i>Da</i> | <i>Da</i> |
| Kakšno vlogo naj v projektu zavzamejo javni partnerji? | <i>Aktivno</i> | <i>Aktivno</i> | <i>Aktivno</i> | <i>Aktivno</i> | <i>/</i> | <i>Programsko aktivno, sicer pasivno</i> |
| Kakšno vlogo želite zavzeti vi? | <i>Aktivno</i> | <i>Aktivno</i> | <i>Aktivno</i> | <i>Aktivno</i> | <i>/</i> | <i>Programsko aktivno, sicer pasivno</i> |
| Ste že bili kdaj član JZP? | <i>Da</i> | <i>Da</i> | <i>Da</i> | <i>Da</i> | <i>Da</i> | <i>Da</i> |
| Se ocenjujete kot dober in zanesljiv partner? | <i>Da</i> | <i>Srednje</i> | <i>Ne</i> | <i>Da</i> | <i>Srednje</i> | <i>Da</i> |
| Menite, da prisotnost zasebnih partnerjev poveča možnost realizacije RIC? | <i>Da</i> | <i>Da</i> | <i>Da</i> | <i>Da</i> | <i>Da</i> | <i>Da</i> |
| Kako? | <i>Splošen int., kapital, jasna vizija, zavzetost</i> | <i>Interes za vloženi kapital</i> | <i>Potreba po strokovnih kadrih</i> | <i>Občina ne zmore takšnega projekta</i> | <i>Boljši lastnik</i> | <i>Večji: interes, kapital</i> |
| Menite, da je JZP najbolj smiselna oblika za ta projekt? | <i>Da</i> | <i>Ne</i> | <i>Da</i> | <i>Da</i> | <i>Da</i> | <i>Da</i> |
| Bi projekt podprli tudi če ne bi bilo vključenih privatnih partnerjev? | <i>Da</i> | <i>Da</i> | <i>/</i> | <i>Ne</i> | <i>/</i> | <i>Ne</i> |

Vir: Anketiranje županov.

Pet občin je izrazilo pripravljenost na sodelovanje tako z javnimi kot zasebnimi partnerji, medtem ko Občina Gornji Grad na vprašanje ni odgovarjala. S strani občin torej ni čutiti nasprotovanj javno-zasebnemu partnerstvu.

Štiri občine so mnenja, da morajo javni partnerji v projektu zavzeti aktivno vlogo in da si takšno vlogo želijo tudi sami. Občina Solčava je odgovorila, da bi morale imeti vse občine aktivno vlogo v programskem smislu, drugače pa ostati pasivne. Ker me zanima predvsem

splošna ocena, bom pri Občini Solčava upošteval odgovor »pasivna vloga«. ⁷⁵ Na vprašanje ni odgovarjala Občina Luče.

Vseh šest občin izjavlja, da imajo z JZP neposredne izkušnje, kar sem že utemeljil v poglavju o usmerjenosti občin v razvoj. Ali so v partnerstvih zanesljiv in dober partner, so ocenile zelo različno. Tri občine so odgovorile pritrdilno, dve sta se ocenili kot srednje kvaliteten partner in ena občina kot slab partner. Ker sta stabilnost in kvaliteta javnih partnerjev za JZP zelo pomembni, bi bilo miselno to področje podrobneje raziskati. Ugotoviti je potrebno, ali bi lahko prisotnost posameznih občin ogrozila ustanavljanje RIC oziroma zavirala njegovo delovanje.

Svoj del odgovora na tretjo hipotezo so občine izrazile enoglasno. Vseh šest jih je mnenja, da prisotnost zasebnih partnerjev poveča možnost realizacije projekta zaradi naslednjih faktorjev: splošen interes, interes za vloženi kapital, jasna vizija, zavzetost, potreba po kadrih, sposobnost vodenja takšnega projekta in boljše lastništvo.

S trditvijo, da je JZP najprimernejša oblika za projekt RIC, se je strinjalo pet občin, medtem ko je Občina Nazarje trditvi nasprotovala. Projekta bi se ob odsotnosti zasebnih partnerjev udeležili le dve občini. Dve občini sta udeležbo v RIC v tem primeru zavrnila, medtem ko dve na to vprašanje nista odgovorili.

Glede na rezultate zaključujem, da vse občine Zgornje Savinjske doline v JZP vidijo višje možnosti za realizacijo projekta. Takšno mnenje potrjuje tudi dejstvo, da sta le dve občini pripravljene izvesti projekt brez zasebnega sektorja. To je pritrdilen odgovor občin na tretjo hipotezo. Morda je smiselno omeniti zgolj še nujo po podrobnejši analizi občin. Nekatere občine se ne opredeljujejo kot dober partner, zato bi bilo smiselno preveriti njihovo dosedanje delovanje v partnerstvih. Na osnovi rezultatov bi ugotavljali smiselnosti njihove vključenosti v RIC.

⁷⁵ Občin po vlogi zasebnega sektorja nisem spraševal, saj funkcije RIC samodejno predpostavljajo aktivno vlogo podjetij.

4.6.2 JZP RIC in vpliv JZP na uresničljivost projekta – stališča podjetij

Podjetja so na vprašanja odgovorila bolj homogeno od občin, o čemer pričajo podatki iz spodnje tabele. Zopet ni odgovarjalo Podjetje Les B.

Tabela 4.6.2.1: JZP RIC – stališča podjetij

| | Kovinski blok | | | Lesni blok | |
|---|-------------------------------------|-------------------------------------|-------------------------------------|-------------------------------------|----------|
| | P. Kovina A | P. Kovina B | P. Kovina C | P. Les A | P. Les B |
| Ste pripravljeni v projektu sodelovati z javnimi partnerji? | <i>Da</i> | <i>Da</i> | <i>Da</i> | <i>Da</i> | / |
| Ste pripravljeni v projektu sodelovati z zasebnimi podjetji? | <i>Da</i> | <i>Da</i> | <i>Da</i> | <i>Da</i> | / |
| Kakšno vlogo naj v projektu zavzamejo javni partnerji? | <i>Pasivno</i> | <i>Pasivno</i> | <i>Pasivno</i> | <i>Pasivno</i> | / |
| Kakšno vlogo želite zavzeti vi? | <i>Aktivno</i> | <i>Aktivno</i> | <i>Aktivno</i> | <i>Aktivno</i> | / |
| Ste že bili kdaj član JZP? | / | <i>Ne</i> | <i>Ne</i> | <i>Da</i> | / |
| Se ocenjujete kot dober in zanesljiv partner? | <i>Da</i> | <i>Da</i> | <i>Da</i> | <i>Da</i> | / |
| Menite, da prisotnost javnih partnerjev poveča možnost realizacije RIC? | <i>Da</i> | <i>Da</i> | <i>Da</i> | <i>Da</i> | / |
| Kako? | <i>Razvojna sredstva, prispevki</i> | <i>Razvojna sredstva, prispevki</i> | <i>Razvojna sredstva, prispevki</i> | <i>Razvojna sredstva, prispevki</i> | / |
| Menite, da je JZP najbolj smiselna oblika za ta projekt? | <i>Verjetno Da</i> | <i>Da</i> | <i>Da</i> | <i>Da</i> | / |
| Bi projekt podprli tudi, če ne bi bilo vključenih javnih partnerjev? | <i>Morda</i> | <i>Ne</i> | <i>Morda</i> | <i>Verjetno Da</i> | / |

Vir: Intervjuji z direktorji podjetij.

Vsa štiri podjetja, ki so na vprašanja odgovarjala, so na sodelovanje z javnimi in zasebnimi akterji odgovorila pritrdilno. Podjetja torej nimajo zadržkov do javno-zasebnega partnerstva. V projektu RIC želijo zavzeti aktivno vlogo, medtem ko od občin pričakujejo pasivno vlogo. Na tem mestu se pojavi konflikt, saj se je večina občin opredelila za aktivno vlogo. Vir konflikta je lahko dejanska razlika v mnenjih ali pa zgolj nerazumevanje zaradi:

1. Različnih pogledov na pomen pojmov »aktivna« in »pasivna« vloga. Pojma lahko imata zelo ozek ali pa zelo širok pomen. Še zlasti za podjetja, ki rada zavzamejo zelo operativna stališča.
2. »Ad rem«⁷⁶ konflikta. Podjetja so se verjetno nanašala na programe namenjene njim, medtem ko so se občine najverjetneje nanašale na ustanavljanje centra in na programe za prebivalstvo.

⁷⁶ »Ad rem« – latinski izraz za »o stvari pogovora«.

Pri podjetjih je viden primanjkljaj izkušenj z JZP, saj je članstvo doslej izkusilo le Podjetje Les A. Ne glede na to, so se vsa podjetja ocenila kot dobri in zanesljivi partnerji, kar sklepajo iz povezav s svojimi poslovnimi partnerji.

Vsa podjetja so nadalje prepričana, da prisotnost javnih partnerjev veča možnost realizacije projekta. Kot glavni prispevek javnih partnerjev so podjetja potrdila različne finančno-materialne prispevke občin in posredovanje do državnih ali evropskih razvojnih sredstev.

Da je JZP najprimernejša oblika za ta projekt, so se strinjala vsa štiri podjetja. Odsotnost javnih partnerjev in izpad JZP bi na realizacijo projekta imela zelo velik vpliv. Največje podjetje Kovina B je izjavilo, da brez javnih partnerjev projekta ne bi podprlo. Povsem neodločeno sta odgovorili tudi podjetji Kovina A in Kovina C. Verjetnost, da bi takšen projekt podprli, je izkazalo zgolj podjetje lesnega bloka – Les A.

Odgovori podjetij potrjujejo, da je JZP oblika RIC pomembna za njegovo realizacijo. Glede na (ne)izkazan interes v primeru odsotnosti javnih partnerjev je javno-zasebno partnerstvo najverjetneje odločilno za preživetje projekta.

4.6.3 Potrditev tretje hipoteze

Temeljit odgovor na hipotezo o pomenu partnerstva za preživetje projekta lahko podam, če združim zgornje ugotovitve z dejstvi, ki sem jih obravnaval v poglavju 2.1.9.

V teoretičnem delu sem ugotovil mnogo pozitivnih lastnosti JZP, izmed katerih so za RIC najpomembnejše hitrejša vzpostavljanje infrastrukture, boljša razporeditev tveganj in ojačano gospodarstvo.

V praktičnem delu sem ugotovil, da so javni in zasebni partnerji pripravljeni sodelovati in da drug drugega potrebujejo zaradi svojih prispevkov. Projekta, ki ne bi bil JZP, bi se udeležili le dve občini ali lesno podjetje. Zato lahko zaključim, da javno-zasebno partnerstvo ni le prednost pri realizaciji, ampak najverjetneje tudi razlog za preživetje.

Potrjujem tretjo hipotezo: *»javno-zasebno partnerstvo je pri tem centru prednost, ki zelo poveča možnost realizacije projekta«.*

Hipotezo potrjujem z opozorilom, da bo pri realizaciji projekta potrebno opraviti nekatere dodatne analize in dogovore. Preveriti bo potrebno politično stabilnost javnih partnerjev in analizirati njihovo delovanje v partnerstvih. Dogovoriti se bo potrebno tudi glede vlog partnerjev, saj zasebni partnerji javnim namenjajo drugačne vloge, kot se jih nadejajo ti.

Potrebno bo paziti tudi na delovanje podjetij znotraj partnerstva, saj jih večina nima izkušenj z JZP.

4.7 VPLIV RIC NA RAZVOJ ZGORNJE SAVINJSKE DOLINE

Zadnja hipoteza, ki jo želim preveriti, se glasi: *»razvojno izobraževalni center Zgornje Savinjske doline bi pozitivno vplival na razvoj doline«.*

Najbolj smiselna metoda preverjanja bi bila analiza že obstoječe tovrstne inštitucije. Problem se je pojavil, ker tovrstne inštitucije nisem našel izven urbanih središč, v manj razvitem okolju. Brez te komponente ni možno ugotavljati vpliva na razvoj manj razvite regije.

Zadovoljiti sem se torej moral s predvidevanji občin, podjetij in razvojnih agencij.

4.7.1 Mnenja občin

Občine sem povprašal, kako bi RIC vplival na razvoj doline. Vsaka občina je dala mnogo odgovorov, ki pa so si bili med sabo podobni. Zato rezultatov ne bom predstavil v obliki izredno dolge tabele, ampak v obliki štirih tematskih sklopov (trg delovne sile, gospodarstvo, demografija in ostalo).

Na trgu delovne sile bi RIC omogočil:

1. Ohranitev delovnih mest. (omenjeno 4*)
2. Odprtje novih delovnih mest in manj brezposelnosti. (omenjeno 4*)
3. Nastal bi izobražen kader za najbolj perspektivne panoge. (omenjeno 2*)
4. Nastala bi delovna mesta za izobražen kader. (omenjeno 1*)

Na področju gospodarstva bi omogočil:

1. Razvoj in rast obstoječih podjetij. (omenjeno 3*)
2. Nove kadri za gospodarstvo. (omenjeno 3*)
3. Pritegnitev tujega kapitala. (omenjeno 2*)
4. Nastanek, razvoj in rast novih podjetij. (omenjeno 2*)
5. Višjo dodano vrednost proizvodov. (omenjeno 1*)
6. Nove programe v že obstoječih podjetjih. (omenjeno 1*)
7. Enostavnejši menedžment. (omenjeno 1*)

Na demografske lastnosti doline bi RIC vplival z:

1. Ustavitvijo negativnih demografskih trendov doline. (omenjeno 2*)
2. Manjšim begom možganov. (omenjeno 2*)

Občine predvidevajo tudi ostale učinke:

1. Psihološki preboj za projekte v dolini. (omenjeno 2*)
2. Povečano sodelovanje vse doline. (omenjeno 2*)
3. Nujno uskladiti razvojne programe. (omenjeno 1*)
4. Miselni premiki prebivalcev. (omenjeno 1*)
5. Sinergija učinkov. (omenjeno 1*)
6. Dolina bi se nasploh hitreje razvijala. (omenjeno 1*)

4.7.2 Mnenja podjetij

Podjetja sem najprej vprašal, kateri faktor jih najbolj veže na Zgornjo Savinjsko dolino, oziroma je razlog, da se niso prestavila v urbane centre ali celo v tujino.

Podjetje Kovina C je navedlo »tveganje odhoda«, medtem ko so ostala tri podjetja kot najpomembnejši faktor navedla »kader« oziroma kvalitetno delovno silo.⁷⁷

Glede na to, da je primarna naloga RIC izobraževanje in usposabljanje kadra, bi center zagotovil še boljši kader in s tem obstojnost podjetij še okrepil⁷⁸. To so potrdila tudi tri podjetja, ki menijo, da bi jim RIC omogočil boljše delovanje, večjo konkurenčnost in povečal možnost, da ostanejo v Zgornji Savinjski dolini. S trditvijo se ni povsem strinjalo Podjetje Les A, ki meni, da je takšen učinek možen le v kombinaciji s splošno spremembo v mišljenju.

Nazadnje sem podjetja vprašal, kako bi RIC vplival na njihov lasten razvoj (in ne splošen razvoj doline). Predvidela so sledeče učinke:

- | | |
|--|---------------|
| 1. Večja izobraženost in usposobljenost kadra. | (omenjeno 4*) |
| 2. Večja specializacija. | (omenjeno 3*) |
| 3. Večje zaposlovanje. | (omenjeno 2*) |
| 4. Sodelovanje in povezovanje z ostalimi podjetji. | (omenjeno 2*) |
| 1. Boljši izkoristek kapacitet. | (omenjeno 1*) |

4.7.3 Mnenja RRA in Sa-Ša ORA

O vplivu RIC na razvoj sem povprašal tudi Borisa Klančnika, direktorja Regionalne razvojne agencije in direktorico Savinjsko-Šaleške Območne razvojne agencije, Jasno Klepec. Oba sta omenila pozitiven vpliv na razvoj, vendar bo podrobna ocena možna šele, ko bodo stekla pogajanja in bo RIC dobil končno obliko oziroma namen.

⁷⁷ Podjetje Les B na vprašanja ni odgovarjalo, zato ga v analizi ne bom upošteval.

⁷⁸ Misel: »če ladjo proti toku drži zgolj sidro, je vredno tudi zlate verige«.

4.7.4 Pat pozicija četrte hipoteze

Četrta in zadnja hipoteza predpostavlja, da bi »razvojno izobraževalni center Zgornje Savinjske doline pozitivno vplival na razvoj doline«, se je znašla v pat poziciji.

Občine in podjetja so mnenja, da bi center vplival na kvalitetnejši trg delovne sile, na razvoj in uspešnost gospodarstva ter na demografske trende. Povečal bi tudi sodelovanje in povezanost doline ter osnoval nekatere premike v mišljenju prebivalcev.

Dober vpliv na razvoj potrjujeta tudi RRA Celje in Sa-Ša ORA, vendar se zavedata, da je nadaljnja ocena zaenkrat nemogoča.

Najbolj opredeljive vplive na razvoj lahko črpam iz same strukture RIC, kot sem jo predstavil v poglavju 4.4. Predviden je bil vpliv na štiri izmed petih razvojnih prioritiet navedenih v Strategiji razvoja Slovenije.

Vendar so to le predvidevanja brez dokazov. Primera prakse, ki bi ga lahko analiziral nisem našel. Osnovna napaka je že v sami hipotezi, saj se nanaša na prihodnost pilotskega projekta. Seveda obstajajo mnenja, da bo vpliv pozitiven, kar hipotezo podpira, vendar na drugi strani ne obstajajo nobeni dokazi. Hipoteze ne morem niti podpreti, niti zavrniti. Morda bi bilo najbolj smiselno hipotezo zavrniti kot neprimerno, saj trenutno ne najdem vzvoda, s katerim bi jo zavrnil ali potrdil.

4.8 ZAKLJUČEK: SWOT ANALIZA RIC

Obravnaval sem vse štiri zadane hipoteze, izmed katerih sem tri potrdil in eno pustil odprto. Zato je smiselno na tem mestu praktično raziskavo zaključiti. Vendar ni vsak zaključek dober in primeren.

Pojavile so se mnoge ugotovitve, nekatere večje in druge manjše. Zadevajo tudi mnogo različnih področij, zato je najbolj uporabna oblika predstavitve SWOT analiza⁷⁹. Z njo bom v eni tabeli prikazal vse pomembnejše ugotovitve raziskave in hkrati podal najbolj smiseln zaključek projekta Razvojno izobraževalni center. SWOT analiza je namreč odlična osnova za opredelitev nadaljnjih korakov projekta, potrebnih za realizacijo RIC.

SWOT analiza je analiza notranjega in zunanjega okolja organizacije. Pri notranjem okolju ugotavljamo prednosti in slabosti, ki izvirajo iz organizacije. Pri zunanjem okolju ugotavljamo priložnosti in grožnje, ki organizacijo zadevajo od zunaj (Žurga, 2001: 42).

Takšne analize se uporabljajo kot segment strateškega planiranja in jih pogosto zasledimo tudi v razvojnih programih.

SWOT analiza RIC je v celoti oblikovana na rezultatih diplomskega dela, saj je to pionirski projekt brez alternativnih virov. RIC je pri akterjih naletel na zelo dober odziv, kar se odraža tudi v spodnji analizi:

⁷⁹ SWOT je angleška okrajšava za: strengths, weaknesess, oportunities in threats. Slovenski prevod bi bil PSPG, kar je okrajšava za: prednosti, slabosti, priložnosti in grožnje.

Tabela 4.8.1: SWOT analiza RIC

| PREDNOSTI <i>(STRENGTHS)</i> | SLABOSTI <i>(WEAKNESSES)</i> |
|--|--|
| <ol style="list-style-type: none"> 1. Interes podjetij in občin. 2. Vključenost ŠCV in MIC. 3. Pripravljenost akterjev sodelovati v javno-zasebnem partnerstvu. 4. Javni in zasebni sektor se zavedata nujnosti sodelovanja. 5. Interes za koriščenje izobraževalnih in raziskovalnih kapacitet. 6. Pripravljenost na skupne projekte. 7. Interes za inkubator. 8. Pripravljenost akterjev prispevati finančno-materialna sredstva in kadre. 9. Kompatibilnost kovinske in lesne CNC tehnologije. 10. Povezava z RRA Celje – večja možnost črpanja sredstev iz evropskih skladov. | <ol style="list-style-type: none"> 1. Izredna specializiranost nekaterih podjetij. 2. Morebiten konflikt med pasivnimi in aktivnimi vlogami. 3. Tveganje, da bi akterji navkljub dobri veri delovali destruktivno. 4. Nepripravljenost na odgovarjanje Podjetja Les B. 5. Lokacija najverjetneje izključuje akterje. |
| PRILOŽNOSTI <i>(OPPORTUNITIES)</i> | GROŽNJE <i>(THREATS)</i> |
| <ol style="list-style-type: none"> 1. Morebitna Savinjsko-Šaleška regija. 2. Nekoliko mlajše prebivalstvo doline. 3. Visoka izvozna usmerjenost podjetij. 4. Usmerjenost občin v razvoj. 5. Pripravljenost občin podpreti večje projekte. 6. Izkušnje občin z JZP. 7. Mednarodne povezave podjetij, RITS in MIC. 8. Širjenje proizvodnih linij podjetij. 9. Lepa okolica za programe in delovanje RIC (turistična ponudba). 10. Močna industrija na področju obdelave kovin in nadaljnjih produktov. 11. Upadajoča lesna dejavnost, z velikim potencialom. 12. Uporaba JZP za razvoj manj razvitih (ruralnih) regij. | <ol style="list-style-type: none"> 1. Majhno število prebivalstva doline in njena redka poseljenost. 2. Geografska zaprtost doline. 3. Šibkejša ekonomska moč prebivalcev, podjetij in občin. 4. Nižja izobraženost prebivalstva. 5. Beg možganov. 6. Možnost bega podjetij. 7. Nesposobnost lastnega financiranja delovanja pred pritokom EU sredstev. |

Naj opomnim, da je zgornja SWOT analiza izdelana zgolj na podatkih in dejstvih podanih v tej diplomski nalogi. Najverjetneje obstajajo še mnogi drugi faktorji, ki bi pozitivno ali negativno delovali na RIC, a so trenutno še zakriti. Verjetno se bodo pokazali tekom bodočih dejavnosti, ki jih bo potrebno storiti, če želim projekt videti realiziran.

5. SKLEP

»Javno-zasebna partnerstva so organiziran načrt mobilizacije virov obeh sektorjev, s katerim želimo v okviru formalnega sodelovanja doseči zastavljene cilje« (Jones, 1998: 183). Predstavljajo dolgotrajno sodelovanje med javnim in zasebnim sektorjem, kjer se tveganja razporedijo na partnerja, ki jih najbolj obvladuje.

Javno-zasebna partnerstva predstavljajo sintezo prednosti obeh sektorjev, s čimer postane izvajanje javnih storitev učinkovitejše, cenejše in hitrejše. Država si z njimi zagotovi dodatne finančne vire in operativne sposobnosti zasebnega sektorja. Odpirajo tudi nove poslovne možnosti, kar prida k rasti in konkurenčnosti podjetij.

So alternativa značilnim antagonističnim vlogam javnega in zasebnega sektorja. Država prepusti izvajanje storitev in projektov zasebnemu sektorju, sama pa določa cilje in postavlja pravila igre. Za uspešnost partnerstev sta ključnega pomena nadzor in spodbudno okolje. Zakonodajni okvirji ne smejo postavljati nepotrebnih omejitev, saj se partnerstva oblikujejo glede na edinstvene potrebe posameznega projekta.

Zaradi zapletene organizacijske sheme se lahko pojavijo mnogi problemi. Pogosti so spori, ker nobena ali obe strani trdita lastništvo nad partnerstvom. V primeru slabe opredelitve vlog so lahko partnerstva nestabilna in izpostavljena političnim pristiskom. Zniža se lahko tudi kakovost storitev ali pa se dvignejo njihove cene.

Pri vzpostavljanju moramo paziti na dejstvo, da so to dolgotrajne in precej nefleksibilne strukture. Izrednega pomena so začetne faze, kjer projekt opredelimo in mu postavimo cilje ter omejitve. Delovanje partnerstva mora biti zastavljeno dovršeno, jasno in transparentno.

Slovenija je pri uporabi javno-zasebnih partnerstev med državami EU med zadnjimi. Javno-zasebna partnerstva so pri nas dokaj nepoznan pojem, njihova uporaba pa v zametkih. Slovenija tega področja nima zakonsko urejenega. Zakon o javno-zasebnih partnerstvih je še le v obliki osnutka in namiguje na omejeno poznavanje področja. Če slednjega ne bomo uspeli urediti in pripraviti dobrih temeljev, bo Slovenija prikrajšana prednosti partnerstev, ki jih druge države že koristijo za pospeševanje razvoja.

V drugem in tretjem delu diplomske naloge sem utemeljeval nov razlog za uporabo javno-zasebnih partnerstev. Prikazal sem jih kot mehanizme regionalni razvoj. Ugotovil sem, da je uporaba javno-zasebnih partnerstev smiselna in logična posledica dosedanje prakse. S partnerstvi bi vzpostavili boljšo prometno in energijsko infrastrukturo, spodbujali konkurenčnost podjetij in zaposlenost prebivalstva. Da bi tudi praktično preveril smiselnost uporabe javno-zasebnih partnerstev za razvoj manj razvitih regij, sem oblikoval projekt Razvojno izobraževalni center Zgornje Savinjske doline (RIC).

Center bi v obliki javno-zasebnega partnerstva spodbujal razvoj Zgornje Savinjske doline, katere indeks ogroženosti je za 34,4 točk višji od slovenskega povprečja (indeks 100) in za 28,8 točk višji od indeksa ogroženosti Savinjske regije. Dokazal sem, da je dolina nerazvita, a vendar usmerjena v razvoj. Zato predstavlja dobro izhodišče za preizkus uporabe javno-zasebnih partnerstev v razvojne namene.

Oblikoval sem načrt centra, ki bi odgovarjal na interese gospodarstva in trga dela. Na ta način bi zadovoljil lokalne potrebe po izobrazbi in razvoju ter izpolnil razvojne smernice Slovenije in Evropske Unije. Za osnovo centra sem si postavil interes določenega podjetja, saj je projekt s tem pridobil na praktični vrednosti.

Izdelan načrt sem preveril pri vseh zastavljenih akterjih in ugotovil zelo pozitiven odziv. Interes za center so izkazala štiri izmed petih podjetij, vseh šest občin v dolini, Šolski center Velenje in Regionalna razvoja agencija Celje. Akterji so izkazali tudi pripravljenost prispevati finančno-materialna in druga sredstva za njegovo vzpostavitev.

Ugotovil sem, da akterji centra brez oblike javno-zasebnega partnerstva večinoma ne bi podprli. To je dokaz, da lahko sektorja z uporabo partnerstev dosežeta cilje, ki jih posamično ne bi. Javno-zasebna partnerstva torej niso zgolj nadomestek za druge razvojne mehanizme ampak odpirajo povsem nove možnosti in odpravljajo nekatere meje. To dejstvo je največje potrdilo partnerstev kot razvojnega mehanizma, ki sem ga dosegel v diplomski nalogi.

Preverjal sem tudi vpliv bodočega centra na razvoj doline, s čimer bi podal praktične dokaze o posledicah. Akterji so navedli pozitiven vpliv na gospodarsko rast, demografske okoliščine, trg dela in druga področja. Vendar teh posledic zaenkrat ni moč dokazati, saj center še ni

vzpostavljen. Ker se gre za pilotni projekt, se ni bilo moč opreti na obstoječo prakso. Praktičnih dokazov ne bom imel dokler ne bo center deloval dovolj časa, da se bodo poznali njegovi učinki.

Tudi brez zadnjega dokaza lahko potrdim uporabnost javno-zasebnih partnerstev za regionalni razvoj. Prepričan sem, da bi jih morala oblast spodbujati na nacionalni, regionalni in lokalni ravni. Odločitev za njihovo uporabo ne sme biti zgolj negativna, v smislu da jih uporabimo kadar nam proračunska sredstva ne dopuščajo druge možnosti. Biti mora pozitivna, kjer se za partnerstvo odločimo, ker vemo da s tem krepimo gospodarstvo in spodbujamo razvoj posameznih območij. Potreben je zgolj manjši miselni preskok.

Izpolnjeni so torej vsi trije cilji diplomske naloge. Povzel sem teorijo o partnerstvih, jo nadgradil z oblikovanjem mehanizma za razvoj manj razvitih regij in na koncu ta mehanizem preveril na primeru. Zato na tem mestu raziskavo zaključujem ter upam na tem hitrejšo ureditev in razvoj javno-zasebnih partnerstev v Sloveniji.

6. VIRI:

1. Ameinfo (2005): *Public-Private sector partnerships needed to solve impending Arab world job crisis, says Albright*. Dostopno na <http://www.ameinfo.com/72894.html> (07. julij 2006).
2. Banič, Ivo (2004): *Procesi upravljanja in vodenja gospodarskih družb*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
3. Chen, Derek H. C. in Dahlman, Charl J. (2005): *The Knowledge Economy - The KAM Methodology and World Bank Operations*. Washington: Svetovna banka. Dostopno na http://siteresources.worldbank.org/KFDLP/Resources/KAM_Paper_WP.pdf (15. junij. 2006).
4. Collin, Sven-Olof (1998): Motives for Public-Private Partnerships and factors for their persistence – an inductive analysis of four Swedish cases. V Montanheiro Luiz *et al* (ur.) *Public and private sector partnerships: fostering enterprise*. Sheffield: Sheffield Hallam University Press.
5. Evropska Komisija (2003): *Towards a knowledge based Europe*. Luxembourg: Office for Official Publications of the European Communities. Dostopno na <http://europa.eu.int/comm/publications/booklets/move/36/en.pdf> (22. januar 2006).
6. Evropska komisija (2004): *Zelena knjiga o javno zasebnih partnerstvih in o zakonodaji Skupnosti o javnih naročilih in koncesijah*, 30. 04. 2004 – COM(2004) 327 final. Dostopno na <http://europa.eu.int/cgi-bin/eur-lex/udl.pl?REQUEST=Seek-Deliver&COLLECTION=com&SERVICE=eurlex&LANGUAGE=en&DOCID=504PC0327&FORMAT=pdf> (12. marec 2006).
7. Evropska komisija: *Basic Principles of NUTS*. Dostopno na http://ec.europa.eu/comm/eurostat/ramon/nuts/basicnuts_regions_en.html (07. julij 2006).
8. Evropski parlament: *Lisbon European Council 23 and 24 March 2000: Presidency Conclusions*. Dostopno na http://www.europarl.europa.eu/summits/lis1_en.htm (06. julij 2006).
9. FitchRatings (2004): *Public-Private Partnerships: the Next Generation of Infrastructure Finance*. Dostopno na <http://rru.worldbank.org/PapersLinks/Open.aspx?id=4430> (12. marec 2006).

10. Generalni direktorat Evropske komisije za regionalno politiko (2003): *Guidelines for Successful Public-Private Partnerships*. Dostopno na http://europa.eu.int/comm/regional_policy/sources/docgener/guides/ppp/ppp_en.pdf (06. april 2006).
11. Generalni direktorat Evropske komisije za regionalno politiko (2004): *Resource book on PPP Case studies*. Dostopno na http://europa.eu.int/comm/regional_policy/sources/docgener/guides/pppresourcebook.pdf (02. julij 2006).
12. Groff Ferjančič, Miranda (2004): *Prednosti in slabosti sodelovanja javnega in zasebnega kapitala pri investicijah v javno infrastrukturo*. Magistrsko delo. Ljubljana: Ekonomska Fakulteta.
13. HM Treasury (2000): *Public Private Partnership: The Government's Approach*. London: The Stationery Office. Dostopno na <http://www.hm-treasury.gov.uk/mediastore/otherfiles/PPP2000.pdf> (01. julij 2006).
14. Hong Kong University of Science and Technology: *NC and CNC Machines*. Dostopno na <http://www.ielm.ust.hk/dfaculty/ajay/courses/ieem215/lecs/CNC.html> (16. junij 2006).
15. Industry Canada (2003): *Public Sector Comparator*. Dostopno na [http://strategis.ic.gc.ca/epic/internet/inpupr-bdpr.nsf/vwapj/PSC.pdf/\\$FILE/PSC.pdf](http://strategis.ic.gc.ca/epic/internet/inpupr-bdpr.nsf/vwapj/PSC.pdf/$FILE/PSC.pdf) (15. marec 2006).
16. International Finance Corporation (1996): *Financing Private Infrastructure*. Washington: Svetovna banka.
17. Jones, Robert A. (1998): The European Union as a Promotor of Public-Private Partnerships. V Montanheiro Luiz *et al* (ur.): *Public and private sector partnerships: fostering enterprise*. Sheffield: Sheffield Hallam University Press.
18. Jus, Miran (2005): *JZP in projektno financiranje infrastrukture*. Podjetje in delo (3-4/2005/XXXI). Ljubljana: GV Založba.
19. Kalacun, Stanislava (2005): *Slovenija zadnja tudi pri naložbah tveganega kapitala*. Finance, 23. 01.: 16.
20. Kanadski svet za javno-zasebna partnerstva: *About PPP: Models of PPP*. Dostopno na http://www.pppcouncil.ca/aboutPPP_definition.asp (02. julij 2006).
21. Karapova, Katia: *Financial strategies for infrastructure*. Dostopno na http://www.ip3.org/pub/publication2002_005.htm (02. julij 2006).

22. Kaufmann, Brett, Lynch, Robin, Maier, Chrystoph in Pitzer, John (2006): *Public-Private Partnerships*. AEG SNA – UNSTAT, št: SNA/M1.06/10, Dostopno na <http://unstats.un.org/unsd/nationalaccount/AEG/papers/m4Boot.pdf> (01. april 2006).
23. Komisija Združenih narodov za mednarodno trgovinsko pravo (2001): *Legislative Guide on Privately Financed Infrastructure Projects*. Dostopno na www.uncitral.org/pdf/english/texts/procurem/pfip/guide/pfip-e.pdf (02. julij 2006).
24. Kos, Marko (2000): *Menedžment dodane vrednosti - Podjetniško dohitevanje EU*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
25. Kumar, Sasi (2004): *Public – private partnerships in urban infrastructure*. Dostopno na <http://rru.worldbank.org/PapersLinks/Open.aspx?id=4424> (12. marec 2006).
26. Ministrstvo za finance (2006): *Besedilo zakona o javno-zasebnem partnerstvu: osnutek – marec 2006*. Osnutek iz dne 18. marec 2006: št. 007-179/2006/3. Dostopno na www.sigov.si/mf/slov/javnar/predlog_zakon_jav_zas_part.pdf (06. april 2006).
27. Ministry of Municipal Affairs of British Columbia (1999): *Public Private Partnership: A Guide for Local Government*. Dostopno na www.mcaws.gov.bc.ca/lgd/pol_research/MAR/PPP/ppp.pdf (10. marec 2006).
28. Mintzberg, Henry (1979): *The Structuring of Organizations: Design of Decision-Making System*. Englewood Cliffs: Prentice-Hall Inc.
29. Offe, Claus (1985): *Družbena moč in politična oblast: protislovja kapitalistične demokracije - razprave o politični sociologiji poznega kapitalizma*. Ljubljana: Delavska enotnost.
30. Organizacija združenih narodov: *Understanding Public-Private Partnership*. Davos: World Economic Forum. Dostopno na www.unfoundation.org/files/pdf/2003/Public_Private_Part_Bro.pdf (12. marec 2006).
31. Pečar, Janja (2005): *Regije 2005 – Izbrani socio-ekonomski kazalniki po regijah*. Ljubljana: Urad za makroekonomske analize in razvoj. Dostopno na <http://www.gov.si/umar/public/dz/2005/dz9-05.pdf> (23. maj 2006).
32. Podjetnik (2004): *1. nacionalna konferenca tehnoloških mrež*. Dostopno na <http://www.podjetnik.com/default.asp?clanekID=1839> (17. junij 2006).
33. PricewaterhouseCoopers (2000): *Introduction to Public Private Partnerships: Public Private Partnership Guidance Note 1*. Dostopno na www.pwcglobal.com/ie/eng/about/svcs/corp_finance/pwc_gn1.pdf (12. marec 2006).
34. PricewaterhouseCoopers (2004): *Developing Public Private Partnerships in New Europe*. Dostopno na

- [www.pwc.com/Extweb/service.nsf/docid/6FDD654BE69A4B3385256BDC00527C30/\\$file/pwc_PPP_report_final.pdf](http://www.pwc.com/Extweb/service.nsf/docid/6FDD654BE69A4B3385256BDC00527C30/$file/pwc_PPP_report_final.pdf) (02. julij 2006).
35. PricewaterhouseCoopers (2005): *Delivering the PPP promise: A review of PPP issues and activity*. Dostopno na www.pwcglobal.com/Extweb/onlineforms.nsf/docid/81EB213D818EEC0F852570D8002E26C0 (13. marec 2006).
 36. Primožič, Marjeta in Kotnik, Ivan (2006): *Promocijska mapa ŠČV*. Velenje: Bizjak.
 37. Primožič, Marjeta, Podvržen, Srečko, Hrustel, Mojca, Pečovnik, Peter, Pečecnik, Franc, Kanduti, Tatjana, Fendre, Cveto, Papež, Miran, Matko, Milan in Tašler, Rupert (2005): *Promocijska zgbanka ŠCV-MIC*. Velenje: Bizjak.
 38. Quah, Danny (2003): *The weightless economy*. London: London School of Economics and Political Science. Dostopno na <http://econ.lse.ac.uk/staff/dquah/tweirl0.html> (15. junij 2006).
 39. Regionalna razvojna agencija Celje (2001): *Regionalni razvojni program Savinjske regije*. Dostopno na www.rra-celje.si/files/RRP_Savinjska.pdf (20. april 2006).
 40. Scherrer, Walter (1998): *Fostering Enterprise and Regional Policy: A Case Study*. V Montanheiro Luiz *et al* (ur.): *Public and private sector partnerships: fostering enterprise*. Sheffield: Sheffield Hallam University Press.
 41. Senjur, Marjan (1992): *Višina javnih izdatkov glede na gospodarsko razvitost in velikost države: Primer Slovenije – proračun 1991*. Ljubljana: Slovenska ekonomska revija 3/1992.
 42. Setnikar-Cankar, Stanka (2005): *Javno-zasebno partnerstvo*. Forum SFPO 2005 in EFQM – konferenca zmagovalcev, Ljubljana 2005: GV Izobraževanje.
 43. Shaw, Nicola L., Gwilliam, Kenneth M. in Thompson, Louis S. (1996): *Concessions in Transport*. Washington: Svetovna banka. Dostopno na http://worldbank.org/transport/publicat/twu_27.pdf (01. julij 2006).
 44. Siddall, Allan (1998): *Partnership Relations between Governmental and Non-Governmental organisations*. V Montanheiro Luiz *et al* (ur.): *Public and private sector partnerships: fostering enterprise*. Sheffield: Sheffield Hallam University Press.
 45. Sklep o razvrstitvi razvojnih regij po stopnji razvitosti za programsko obdobje 2007-2013, Ur. l. RS, št. 23-966/2006.

46. Služba vlade RS za strukturno politiko in regionalni razvoj (2004): *Enotni programski dokument 2004-2006*. Dostopno na <http://www.rra-celje.si/files/skupni-SLO.pdf> (20. april 2006).
47. South African National Treasury (2004): *Module 6: Managing the PPP Agreement*. Dostopno na <http://www.treasury.gov.za/organisation/ppp/PPP%20Manual/default.htm> (12. marec 2006).
48. Statistični urad Republike Slovenije (2005): *Statistični portret Slovenije v EU*. Dostopno na www.stat.si/doc/pub/portret_slo-eu_2005.pdf (07. julij 2006).
49. Statistični urad Republike Slovenije: *Popis prebivalstva 2002: Delovno aktivni - dnevni migranti po občini prebivališča in občini dela, občine, Slovenija, Popis 2002*. Dostopno na <http://www.stat.si/pxweb/Database/Popis2002/Ob%20ine/Prebivalstvo/Aktivnost/Aktivnost.asp> (30. maj 2006).
50. Statistični urad Republike Slovenije: *Popis prebivalstva 2002: Prebivalstvo po vzdrževanosti*. Dostopno na www.stat.si/pxweb/Database/Popis2002/Občine/Prebivalstvo/Aktivnost/Aktivnost.asp (za občine) ter www.stat.si/pxweb/Database/Popis2002/Statistične%20regije/Prebivalstvo/Aktivnost/Aktivnost.asp (za regije in Slovenijo) (30. maj 2006).
51. Statistični urad Republike Slovenije: *Popis prebivalstva 2002: Prebivalstvo staro 15 let ali več, po izobrazbi*. Dostopno na www.stat.si/pxweb/Database/Popis2002/Občine/Prebivalstvo/Izobrazba/Izobrazba.asp (za občine) ter www.stat.si/pxweb/Database/Popis2002/Statistične%20regije/Prebivalstvo/Izobrazba/Izobrazba.asp (za regije in Slovenijo) (30. maj 2006).
52. Statistični urad Republike Slovenije: *Prebivalstvo: Metodološka pojasnila: Vzdrževana oseba*. Dostopno na http://www.stat.si/Letopis/2000/04_00/04-00.doc (30. maj 2006).
53. Statistični urad Republike Slovenije: *Pregled po občinah: Trg Dela: Metodološka pojasnila*, Dostopno na <http://www.stat.si/pxweb/Database/Obcine/Obcine.asp> (30. maj 2006).
54. Statistični urad Republike Slovenije: *Statistične informacije št. 160/2005: Prebivalstvo*. Dostopno na: <http://www.stat.si/doc/statinf/05-SI-007-0501.pdf> (05. junij 2006).

55. Statistični urad Republike Slovenije: *Statistični letopis 2005*: Poglavji 23.17 in 33.7.
Dostopno na http://www.stat.si/letopis/index_letopis.asp (26. maj 2006).
56. Strukturni skladi EU v Sloveniji: *ABC o skladih*. Dostopno na
<http://www.gov.si/euskladi/skladi/2abc.html> (07. julij 2006).
57. Svetovalna skupina Ministrstva za informacijsko tehnologijo Nove Zelandije (1999):
The Knowledge Economy. Dostopno na http://www.med.govt.nz/pbt/infotech/knowledge_economy/knowledge_economy.pdf (20. januar 2006).
58. Šolski center Velenje (2006): *Predstavitveni CD ŠCV - MIC: Predstavitev*.
59. Urad za makroekonomske analize in razvoj (2006): *Poročilo o razvoju: Metodološki list – Stopnja brezposelnosti*. Dostopno na
<http://www.gov.si/umar/projekti/pr/2003/ind/brez.doc> (30. maj 2006).
60. Urad za makroekonomske analize in razvoj (2006): *Poročilo o razvoju: Metodološki list – Stopnja zaposelnosti*. Dostopno na www.gov.si/umar/projekti/pr/2003/ind/zap.doc
(30. maj 2006).
61. Uredba o splošnih pogojih delovanja Javne agencije Republike Slovenije za regionalni razvoj, Ur. l. RS, št. 62-3059/2003.
62. *Uredba Evropskega parlamenta in Sveta (ES) št. 1888/2005: O spremembi Uredbe (ES) št. 1059/2003 o oblikovanju skupne klasifikacije statističnih teritorialnih enot (NUTS) zaradi pristopa Češke, Estonije, Cipra, Latvije, Litve, Madžarske, Malte, Poljske, Slovenije in Slovaške k Evropski uniji*. Z dne 26. oktobra 2005, Uradni list Evropske unije, L 309/1.
63. Uredba o vrednosti meril za določitev območij s posebnimi razvojnimi problemi in določitvi občin, ki izpolnjujejo ta merila, Ur. l. RS, št. 59-2733/2000.
64. Vlada Republike Slovenije (2005): *Strategija Razvoja Slovenije: Pet razvojnih prioritiet in akcijski načrt*. Dosegljivo na
<http://www.gov.si/umar/projekti/srs/StrategijarazvojaSlovenije.pdf> (23. junij 2006).
65. Zakon o spodbujanju skladnega regionalnega razvoja, Ur. list RS, št 93-4020/2005.
66. Zavod Republike Slovenije za zaposlovanje – Območna služba Velenje (2006): *Poročilo za leto 2005*. Dostopno na:
www.ess.gov.si/slo/Predstavitev/LetnaPorocila/lp05/LP2005VE.pdf (07. julij 2006).
67. Žurga, Gordana (2001): *Kakovost državne uprave*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.

INTERVJUJI:

1. Elido Bandelj, sekretar na Uradu za razvoj šolstva. Intervju opravljen 20. 04. 2006 v prostorih urada: Kotnikova 38, 1000 Ljubljana.
2. Boris Klančnik, direktor RRA Celje in RITS Celje. Intervju opravljen 04. 05. 2006 na sedežu RRA in RITS: Kidričeva ulica 25, 3000 Celje
3. Jasna Klepec, direktorica Savinjsko-Šaleške območne razvojne agencije. Intervju opravljen 24. 04. 2006 v prostorih agencije: Savinjska cesta 39, 3330 Mozirje
4. Ivan Kotnik, direktor Šolskega centra Velenje. Intervju opravljen 05. 06. 2006 v prostorih ŠČV: Trg mladosti 3, 3320 Velenje.
5. Barbaro Krajnc, svetovalka v Služba za Izobraževanje na Gospodarski zbornici Slovenije. Intervju opravljen 08. 05. 2006 na sedežu GZS: Dimičeva 13, 1504 Ljubljana
6. Cvetka Mavrič, direktorica Zavoda Savinja. Intervju opravljen 24. 04. 2006 v prostorih Sa-Ša ORA: Savinjska cesta 39, 3330 Mozirje
7. Srečko Podrvžen, namestnik ravnatelja Medpodjetniškega izobraževalnega centra. Intervju opravljen 01. 06. 2006 v prostorih MIC: Koroška 62a, 3320 Velenje
8. Roman Zupanc, učitelj na Šolskem Centru Celje. Intervju opravljen 25. 04. 2006 v prostorih Šolskega Centra Celje: Pot na Lavo 22, 3000 Celje
9. Intervjuji z direktoji podjetji Kovina A, Kovina B, Kovina C, Les A in Les B so potekali med 27. 04. 2006 in 01. 06. 2006

ANKETIRANJE OBČIN:

Anketiranje je trajalo od 29. 05. 2006 do 2. 06. 2006.

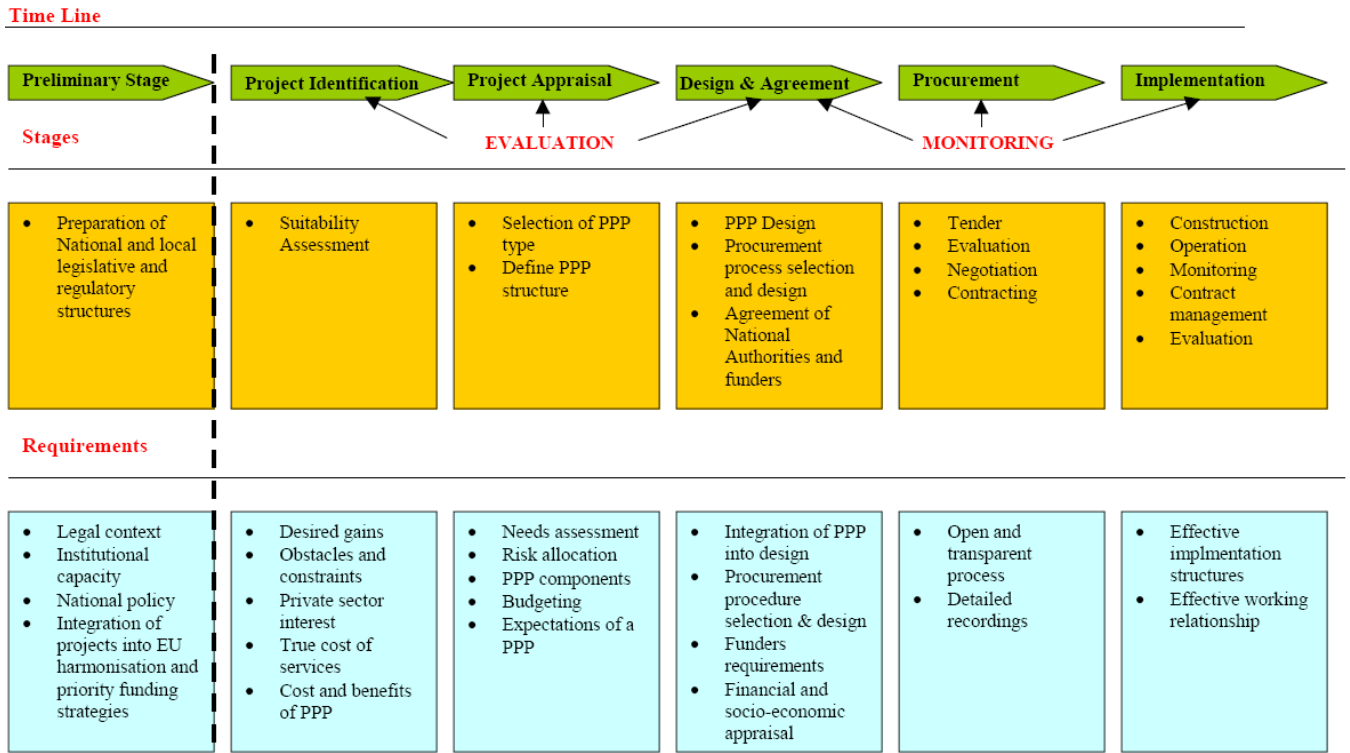
| | |
|-------------------------------------|--|
| Za Občino Mozirje je odgovarjal | – župan Ivan Suhoveršnik |
| Za Občino Nazarje je odgovarjal , | – župan Ivan Purnat |
| Za Občino Gornji Grad je odgovarjal | – župan Toni Rifelj |
| Za Občino Ljubno je odgovarjala | – županja Anka Rakun |
| Za Občino Luče je odgovarjal | – župan Ciril Rosc |
| Za Občino Solčava je odgovarjala | – direktorica občinske uprave mag Mateja Suhodolnik. |

Odgovore je potrdil in podprl tudi župan Vojteh Klemenšek.

7. PRILOGE

PRILOGA A: FAZE, ELEMENTI IN POGOJI USTANAVLJANJA JZP

Slika 7.1: Faze, elementi in pogoji ustanavljanja JZP⁸⁰

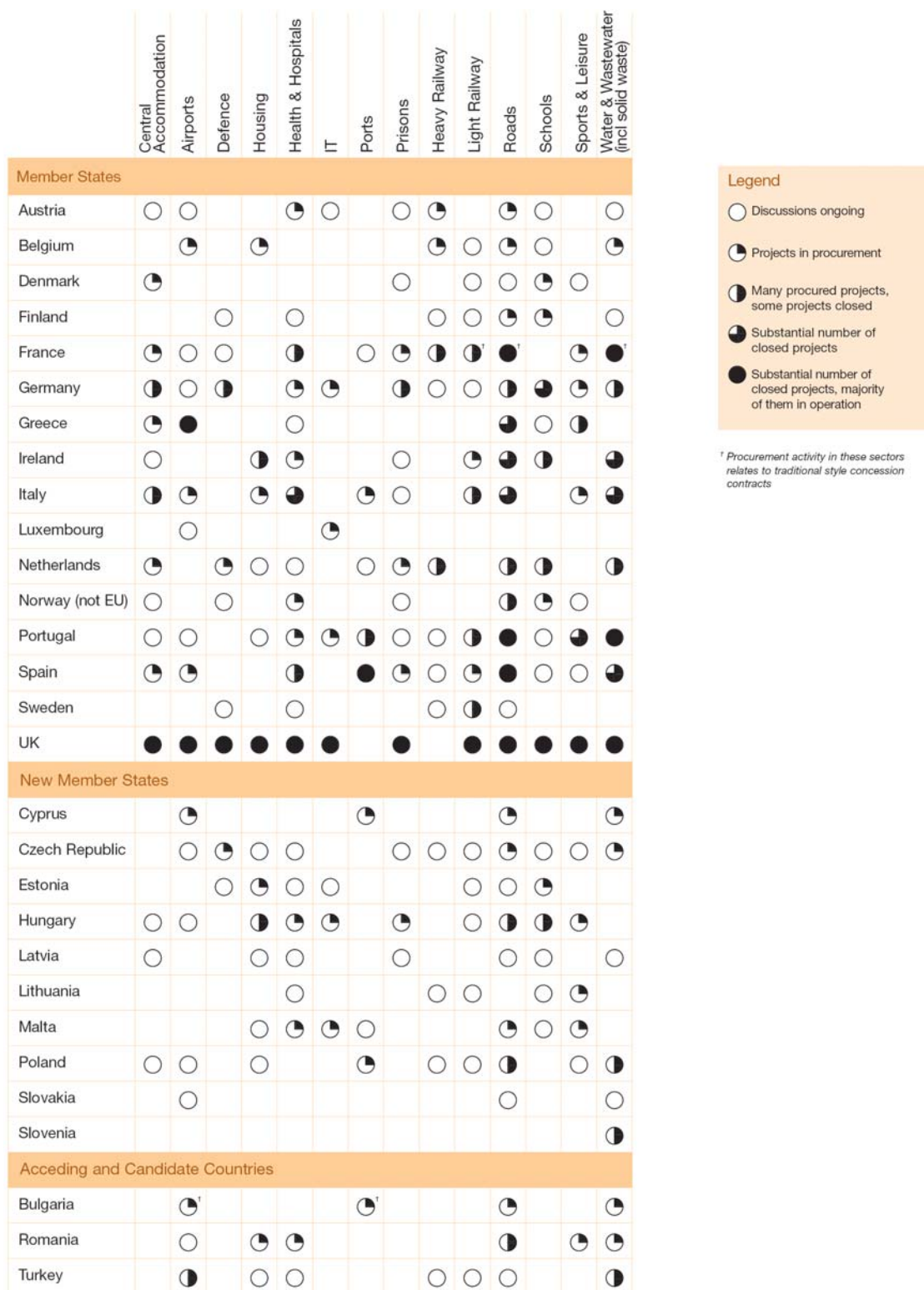


Vir: Generalni direktorat Evropske komisije za regionalno politiko (2003: 76).

⁸⁰ Zaradi kompleksnosti model prilagam v originalni obliki, torej v angleščini.

PRILOGA B: PRAKSA JZP V ČLANICAH EU

Slika 7.2: Praksa JZP v članicah EU⁸¹



Vir: PricewaterhouseCoopers (2005: 36).

⁸¹ Zaradi kompleksnosti model prilagam v originalni obliki, torej v angleščini.

PRILOGA C: TABELE POGLAVJA 4.2.3

Povprečna mesečna neto plača:

Zgornjesavinjsko povprečje sem izračunal tako, da sem zmnožil povprečno plačo v posamezni občini z njenim delovno aktivnim prebivalstvom, ki v tej občini živi. Potem sem seštel rezultate vseh občin in jih delil s seštevkom vseh delovno aktivnih prebivalcev v Zgornji Savinjski dolini. Rezultat je povprečna plača delovno aktivnega prebivalca Zgornje Savinjske doline.

Uporabljam torej enačbo:

$$\left(\sum_{\text{Mozirje-Solčava}} (\text{del.akt.preb} * \text{pov.mes.plača.2004}) \right) / \sum_{\text{Mozirje-Solčava}} (\text{del.akt.preb}) = \text{Pov.mes.plača 2004 za ZG. Savinjsko dol.}$$

Opozoriti moram, da je na straneh Statističnega urada RS moč najti zgolj delovno aktivno prebivalstvo, ki v tej občini dela in ne tistega, ki v tej občini živi. Ker podatka za leto 2004 na uradnih straneh ni moč dobiti (kar so mi zagotovili tudi na SURS) so mi podatke poslali preko spletne pošte. Podatki so dosegljivi tudi na njihovih splošnih informacijah. Prejeti podatki delovno aktivnega prebivalstva po občinah so vidni v spodnji tabeli.

Indeks sem za vsako enoto izračunal tako, da sem povprečno plačo območja delil s povprečno slovensko plačo in pomnožil s 100. Na ta način sem ugotovil koliko procentov povprečne slovenske plače znaša povprečna plača izbranega območja.

| | Neto plača 2004 | Indeks (SLO = 100) | Del. akt. preb. 2004 | plača*preb |
|-----------------------|------------------------|-------------------------------|---------------------------------|-------------------|
| Slovenija | 168.203 | 100,0 | | |
| Savinjska regija | 156.426 | 93,0 | | |
| ZG. SAV. dol. | 146.725 | 87,2 | | |
| <i>Mozirje</i> | 161.688 | 96,1 | 2593 | 419256984 |
| <i>Nazarje</i> | 130.005 | 77,3 | 1106 | 143785530 |
| <i>Gornji Grad</i> | 139.244 | 82,8 | 1003 | 139661732 |
| <i>Ljubno</i> | 135.144 | 80,3 | 942 | 127305648 |
| <i>Luče</i> | 145.744 | 86,6 | 555 | 80887920 |
| <i>Solčava</i> | 140.053 | 83,3 | 202 | 28290706 |
| SEŠTEVEK OBČIN | | | 6401 | 939188520 |

| | Bruto osnova za dohodnino 2003 | indeks za 2003 | Prebivalstvo 2003 | Bruto os. za doh.*preb03 |
|-----------------------|---|---------------------------|------------------------------|-------------------------------------|
| Slovenija | 1219196 | 100 | | |
| Savinjska regija | 1112183 | 91,2 | | |
| ZG. SAV. dol. | 941680 | 77,2 | | |
| <i>Mozirje</i> | <i>1078185</i> | <i>88,4</i> | <i>6341</i> | <i>6836771085</i> |
| <i>Nazarje</i> | <i>991380</i> | <i>81,3</i> | <i>2678</i> | <i>2654915640</i> |
| <i>Gornji Grad</i> | <i>846237</i> | <i>69,4</i> | <i>2634</i> | <i>2228988258</i> |
| <i>Ljubno</i> | <i>842556</i> | <i>69,1</i> | <i>2706</i> | <i>2279956536</i> |
| <i>Luče</i> | <i>708866</i> | <i>58,1</i> | <i>1562</i> | <i>1107248692</i> |
| <i>Solčava</i> | <i>730731</i> | <i>59,9</i> | <i>547</i> | <i>399709857</i> |
| SEŠTEVEK OBČIN | | | 16468 | 15507590068 |

Delež vzdrževanega prebivalstva na 100 delovno aktivnih oseb:

Delež vzdrževanega prebivalstva na 100 delovnih oseb sem za vsako enoto izračunal tako, da sem delil število vzdrževanega prebivalstva s številom delovno aktivnega prebivalstva in ga na koncu pomnožil s 100.

Delež vzdrževanega prebivalstva na 100 delovno aktivnih oseb sem za Zgornjo Savinjsko dolino izračunal tako, da sem seštel delovno aktivno prebivalstvo vseh občin in ga delil s seštevkom vzdrževanih oseb vseh občin. Ker želim končen rezultat na 100 delovno aktivnih prebivalcev sem vse skupaj zmnožil s 100.

Uporabljam torej enačbo:

$$\frac{\sum (\text{vzdrževanih})}{\sum (\text{del.akt.preb})} * 100 = \text{Vzdrževani na 100 del.akt.preb za ZG. Sav. dol.}$$

Mozirje-Solčava Mozirje-Solčava

| | Delovno aktivno prebivalstvo | Skupaj vzdrževane osebe | Št vzdrževanih / 100 del. aktiv. preb | Indeks vzd. / akt preb |
|----------------------|---|--|--|---------------------------------------|
| Slovenija | 818304 | 565522 | 69,1 | 100,0 |
| Savinjska regija | 103279 | 76293 | 73,9 | 106,9 |
| ZG. SAV. dol. | 6761 | 4798 | 71,0 | 102,7 |
| <i>Mozirje</i> | <i>2665</i> | <i>1767</i> | <i>66,3</i> | <i>95,9</i> |
| <i>Nazarje</i> | <i>1169</i> | <i>779</i> | <i>66,6</i> | <i>96,4</i> |
| <i>Gornji Grad</i> | <i>1044</i> | <i>764</i> | <i>73,2</i> | <i>105,9</i> |
| <i>Ljubno</i> | <i>1048</i> | <i>833</i> | <i>79,5</i> | <i>115,0</i> |
| <i>Luče</i> | <i>620</i> | <i>496</i> | <i>80,0</i> | <i>115,8</i> |
| <i>Solčava</i> | <i>215</i> | <i>159</i> | <i>74,0</i> | <i>107,0</i> |

Indeks staranja prebivalstva:

Indeks staranja je razmerje med prebivalstvom starim 65 let ali več in prebivalstvom starim 14 let ali manj * 100. Za Zgornjo Savinjsko dolino sem povprečje izračunal tako, da sem najprej seštel prebivalstvo 65+ vseh občin in ga delil s prebivalstvom 14- iz vseh občin ter pomnožil s 100.

Uporabljam torej enačbo:

$$\frac{\sum (\text{preb. 65+})}{\sum (\text{preb. 14-})} * 100 = \text{Indeks staranja za ZG. Sav. dol.}$$

Mozirje-Solčava Mozirje-Solčava

| | Indeks staranja | Indeks (SLO=100) | preb 65+ | preb 14- |
|-----------------------|-----------------|------------------|-------------|-------------|
| Slovenija | 106,9 | 100,0 | | |
| Savinjska regija | 96,4 | 90,2 | | |
| ZG. SAV. dol. | 99,5 | 93,1 | | |
| <i>Mozirje</i> | 92,9 | 86,9 | 987 | 1062 |
| <i>Nazarje</i> | 90,3 | 84,5 | 390 | 432 |
| <i>Gornji Grad</i> | 110,2 | 103,1 | 477 | 433 |
| <i>Ljubno</i> | 110,1 | 103,0 | 479 | 435 |
| <i>Luče</i> | 98,2 | 91,9 | 275 | 280 |
| <i>Solčava</i> | 125,6 | 117,5 | 98 | 78 |
| SEŠTEVEK OBČIN | | | 2706 | 2720 |

Stopnja formalne (registrirane) zaposlenosti:

Enačba za izračun stopnje formalne zaposlenosti je:

$$\frac{\text{Delovno aktivno prebivalstvo}}{\text{delovno sposobno prebivalstvo (15-64let)}} * 100 = \text{Stopnja formalne zaposlenosti}$$

V izračunih stopnje formalne zaposlenosti za Zgornjo Savinjsko dolino sem uporabil delovno aktivno prebivalstvo po občini prebivališča (in ne občini dela). Torej sem se kot v prilogi o povprečni mesečni plači moral za podatke obrniti SURS, ki so mi jih posredovali preko spletne pošte.

Podatka o delovno sposobnem prebivalstvu nisem imel niti na ravni občin. Dano sem imel zgolj stopnjo formalne zaposlenosti za posamezno območje in število delovno aktivnega prebivalstva za posamezno območje. Z obratom zgornje enačbe sem izračunal število delovno sposobnega prebivalstva posameznih občin (med 15. in 64. letom), ki sem ga potem seštel in

dobil podatek za Zgornjo Savinjsko dolino. Potem sem zopet sledil zgornji formuli in dobil stopnjo formalne zaposlenosti za Zgornjo Savinjsko dolino.

| | Stop form. zap. | Indeks (SLO = 100) | Del. spos. preb 15-64 | Del. akt. preb. |
|-----------------------|------------------------|-------------------------------|------------------------------|----------------------------|
| Slovenija | 55,7 | 100 | | |
| Savinjska regija | 54,9 | 98,7 | | |
| ZG. SAV. dol. | 56,0 | 100,5 | | |
| <i>Mozirje</i> | 59,3 | 106,6 | 4373 | 2593 |
| <i>Nazarje</i> | 58,4 | 104,9 | 1894 | 1106 |
| <i>Gornji Grad</i> | 55,7 | 100,1 | 1801 | 1003 |
| <i>Ljubno</i> | 51,7 | 92,8 | 1822 | 942 |
| <i>Luče</i> | 50,3 | 90,4 | 1103 | 555 |
| <i>Solčava</i> | 45,2 | 81,3 | 447 | 202 |
| SEŠTEVEK OBČIN | | | 11440 | 6401 |

Prebivalstvo staro 15+, ki ima opravljeno največ osnovnošolsko izobrazbo:

Ker podatek o prebivalstvu, ki ima opravljeno največ osnovnošolsko izobrazbo sicer ne obstaja, sem ga moral za vsako teritorialno izračunati sam. To sem storil tako, da sem za določeno področje seštel vse ki nimajo nobene izobrazbe, vse ki imajo nepopolno osnovno izobrazbo in vse, ki imajo opravljeno osnovno šolo. Seštevek sem potem delil z številom vsega prebivalstva starega nad 15 let.

Podatek za Zgornjo Savinjsko sem dobil tako, da sem seštel vso prebivalstvo nad 15 let po pripadajočih občinah in ga delil s seštevkom vsega prebivalstva v občinah, ki ima opravljeno največ osnovno šolo.

Uporabljam torej enačbo:

$$\frac{\sum (\text{preb } 15+)_{\text{Mozirje-Solčava}}}{\sum (\text{preb. } 15+ \text{ z največ OŠ})_{\text{Mozirje-Solčava}}} = \text{Delež preb. z največ OŠ za ZG. Sav. dol.}$$

| | preb. 15+ | Preb 15+, brez izobrazbe | Preb 15+, z nepopolno osnovno izobrazbo | Preb 15+, z osnovno izobrazba | Preb 15+, z OŠ ali manj | % preb 15+, z OŠ ali manj | Idenks Preb 15+, z OŠ ali manj (SLO = 100) |
|----------------------|--------------|--------------------------|---|-------------------------------|-------------------------|---------------------------|--|
| Slovenija | 1663869 | 11337 | 104219 | 433910 | 549466 | 33,0 | 100,0 |
| Savinjska reg. | 213604 | 1703 | 13294 | 60567 | 75564 | 35,4 | 107,1 |
| ZG. SAV. dol. | 13538 | 136 | 1181 | 4233 | 5550 | 41,0 | 124,1 |
| Mozirje | 5137 | 42 | 310 | 1539 | 1891 | 36,8 | 111,5 |
| Nazarje | 2232 | 25 | 120 | 740 | 885 | 39,7 | 120,1 |
| Gornji Grad | 2155 | 15 | 212 | 725 | 952 | 44,2 | 133,8 |
| Ljubno | 2229 | 0 | 254 | 676 | 930 | 41,7 | 126,3 |
| Luče | 1322 | 54 | 234 | 425 | 713 | 53,9 | 163,3 |
| Solčava | 463 | 0 | 51 | 128 | 179 | 38,7 | 117,1 |

Računanje indeksa ogroženosti in enačbe za zrcaljenje preko indeksa 100:

Obračal bom torej indekse kazalcev, ki z indeksom nad 100 kažejo boljšo razvitost in s številom pod 100 slabšo razvitost. To so kazalci: povprečna mesečna neto plača, bruto osnova za dohodnino na prebivalca, BDV gospodarskih druž na zaposlenega, stopnja registrirane zaposlenosti in kazalec poseljenosti.

Pri zrcalnih vrednostih inkdesov (kjer je indeks 100 slovensko povprečje, okoli katerega zrcalimo) moram paziti na dejstvo, da je meja indeksnih vrednosti navzdol 0, medtem ko je navzgor meja neskončno. To pomeni da zrcalna vrednost indeksa 50 ni 150 ampak povsem drugo število (glede na slovensko povprečje, ki ima indeksno vrednost 100). Indeks 50 pomeni 50% od števila 100, vendar število 100 ni istočasno 50% od števila 150. Torej vrednost 150 ni zrcalna vrednost števila 50, saj deleža nista ista.

Enačbi, ki nas popeljeta do pravega odgovora sem izdelal sam in se glasita:

- Za število (x) pod vrednostjo 100, ki ga želim ustrezno zrcaliti nad število 100, velja enačba:

$$(100 / (x / 100)) = Y$$

- Za število (x) nad vrednostjo 100, ki ga želimo ustrezno zrcaliti pod število 100, velja enačba:

$$100 - (((x-100) / x) * 100) = Y$$

Če torej vrednost indeksa (Slo = 100) Stopnje formalne zaposlenosti za Zgornjo Savinjsko dolino znaša 56, jaz pa mu želim najti ekvivalentno vrednost na drugi strani indeksa 100, bom uporabil prvo enačbo. Vrednost, ki jo dobim je 178,6.

Če želim vrednost 178,6 pretvoriti nazaj, enostavno uporabim drugo enačbo in vrednost se zopet pojavi na prvotni strani indeksa 100. Seveda v vrednosti 56, sicer nekaj ne bi bilo vrede.

Zato lahko sedaj spodnje, originalne vrednosti indeksov zrcalim na drugo stran indeksa 100, da bom kasneje vrednosti vseh kazalnikov enostavno seštel in delil z njihovim številom (iščem aritmetično sredino).

| | Originalne vrednosti | | | | Popravljene vrednosti | |
|-----------------------------------|----------------------|-------|----------|---|-----------------------|---------------|
| | SLO | SAV. | ZG. SAV. | | SAV. | Pop. ZG. SAV. |
| Povp. neto plača | 100 | 93 | 87,2 | ⇒ | 107,5 | 114,7 |
| Brut. osn. dohodnino/preb. | 100 | 91,2 | 77,2 | | 109,6 | 129,5 |
| BDV na zaposl. | 100 | 86,6 | 78,2 | | 115,5 | 127,9 |
| Reg. zaposlenost | 100 | 98,7 | 100,5 | | 101,3 | 99,5 |
| Poseljenost | 100 | 109,1 | 32,2 | | 90,9 | 310,6 |

Sedaj, ko vsi indeksi kazalcev z vrednostmi nad 100 kažejo problematično situacijo, jih za vsako področje enostavno seštejem, ter delim s številom 9. Če iz seštevka izključim indeks kazalca poseljenosti, potem moram tudi celotno število deliti s številom 8 (ker kazalec poseljenosti ni več vključen).

PRILOGA D: ANKETNA VPRAŠANJA ZA ŽUPANE

Uporabil sem tri vrste vprašanj: zaprta, odprta in polodprta. Vprašanja so bila naslednja:

1. Ali se vam zdi da je Zgornja Savinjska manj razvito območje Slovenije?
2. Kako je po vaši oceni Zgornja Savinjska dolina razvita napram celotni Savinjski statistični regiji?
3. Ali je občina sprejela kakšne (strateške) razvojne dokumente?
 - o Na katerih področjih?
4. Ali pripravljate kakšne nove dokumente?
5. Ali ocenjujete, da ste v razvoj usmerjena občina?
 - o S čim to utemeljujete?
6. Kateri so razvojni projekti, ki jih trenutno izvajate oziroma jih načrtujete za naslednja tri leta?
7. Ali ima občina obrtno cono ali kakšno podobno cono?
8. Ali ste pripravljeni podpreti VEČJE projekte, ki bi zagotovili obstoj podjetij v Savinjski dolini?
9. Se vam zdi smiselno, da bi Zgornja Savinjska dolina imela izobraževalni in razvojni center?
10. Ali vam je ta konkreten projekt v interesu in bi ga podprli?
11. Ali bi bili pripravljeni postati partner centra in (so)financirati njegovo ustanovitev in delovanje?
12. Ali bi kako drugače prispevali k njegovemu nastanku? Kako?
13. Bi prispevali tudi, če bi center stal v drugi občini?
14. Ali bi bili pripravljeni v tem projektu sodelovati z ostalimi občinami?
15. Ali bi bili pripravljeni v tem projektu sodelovati s privatnimi podjetji?
16. Ali bi projekt podprli tudi če ne bi bilo vključenih privatnih partnerjev?
17. Ali se vam zdi, da pristonost zasebnih partnerjev veča možnost realizacije projekta?
 - o Če DA, kako?
18. Ali se vam zdi oblika javno-zasebnega partnerstva najbolj smiselna za ta projekt?
19. Kakšno vlogo naj v projektu zavzamejo javni partnerji?
20. Kakšno vlogo želite v partnerstvu zavzeti vi?
21. Ali je občina že bila kdaj član javno-zasebnega partnerstva?
 - o Če DA: Ali se ocenjujete kot dober in zanesljiv partner?

- Če *NE* : Se vam zdi, da bi lahko bili dober in zanesljiv partner?
22. Kako bi center vplival na vaš razvoj?
 23. Kako bi po vašem mnenju RIC kratkoročno vplival na razvoj doline?
 24. Kako bi po vašem mnenju RIC dolgoročno vplival na razvoj doline?
 25. Zakaj uspeh v ruralnem okolju?

PRILOGA E: VPRAŠANJA INTERVJUJEV ZA PODJETJA

Vprašanja so bila naslednja:

1. Ali uporabljate CNC – Kateri oddelki?
2. Ali se vam zdi bolj smiselen zgolj izobraževalni center (MIC) ali center, ki bi vseboval tudi razvojno komponento (MIC+RIC)?
3. Ali vam je ta konkreten projekt v interesu in bi ga podprli?
4. Ali bi bili pripravljene postati partner centra in (so)financirati njegovo ustanovitev in delovanje?
5. Ali bi kako drugače prispevali k njegovemu nastanku? Kako?
6. Tudi če bi center stal v drugi občini, kot je vaše podjetje?
7. Ali bi bili pripravljene v tem projektu sodelovati z javnimi partnerji?
8. Ali bi bili pripravljene v tem projektu sodelovati z zasebnimi podjetji?
9. Ali bi koristili izobraževalne kapacitete centra?
10. Ali bi koristili raziskovalne kapacitete centra?
11. Ali bi bili pripravljene izvajati skupne projekte z drugimi podjetji? (deliti know how in opremo)?
 - Ali ste že kdaj sodelovali z drugimi podjetji pri razvoju procesov ali produktov?
 - Ali bi skupaj razvijali nov produkt?
12. Ali je kakšno poslovno- partnersko podjetje iz drugih koncev Slovenije ali celo tujine, ki ga vidite kot možnega partnerja v tem centru?
13. Ali bi bili pripravljene financirati prodorno idejo tretje osebe (ideja preverjena in razvita v centru), da bi iz nje nastal nov produkt ali celo novo podjetje – investirali tvegani kapital in se inkubatorsko udeleževali?
14. Ali bi projekt podprli tudi če ne bi bilo vključenih javnih partnerjev?
15. Ali se vam zdi oblika javno-zasebnega partnerstva najbolj smiselna za ta projekt?
16. Ali se vam zdi da pristonost javnih partnerjev veča možnost realizacije projekta?
 - Kako?
17. Kakšno vlogo naj v projektu zavzamejo javni partnerji?
18. Kakšno vlogo naj v projektu zavzamejo zasebni partnerji?
19. Kakšno vlogo želite v partnerstvu zavzeti vi?
20. Ali ste že kdaj bili član javno-zasebnega partnerstva?

- Če *DA*: Ali se ocenjujete kot dober in zanesljiv partner: Da, srednje, Ne
 - Če *NE* : Se vam zdi da bi lahko bili dober in zanesljiv partner?
21. Ali je vaše podjetje kdaj že pomislilo na odhod iz ZG SAV doline v kaksno drugo regijo ali celo državo?
- Kaj vas je zadržalo?
22. Kako bi center vplival na vaš razvoj?
23. Ali bi vam obstoj takšnega centra omogočil boljše delovanje, večjo konkurenčnost in povečal možnosti, da vaše podjetje ostane v ZG SAV dolini?
24. Zakaj uspeh v ruralnem okolju?
25. Kako bi po vašem mnenju RIC kratkoročno vplival na razvoj Zgornje Savinjske doline?
26. Kako bi po vašem mnenju RIC dolgoročno vplival na razvoj Zgornje Savinjske doline?